

PROGRAMA OFICIAL DE POSTGRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ I ELS SEUS CONTEXTOS SOCIOCULTURALS

MÀSTER OFICIAL RECERCA EN ÀSIA ORIENTAL CONTEMPORÀNIA

TUTORA

DRA. SARA ROVIRA ESTEVA

LA INTERPRETACIÓ SOCIAL. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

EL CAS DEL COL·LECTIU XINÈS: ESPECIFICITATS I REPTES

TREBALL D'INVESTIGACIÓ DE

MIREIA VARGAS URPI

BARCELONA, JUNY DE 2009

Universitat Autònoma de Barcelona

SUMARI

Introducció	5
1. La qüestió de la terminologia	8
2. Marcs teòrics i metodològics en la recerca en interpretació social	14
2.1 Estudis de traducció i interpretació	15
2.2 Antropologia (etnografia)	16
2.3 Sociologia	19
2.4 Lingüística aplicada	22
2.4.1 Aportacions basades en l'anàlisi del discurs	23
2.4.2 Aportacions basades en la teoria de la cortesia i la pragmàtica lingüística	24
2.4.3 Aportacions basades en la gramàtica funcional sistemàtica	26
2.4.4 Aportacions basades en la lingüística de corpus	26
2.5 Ciències de la comunicació	27
2.6 Psicologia	28
2.7 Interdisciplinarietat de la recerca en interpretació social	29
3. Proposta de classificació de les qüestions investigades en la interpretació social	31
3.1 Anàlisi de les tècniques dels intèrprets socials	33
3.2 Avaluació de la qualitat de la interpretació social	36
3.3 Contextos en la interpretació social	40
3.3.1 Interpretació en l'àmbit judicial	40
3.3.2 Interpretació a les oficines d'asil i refugi	43
3.3.3 Interpretació a la policia	43
3.3.4 Interpretació a l'àmbit mèdic i sanitari	45
3.3.5 Interpretació en els serveis socials	48
3.3.6 Interpretació a les escoles	48
3.4 Interpretació social i tecnologia	49
3.5 Història de la interpretació social	50
3.6 Qüestions ètiques: el paper de l'intèrpret social	51
3.7 Aplicació de la terminologia i els glossaris a la interpretació social	59

3.8	Competències en la interpretació social	61
3.8.1	Modalitats de traducció en la interpretació social	61
3.8.2	Competències dels intèrprets socials	63
3.9	Condicions laborals dels intèrprets socials	66
3.9.1	Ecologia i sociologia de la interpretació social	66
3.9.2	Organització del servei d'interpretació social	68
3.10	Formació d'intèrprets socials	72
3.11	La professionalització de la interpretació social	78
4.	El cas del xinès dins de la interpretació social	83
4.1	Estudis acadèmics que han inclòs el col·lectiu xinès	84
4.1.1	Recerca pel que fa a la interpretació social amb el col·lectiu xinès	84
4.1.2	Recerca pel que fa a la interpretació social des de la perspectiva xinesa	86
4.1.3	Comunicació intercultural amb el col·lectiu xinès	88
4.2	Presència del xinès en la traducció social escrita	93
5.	Conclusions	96
5.1	Conclusions generals	96
5.2	Conclusions pel que fa la recerca específica amb el col·lectiu xinès	99
6.	Referències bibliogràfiques	104

INTRODUCCIÓ

A Catalunya, en deu anys, el percentatge de població immigrant ha experimentat un augment molt pronunciat: d'un 2% del total de la població el 1998 a un 15% el 2008 (Idescat, 2008). Amb l'arribada d'aquesta població nouvinguda, ha anat sorgint cada cop més la necessitat de traducció i interpretació social als serveis públics. Es tracta, doncs, d'un fenomen relativament recent, tal com també ho són els estudis i la recerca que se n'han fet al respecte. Des de l'aparició del Pla de Ciutadania i Immigració (2005-08),¹ on s'esmentava la necessitat de disposar de professionals en aquest àmbit, hi ha hagut diferents iniciatives formatives, per bé que encara ens trobem en ple procés de professionalització de la interpretació social.

Tanmateix, encara que no hagin estat reconeguts professionalment, ni tinguin una denominació fixa, ni hagin rebut una formació específica, els intèrprets social ja són presents en la nostra societat, formant-se a partir del dia a dia i sense gaires recursos a què recórrer. Gràcies a la nostra pròpia experiència com a intèrprets socials amb el col·lectiu xinès en col·laboració amb el Consell Comarcal del Vallès Occidental, hem pogut comprovar en primera persona que, ara per ara, l'intèrpret social ha d'anar aprenent per si sol i guiant-se per la seva intuïció, tant pel que fa les qüestions més metodològiques de la interpretació com pel que fa a les qüestions ètiques i morals que poden sorgir pel fet de treballar en els serveis públics.

Motivats per la nostra experiència personal i amb ganes d'aprofundir en aquest tema que trobem tant a l'ordre del dia, hem decidit encaminar-hi aquesta recerca. Tal com Pöchhacker (2006) i altres autors han assenyalat, sovint, la teoria sorgeix de la pràctica, per bé que després s'estableix una relació de reciprocitat entre totes dues. En el nostre cas també és així: coneixent-ne ja la part pràctica, el nostre objectiu és ara fer una revisió bibliogràfica de la recerca relacionada amb la interpretació social, per tal de poder-ne fer un resum de l'estat de la qüestió que ens ajudi a establir un marc teòric i punt de partida per a futures investigacions.

¹ El Pla de Ciutadania i Immigració (2005-08) és el pla articulador de les polítiques que actuen sobre l'impacte de la immigració a la societat catalana, aprovat pel Consell de Govern de la Generalitat de Catalunya el 28 de juny de 2005.

En aquesta recerca de l'estat de la qüestió, ens proposem fixar-nos especialment en la situació del cas del xinès, a través de l'anàlisi dels estudis que han tingut en compte la comunitat xinesa i, alhora, detectar aquells aspectes que, sense fer referència directa al col·lectiu xinès, es podrien aplicar i aprofundir en una recerca específica de la interpretació social amb els xinesos.

D'aquesta manera, ens proposem fer un mapa dels estudis en interpretació social i situar-hi el punt en què es troba la recerca en aquest àmbit a partir de les aportacions científiques que ja s'hi han fet, així com també identificar-hi els possibles buits investigadors. Estructurarem el treball en quatre parts:

En la primera part, de manera introductòria, farem una breu argumentació terminològica pel que fa a l'elecció del terme "interpretació social". Pensem que és important fer esment dels motius de la nostra elecció d'aquest terme i, alhora, relacionar-lo amb altres termes que es poden considerar equivalents i que han estat emprats per altres autors.

En la segona part, repassarem els diferents marcs teòrics i metodològics que s'han utilitzat en la recerca en interpretació social. Cal tenir en compte que, tal com passa amb els estudis de traducció i interpretació, la interdisciplinarietat és una de les característiques més notables d'aquest àmbit i queda reflectida en les diverses perspectives d'anàlisi. L'objectiu d'aquest apartat, més que aprofundir en cadascuna de les teories, és poder oferir una panoràmica dels models i paradigmes que han nodrit la recerca en interpretació social, per tal de tenir unes bases en les quals determinar un marc teòric i metodològic que ens serveixi de punt de partida per a futures recerques.

En la tercera part, inspirant-nos en la classificació de les àrees de recerca dins els estudis de traducció i interpretació de Williams i Chesterman (2002), proposarem la nostra pròpia classificació per a la recerca en interpretació social. Aprofitarem aquesta classificació per fer un repàs de les qüestions investigades i de les aportacions científiques que s'han fet en el marc dels estudis de traducció i interpretació. Sabem que no podrà ser un repàs exhaustiu, a causa del gran nombre d'aportacions a la recerca en interpretació social arreu del món, però sí que volem intentar que tingui un ampli abast, de manera que pugui donar una idea significativa de les qüestions que fins ara han estat objecte d'estudi dels investigadors. Tal com ja hem comentat en relació amb la primera

part, l'objectiu aquí tampoc no serà aprofundir en cadascuna de les qüestions, sinó poder descriure-les segons la recerca que s'hi ha fet per tal de poder detectar aquells aspectes que es podrien explorar més profundament.

Finalment, dedicarem la quarta part del treball a totes les qüestions relacionades específicament amb la interpretació social amb el col·lectiu xinès. Conscients, a priori, que es tracta d'un tema amb poca bibliografia, la nostra intenció és poder relacionar les aportacions que s'hi han fet i identificar aquells aspectes que es podrien desenvolupar o aprofundir més endavant.

La nostra metodologia consistirà, per tant, en la revisió bibliogràfica i classificació des les diferents aportacions a la recerca en interpretació social. Hem limitat aquesta revisió a la bibliografia produïda des de l'any 1999, donant importància especialment a les aportacions dels últims cinc anys, ja que entenem que són aquestes les que reflecteixen millor l'estat de la qüestió actual del tema. Tanmateix, hem inclòs algunes aportacions anteriors a l'any 1999 que han tingut una influència notable en la producció posterior, o que han marcat l'obra d'un autor o la recerca en aquesta disciplina. Un exemple clar d'aquest tipus d'aportacions és l'obra *Interpreting as interaction* de Cecilia Wadensjö (1998), que va introduir un nou paradigma en els estudis d'interpretació i que s'ha convertit en un referent en tota la recerca en interpretació social.

A les conclusions, reprenent el fil del treball, els nostres objectius són, d'una banda, indicar el marc teòric i metodològic que considerem més adient per contextualitzar la nostra recerca futura a partir de la revisió bibliogràfica; i, de l'altra, esmentar aquelles àrees d'estudi que es podrien desenvolupar, sobretot en relació amb el col·lectiu xinès, a partir de les mancances observades. La nostra recerca té, doncs, una clara vocació prospectiva: establir un punt d'inici, tant des del punt de vista teòric com des de l'anàlisi dels buits investigadors, per a una continuació de la recerca on s'aprofundeixi en qüestions més concretes.

1. LA QÜESTIÓ DE LA TERMINOLOGIA

Molts autors han debatut, ja, des de les seves llengües respectives, quina denominació s'hauria d'utilitzar per anomenar els professionals que es dediquen a facilitar la comunicació entre la població nouvinguda i els treballadors dels serveis públics; entre d'altres trobem termes com: intèrprets socials (que se sol presentar com a l'equivalent de *community interpreters*), traductors i intèrprets dels serveis públics, mediadors lingüístics, mediadors lingüístico-culturals, mediadors lingüístico-socials, intèrprets d'enllaç, intèrprets *ad hoc*, intèrprets bilaterals, intèrprets de diàleg, etc. Cadascun d'aquests termes té les seves connotacions, molt relacionades amb el paper que s'entén que hauria de tenir l'intèrpret i, per això, la majoria d'autors han argumentat els motius de la seva elecció.

Pensem, així doncs, que és important explicar per què, en el nostre cas, hem escollit l'ús del terme "interpretació social". Ha estat una qüestió que hem anat anotant al llarg de la revisió bibliogràfica, de manera que hem pogut comprovar que, en el cas anglès, *community interpreting* és el terme generalment acceptat, si bé al Regne Unit es prefereix l'ús de *public services interpreting* per evitar confusions amb la interpretació que es realitzava a la Comunitat Europea (Corsellis, 2003). Altres autors han parlat de *dialogue interpreting* o de *liasion interpreting* per tal d'ampliar l'abast del terme, ja que la interpretació de diàleg o d'enllaç no necessàriament es produeix en els serveis públics, sinó que també es pot donar en contextos de negocis o en les interaccions entre diplomàtics.

Pel que sembla, la confusió amb els termes relacionats amb la mediació, és més pròpia d'Espanya i d'Itàlia, països on el fenomen de la immigració ha estat més recent i, per tant, també ho ha estat la necessitat dels serveis d'interpretació social. La meua decisió d'utilitzar "interpretació social" ha estat força influïda per diferents aportacions; entre elles, la de Pöchhaker (2008), que revisa aquesta qüestió sota un títol que ja deixa entreveure la seva actitud: *Interpreting as mediation*. Després de comparar les definicions de "mediació" i "interpretació", Pöchhaker defensa que "interpretació" inclou, *per se*, el significat de "mediació" entre llengües i cultures. En paraules de

Pöchhacker (2008, 14): “every interpreter is a mediator (between languages and cultures), but not every mediator is an interpreter.”

Per tant, utilitzant els termes “traducció” (per a la modalitat escrita) i “interpretació” (per a la modalitat oral), ja incloem el significat de “mediació” i, a més a més, evitem confusions amb altres significats de “mediació”, que és un concepte que tradicionalment s’ha relacionat més amb la mediació de conflictes.

Cambridge (1999, 201) explica que, seguint els criteris de Knapp i Knapp-Potthoff (1987), utilitza “mediador” (*mediator*) per referir-se a la persona que fa d’intèrpret sense haver-ne rebut una preparació específica i per diferenciar-lo de l’intèrpret professional. Aquesta diferència, que contradiu alguns dels usos actuals que es fan de la paraula “mediador”, reforça la idea que s’extreu de la cita anterior de Pöchhacker: no tot mediador pot ser intèrpret.

En el cas català, totes les definicions de “mediació” que recull el Termcat (Centre de Terminologia de Catalunya) coincideixen en la idea d’arribar a un acord, sovint en un conflicte, que no sempre és el cas de la interpretació social, ja que no sempre hi ha conflicte entre les dues parts, sinó obstacles lingüístics i culturals en la seva comunicació. A més, l’objectiu principal d’un intèrpret, més que fer arribar a un acord a dues persones que parlen llengües diferents, és fer que es puguin entendre, que puguin comprendre el missatge del seu interlocutor i així, per si mateixos, arribar a un acord (o no).

Hurtado Albir (2001) no parla de mediació lingüística en la seva obra, però sí que inclou el terme “interpretació social” al seu glossari, que defineix com a equivalent de “*community interpreting*”: “Tipo de traducción oral que se efectúa para establecer relación de los individuos con servicios públicos o privados. Se realiza con las modalidades de interpretación de enlace y traducción a la vista.” (Hurtado Albir, 2001, 638)

García Luque (2009) comenta aquesta qüestió en un article on el punt de partida és la idea que l’ús **metafòric** de “mediació” per a descriure la traducció ha influït molt en la concepció de l’acte traductor. Citant a Roberts (1997), García Luque fa un repàs de les

especificitats que s'han atribuït a la interpretació social i que han fet possible la seva equiparació amb l'activitat de la mediació: participació activa, ajuda, mediació cultural, advocacia i conciliació. A continuació, analitza els usos del terme “mediació” en l'àmbit de la interpretació social, tant en la recerca, com en la pràctica i en la docència i arriba a la conclusió que “mediació” ja no es pot considerar una metàfora, sinó un significat inherent dels conceptes de traducció i interpretació (García Luque, 2009, 664).

En aquest debat és molt interessant, també, l'aportació de Blini (2009), que se centra sobretot en tots els termes que han aparegut al voltant de “mediació”: mediació lingüística, mediació cultural, mediació lingüística i cultural, etc. Comenta el significat original de l'expressió “mediació lingüística” com a concepte que pot incloure activitats molt diverses, des de la traducció i la interpretació fins a la correcció, l'edició i la redacció de textos, essent d'aquesta manera un concepte molt polifacètic que també es podria conèixer com a “gestió lingüística”. D'altra banda rebutja qualsevol connexió entre els dos tipus de mediació lingüística i cultural, és a dir, el que seria la “mediació lingüístico-cultural” i, per això, critica que hi hagi facultats de traducció i interpretació que afegeixin el terme “mediació (inter)cultural” als seus graus, ja que, en paraules d'aquest autor:

[...] en las facultades de lengua, filología, traducción, comunicación, etc. (afortunadamente de momento no tengo noticias de facultades de mediación) es posible formar profesionales de las lengua y de la comunicación, intérpretes y traductores —también de comunidad, informales, sociales, etc.— con la máxima atención para la dimensión multicultural, pero no mediadores culturales que puedan operar en situaciones de conflicto en la que sirven competencias y experiencias psicológicas, sociológicas y antropológicas que hay que aprender y desarrollar en otros itinerarios formativos; [...] (Blini, 2009, 59)

D'aquesta manera, proposa que el terme “mediació lingüística” es faci servir d'acord amb la descripció que en fa el *Marc de referència europeu per a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de les llengües*, on la mediació lingüística s'entén com una activitat de llengua més que la didàctica de llengües hauria d'incloure, juntament amb la comprensió, l'expressió i la interacció (Blini, 2009, 56).

Blini, en aquest article, coincideix a explicar el cas alemany que també presenta Pöchhacker (2006, 217): *Sprachmittlung* (*linguistic mediation* o mediació lingüística) és un terme hiperònim que, introduït per Otto Monien a mitjans del segle passat, es refereix a totes les activitats professionals entre llengües: traducció (amb les seves dues branques de la traducció escrita i la interpretació oral), interpretació diplomàtica o guies turístics, entre altres. Tanmateix, el 1985, Knapp i Knapp-Potthoff van introduir el terme *Sprachmitteln* (*linguistic mediating* o mediació lingüística) per a referir-se als mediadors de converses no professionals. Això va crear força confusió, pel fet que *Sprachmittlung* i *Sprachmitteln* són dos termes amb la mateixa arrel i amb significats molt propers (de fet, en la traducció al català no es pot reflectir la diferència morfològica entre ambdós), però el primer es refereix a l'hiperònim de traducció i d'altres activitats, i el segon, en canvi, a un hipònim molt concret que ni s'inclou dins dels estudis de traducció.

Rudvin i Tomassini (2008, 248), al seu torn, comenten la situació que es viu a Itàlia, on coexisteixen mediadors lingüístics i/o interculturals i intèrprets socials. Per a aquesta distinció, la tradició italiana s'ha basat en la idea que els mediadors lingüístics i/o interculturals assumeixen més responsabilitats que les que solen assumir els intèrprets, se'ls atorga un paper més actiu i s'espera que evitin l'aparició de conflictes o malentesos per falta de coneixement de la cultura del seu interlocutor.

Aquesta situació, de fet, és semblant a la que tenim a Catalunya, on també conviuen mediadors interculturals i intèrprets socials. En el cas del xinès, per exemple, l'àmbit d'actuació dels mediadors és a ciutats amb més concentració de població xinesa (Santa Coloma, Badalona i Barcelona) on hi ha un risc més elevat de conflictes per desconeixement mutu de les cultures. Aquests mediadors s'encarreguen d'intervenir en casos de conflicte a les escoles o en comunitats de veïns, prenent el paper conciliador propi del mediador social, tot i que, alhora desenvolupant tasques d'interpretació d'enllaç (per tal d'afavorir la comunicació). L'àmbit d'actuació dels intèrprets, en canvi, se situa en comarques i poblacions amb menys densitat de població immigrant, com és el cas, per exemple, del Vallès Occidental. Aquí, els intèrprets no assumeixen tasques de mediació de conflictes, sinó que la seva tasca és interpretar en diferents contextos, treballant en ocasions amb mediadors socials que no parlen la llengua dels immigrants, que són qui s'encarreguen de les tasques de mediació pròpiament.

Russo (2004), coincidint amb De Luise i Morelli (2005), també es basa en l'experiència italiana per a distingir entre:

[...] “mediatore (inter)culturale”, is a trained immigrant who has been living in our country for a sufficient number of years and corresponds to “community interpreter” (according to the definitions for such a professional profile used by so many authors, see for instance, Wadensjö 1998 and Niska 2002), whereas an “interprete di trattativa” is a trained graduate and corresponds to “liaison interpreter” (as defined by Gentile et al. 1996) or to “intérprete de enlace” (as defined by Collados Aís and Fernández Sánchez 2001). (Russo, 2004, 3)

De Luise i Morelli (2005) hi afegeixen, tenint en compte aquesta diferència, que el mediador cultural, pel fet de compartir l'experiència migratòria amb els usuaris nouvinguts de la interpretació, tendeix a adoptar un paper mogut per l'empatia i cap a l'advocacia, mentre que l'intèrpret social, no necessàriament de la mateixa ètnia que els usuaris nouvinguts, es pot mantenir més neutral en les interaccions.

Tanmateix, cal tenir en compte que, a Itàlia, la qüestió terminològica ha estat molt condicionada per la legislació, que el 1998 va reconèixer la figura dels mediadors interculturals, mentre que, a la pràctica, no hi havia universitats que responguessin a aquesta necessitat. Aquest canvi en la legislació va propiciar l'aparició a Itàlia de carreres universitàries de Ciències de la Mediació Lingüística (*Scienze della mediazione linguistica*) pròpiament (vegeu apartat 3.10).

En l'àmbit estatal, a banda de l'aportació de García Luque que ja em comentat, Valero-Garcés (2003) fa servir el terme “traducció i interpretació dels serveis públics”, amb la sigla T/ISSPP, calcant el terme anglès *public services interpreting*, mentre que Martín i Abril (2002) parlen d’“interpretació social”, Sales Salvador (2003) de “mediació lingüístico-cultural” i Grau Mestre (1998) d’“interpretació d'enllaç”. Grau Mestre argumenta que l'ús d'intèrpret social equipara el paper de l'intèrpret amb el del treballador social i, per això, l'intenta evitar parlant d'interpretació d'enllaç, que no exclou cap col·lectiu estranger i, per tant, no limita el terme a la interpretació amb els immigrants. Tanmateix, l'inconvenient de parlar d'interpretació d'enllaç és que

s'utilitza el terme que normalment es refereix a una modalitat d'interpretació i, per tant, exclou altres modalitats que es poden donar en contextos socials i que en la recerca actual es contemplen dins del panorama de la interpretació social, com poden ser la interpretació simultània en llenguatge de signes, el xiuxiueig (*chuchotage*) o la traducció a la vista. En parlar d'interpretació social, s'adopta un nom que no té res a veure amb la modalitat i que, per tant, dona cabuda a la varietat de modalitats d'interpretació en àmbits socials, tal com passa quan es parla d'interpretació de conferències, que normalment inclou les modalitats de la interpretació simultània i consecutiva.

A Catalunya, el document legislatiu de referència en aquest àmbit, el Pla de Ciutadania i Immigració 2005-08, fa una referència molt vaga al tipus de professionals que es poden necessitar per tal de facilitar la comunicació entre la població nouvinguda i els serveis públics: primer parla de “serveis facilitadors de la comunicació” i, a continuació, comenta que “encara no és clar quin tipus de serveis són necessaris (mediació intercultural, traducció, etc.)”. Per tant, veiem que realment, a Catalunya encara ens trobem en l'impàs de definir el perfil de professionals necessaris.

2. MARCS TEÒRICS I METODOLÒGICS EN LA RECERCA EN INTERPRETACIÓ SOCIAL

La recerca en interpretació social ha rebut, en general, un enfocament interdisciplinari, combinant perspectives comunicatives, antropològiques, sociològiques o lingüístiques; disciplines que, de fet, tenen límits difusos, fins al punt de compartir teories i complementar-se mútuament en àmbits com la sociolingüística o l'antropologia social. Aquesta interdisciplinarietat característica de la interpretació social és ja esmentada per Candlin (1998), al prefaci d'una de les obres clau en la recerca en interpretació social: *Interpreting as interaction*, de Wadensjö (1998). Candlin, precisament, lloa el valor de l'obra de Wadensjö per la seva capacitat de relacionar els àmbits de la lingüística i l'anàlisi del discurs amb l'àmbit social i el de la psicologia social. Wadensjö (1998, 275), al seu torn, indica que la seva obra es dirigeix a investigadors de disciplines tan diverses com el dret, la medicina, els estudis de traducció, la sociologia, l'antropologia, la pragmàtica o la comunicació, fent evident el gran abast que pot tenir la recerca en interpretació social.

Més properes a nosaltres, Angelelli (2004, 29) analitza com les teories sociològiques, socials i de l'antropologia lingüística "irrompen al cercle tancat" del camp d'estudi de la interpretació; Vermeiren (2006) destaca la relació que s'estableix entre les teories sociològiques, comunicatives i lingüístiques, que descriuen els mateixos referents dins la interpretació social des de perspectives diferents; i Hale (2007, 204) destaca quatre perspectives teòriques i metodològiques utilitzades en la recerca en interpretació social: l'anàlisi del discurs (mitjançant transcripcions), la perspectiva etnogràfica (a través de l'observació de camp, les entrevistes o els grups focals), la recerca amb enquestes (en forma de qüestionaris) i la perspectiva experimental (aplicant mètodes de la psicolingüística i la psicologia).

En la nostra classificació dels marcs teòrics i metodològics de què s'ha nodrit la recerca en la interpretació social, hem detectat sis grans grups que, tanmateix, comparteixen branques entre si i, per tant, se solapen en alguns aspectes: els estudis de traducció i interpretació, que, de fet, són la disciplina "mare" de la interpretació social; l'antropologia, destacant-hi la branca de l'etnografia; la sociologia, amb un abast molt

ampli com a marc teòric per a molts aspectes de la interpretació social; la lingüística aplicada; les ciències de la comunicació i, finalment, la psicologia.

2.1 Estudis de traducció i interpretació

A la tercera part del treball farem un repàs més complet de les qüestions investigades en interpretació social; no obstant això, creiem que és pertinent dedicar aquesta part a una revisió de les teories que s'han proposat per a la interpretació social des dels estudis de traducció i interpretació, per tal de poder determinar la posició que ocupa la interpretació social dins de la recerca més àmplia en la disciplina mare.

Pöchhacker (2004) precisament fa un repàs dels diferents paradigmes que hi ha hagut en els estudis d'interpretació, començant per la teoria interpretativa (*interpretative theory* o IT) de Seleleskovitch, seguida pel model cognitiu (*cognitive processing* o CP), el model neurolingüístic (*neurolinguistic* o NL) i ja, des de la perspectiva de la traducció com a acte comunicatiu, el model funcionalista (*target-text-oriented translation-theoretical* o TT). Finalment, l'autor descriu el paradigma proposat per Wadensjö (1998): el discurs dialògic i la interacció (*dialogic discourse and interaction* o DI), com a paradigma d'enllaç dels paradigmes anteriors, tal com ens mostra amb el gràfic següent (figura 1).

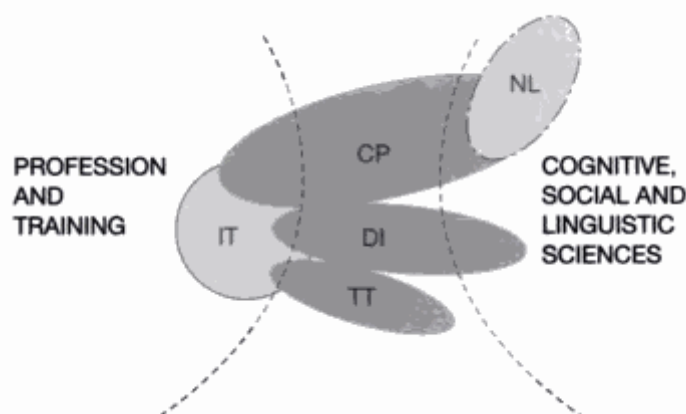

Figura 1. Conjunt de paradigmes en els estudis d'interpretació (Pöchhacker, 2004, 18)

En paraules de Pöchhacker:

[...] the DI paradigm, centered on the analysis of discourse in interaction, holds great potential as a sphere of convergence for various theoretical and methodological approaches and can indeed play a critical linking role in the evolution of interpreting studies as a discipline. (Pöchhacker, 2004, 21)

Aquesta última idea dels estudis d'interpretació com una disciplina única és, de fet, una de les propostes més rellevants de Pöchhacker en moltes de les seves aportacions (2001, 2004, 2006), és a dir, entendre tots els àmbits de la interpretació com a un continu, on la interpretació de conferències es troba en un extrem, al nivell internacional, i la interpretació social es troba a l'altre extrem, al nivell intrasocial (2004, 12). Pöchhacker considera que tots els models presents en la interpretació es podrien complementar entre si, ja que, a més a més, no hi ha pràctiques exclusives per a un àmbit o per un altre: la interpretació d'enllaç entre diplomàtics es troba en un punt intermedi, amb tècniques pròpies de la interpretació social però factors socials i discursius propis de la interpretació de conferències; mentre que, d'altra banda, hi ha actes semblants a conferències en l'àmbit social on, per exemple, trobem la figura de l'interpret simultani de llenguatge de signes.

Una nova proposta de Pöchhacker (2006) és donar una nova orientació a la recerca en la interpretació i fer un gir cap a una recerca més social (*social turn*), per tal de demostrar la rellevància social d'aquest àmbit de recerca. Les metodologies de recerca ja han tingut una forta influència de les ciències socials, però caldrà veure com des de l'àmbit de la recerca s'adopten també les implicacions epistemològiques i teòriques que aquest gir comporta.

En aquest sentit, autores com Angelelli, Rudvin i Inghilleri, tal com veurem en els següents apartats, són clars exemples del gir social de la recerca en interpretació.

2.2 Antropologia (etnografia)

Autors com Bahadir (2004) i Rudvin (2006a) han comparat l'activitat dels intèrprets amb la dels etnògrafs, que, tradicionalment, passaven una temporada vivint amb les comunitats objecte d'estudi per tal de conèixer i descriure els seus costums i comportaments. En els estudis actuals d'etnografia, s'inclou també l'observació de

qualsevol grup en particular en una societat, com podria ser un tribunal, un hospital o una escola (Hale, 2007, 215) i és justament aquest últim apunt el que ha generat l'interès per l'etnografia per part dels investigadors en interpretació social. La recerca des del punt de vista etnogràfic permet respondre preguntes en relació amb el comportament de grups en societat i ajuden a entendre les necessitats i les preocupacions dels diferents participants en una conversa interpretada (Hale, 2007, 216).

Hale (2007) diferencia els estudis etnogràfics en general de l'etnografia de la comunicació i de l'etnografia de la parla, conceptes introduïts per Hymes (1962). L'etnografia de la comunicació, vista per Hale com una branca de l'anàlisi del discurs (vegeu 1.4.a), observa què cal que sàpiguen els parlants per comunicar-se de manera apropiada amb una determinada comunitat. Aquesta teoria parteix de la premissa que "l'etnografia analitza el llenguatge i el text en el context d'una cultura" (Titscher *et al.*, 2003, 90; citat per Hale, 2007, 207). Angelelli (2000, 586) també es basa en l'etnografia de la comunicació de Hymes, tot i que ella situa aquesta teoria en la sociolingüística, pel fet que als fonaments lingüístics en què es recolza cal afegir-hi les aportacions de l'antropologia, la sociologia i la psicologia. Sigui com sigui, l'objecte d'estudi de Hymes i, per extensió, el d'Angelelli, és la comunicació en la seva totalitat i, per això, reprendré el seu treball a l'apartat dedicat a les aproximacions des de les ciències de la comunicació (vegeu apartat 2.5).

Més endavant, la mateixa Angelelli (2004, 41) fa una classificació de les teories de l'antropologia lingüística aplicades en la interpretació social, que ens permeten estudiar l'acte comunicatiu interpretat al nivell del discurs, entenent que tot interlocutor pertany a una comunitat discursiva (Hymes, 1974 citat per Angelelli, 2004, 41). Entre les teories pròpies de l'antropologia lingüística, Angelelli aprofundeix en l'etnografia de la comunicació de Hymes (vegeu apartat 2.5) però alhora, cita altres teories, com la interacció simbòlica, l'estudi sociològic de la conversa, la teoria feminista i l'anàlisi del discurs (vegeu apartat 2.4.1).

Tornant a les aproximacions des dels estudis etnogràfics pròpiament, Bahadir (2004, 806) reprèn l'obra de Heinz Göhring, que va desenvolupar el concepte de l'interpret com a etnògraf i, a partir d'aquesta idea, estableix analogies entre l'interpret i l'etnògraf i entre l'investigador-interpret i l'antropòleg, basant-se en l'assumpció que

l'antropologia és la part teoritzant i categoritzant de l'etnografia, igual que la investigació en interpretació ho és per a la interpretació. D'aquesta manera, Bahadir coincideix amb Göhring a proposar la inclusió de l'etnografia, l'antropologia cultural i la sociologia en l'ensenyament de llengües i en la formació de traductors, intèrprets i mediadors culturals, amb els objectius de motivar el relativisme cultural i intentar evitar l'etnocentrisme. L'etnocentrisme és vist per Bahadir (2004, 809) com la tendència humana a prendre la pròpia cultura com a punt de referència i mesura quan s'està fent una mediació entre cultures, mentre que la imatge de l'intèrpret-etnògraf ideal és la d'aquell professional que ha adquirit la capacitat d'entendre ambdues cultures i d'assumir-ne diferents rols segons l'ocasió. Bahadir, citant Göhring, destaca que el futur traductor/intèrpret i l'etnògraf que es dedica a fer treball de camp passen per un segon procés de socialització, per tal d'adquirir la competència cultural de la nova cultura, fins a assolir l'objectiu final de sentir, veure i pensar com un nadiu.

Bahadir (2004, 815), per altra banda, critica els intents de simplificar el perfil professional de l'intèrpret social i, per contra, espera que els codis ètics "restableixin" les dificultats i complexitats de la interpretació, tenint en compte que es tracta d'una activitat complexa des del punt de vista ètic i polític. De fet, segons aquest autor, els debats ètics i polítics generats al voltant del paper de l'intèrpret social es podrien complementar amb els mateixos debats que hi ha hagut al voltant de l'etnògraf, considerant que tots dos comparteixen la qualitat d'experts culturals: a la teoria, s'espera d'ells la imparcialitat i l'objectivitat, però a la pràctica, actuen en la comunicació intercultural com a tercer participant. El lloc d'aquest tercer participant no s'hauria de situar en la cultura de cap dels dos participants originals, sinó més aviat en una tercera cultura intermèdia, composta a partir de les altres dues.

Rudvin (2006a), al seu torn, fa un anàlisi dels canvis de paradigma que han sofert els estudis de traducció i interpretació i, per extensió, els estudis en interpretació social, comparant-los, igual que Bahadir, amb l'antropologia. De nou, repren la idea que l'intèrpret, igual que l'antropòleg, és un observador subjectiu de les cultures, i que ha de passar per un procés de "desfamiliarització" de la seva pròpia cultura per tal de poder-la observar des de la perspectiva de l'altra cultura i poder realitzar, així, un veritable estudi etnogràfic.

Pel que fa als estudis del llenguatge, Rudvin (2006, 27) destaca la idea de l'impacte dels factors contextuals de la realitat, la cultura, la ideologia, la política, els marcs institucionals, la tecnologia i els mitjans de comunicació en la llengua. Aquest aspecte és importat en la seva aplicació a la traducció i interpretació, ja que afegeix complexitats a una activitat que ja és complexa en si mateixa i més si tenim en compte la paradoxa en què es troben traductors i intèrprets: el dilema etern entre l'ètica de la fidelitat a l'original i, per extensió, de la seva pròpia invisibilitat, i les limitacions i diferències entre el text original i el text final, que impossibiliten en moltes ocasions la transferència del missatge exacte.

En una nova aportació, Rudvin (2006b) parteix de la premissa que la identitat cultural es manifesta en el llenguatge, per estudiar les estratègies de negociació de la identitat que els intèrprets assumeixen al llarg de les seves intervencions. Rudvin, prenent com a exemple les interaccions entre metges i pacients de diferents cultures, distingeix entre les perspectives èmica (interior) del pacient i la perspectiva ètica (exterior), per part del metge, que sovint s'oposen a causa de les seves diferències culturals. Segons Rudvin, cal entendre el sistema sanitari com una representació cultural i, per tant, amb unes implicacions molt diferents segons la cultura. Un pacient que prové d'una cultura tradicional on es practica el xamanisme tindrà unes expectatives segurament molt diferents de les del metge que l'atendrà pel que fa a la consulta mèdica i, alhora, això també condicionarà la seva percepció de l'intèrpret. L'intèrpret es troba a cavall entre dues identitats culturals i és en aquest aspecte on Rudvin emfasitza la complexitat que suposa negociar aquestes identitats, per un cantó, per guanyar-se la confiança del pacient i, de l'altra, per preservar la reputació del metge. Veiem doncs, la forta base antropològica i etnogràfica present en els estudis realitzats per Rudvin.

2.3 Sociologia

Vermeiren (2006), en el seu estudi de les teories que han influït la interpretació social, destaca les de l'àmbit de la sociologia, que tenen un gran abast en la recerca en interpretació social. Segons Vermeiren, un dels models més reconeguts és el de Goffman (1959), que adopta la metàfora de la dramaturgia per descriure els papers dels participants en una interacció cara a cara on s'inclou la figura de l'intermediari, una "no-persona" amb un rol específic. Wadensjö (1998) es basa en les teories de Goffman en

bona part de la seva obra, on identifica la naturalesa de “no-persona” en l’intèrpret i, alhora, altres factors que defineixen la interacció interpretada: la funció coordinadora de l’intèrpret en la interacció, les seves estratègies per distanciar-se del propi rol (per exemple, en casos en què la seva reputació o la d’un dels participants és amenaçada) o la manera d’expressar el “jo” dels participants en la interacció.

Per altra banda, Anderson (2002) reflexiona sobre el paper de l’intèrpret i la tendència d’aquest a identificar-se amb aquells qui parlen la seva mateixa llengua i, consegüentment, l’estrès que això li pot produir quan han de complir amb la màxima de la neutralitat.

Inghilleri (2003, 2006) proposa la combinació de les teories de Toury, Bourdieu i Bernstein com a perspectiva d’anàlisi de la situació interpretada. Inghilleri (2003) pren com a base el model de les normes traductores de Toury; model descriptiu però limitat, ja que no inclou la dimensió social de la comunicació. Per això, coincideix amb molts altres autors a complementar el model descriptiu de Toury amb una adaptació de la teoria de la reproducció social de Bourdieu, caracteritzada pels conceptes d’*habitus*, camp i capital. Inghilleri, però, conscient dels dubtes que ja ha provocat a molts investigadors l’aplicació d’aquests conceptes a la traducció — per exemple, no és clar si la traducció és un camp o un “pseudo-camp” o un camp potencial — fa un pas més enllà i proposa complementar la teoria de Bourdieu amb la del discurs pedagògic de Bernstein, que permet entendre la traducció i la interpretació com a activitat discursiva amb la seva lògica interna. D’aquesta manera, el model que proposa Inghilleri (cf. 2003, 251) combina els conceptes de totes tres teories: les normes (inicials, preliminars i operacionals) de Toury, l’*habitus* i el camp de Bourdieu i el discurs pedagògic de Bernstein.

En un altre article, Inghilleri (2006) reprèn aquesta perspectiva per a la recerca en interpretació, tot i que limitant-se al model de les normes de Toury i a la teoria de la reproducció social de Bourdieu. El seu objectiu és proposar, de nou, l’anàlisi de les situacions d’interpretació social des de les perspectives de la sociologia i l’etnografia lingüística, partint de la premissa que tota interacció en el marc de la interpretació social està influïda per la realitat política i social en què es desenvolupa i per la formació que hagi pogut rebre l’intèrpret. D’aquesta manera, amb l’objectiu d’aplicar conceptes

propis de la sociologia i de l'etnografia lingüística per descriure la realitat complexa de les interpretacions, Inghilleri pren com a objecte d'anàlisi l'aspecte macro-social, a diferència de la majoria d'autors que s'han fixat més en les característiques micro-textuals de la interpretació. Així, per abordar el tema de la (in)visibilitat de l'interpret, Inghilleri parla d'un "buit discursiu" (*discursive gap*, 2006, 62) que sorgeix de la tensió entre les interaccions en què es busca la comprensió mútua (*democratic iterations*, 2006, 62) i les interaccions orientades cap a mantenir les relacions de poder preestablertes (*authorised discourses*, 2006, 63). Segons els seus exemples, l'interpret es pot trobar en situacions en què se li permeti explicar (a banda de traduir) el significat del missatge dels usuaris, per tal de superar els obstacles lingüístics i culturals que en dificultarien la comprensió (*democratic iteration*); mentre que en d'altres situacions se li demana una traducció únicament lingüística, sense marge per a poder intervenir per evitar malentesos (*authorised discourse*). Amb els exemples d'Inghilleri podem veure que l'elecció d'un tipus d'interacció o d'un altre no tan sols depèn de l'usuari dels serveis públics que posa les condicions de la interpretació, sinó que molt sovint depèn del mateix interpret, influït pel seu context polític i social.

La sociologia també ha servit de marc teòric per tractar la qüestió del professionalisme de la interpretació social. El concepte de "professionalisme" indica la maduresa d'una disciplina i la interpretació social, com a disciplina "jove" pel que fa a la recerca acadèmica, es troba en plena camí cap al seu professionalisme, que, de fet, és una altra de les maneres de cercar el seu reconeixement. Rudvin (2007), per exemple, cita a Eliot Freidson per tal de crear un marc teòric per al professionalisme aplicat a la interpretació social.

D'altra banda, Angelelli (2004, 31) distingeix entre teories sociològiques i teories socials. En el primer bloc, Angelelli inclou les teories que s'han aplicat en l'estudi del rol interpersonal de l'interpret al nivell de la interacció entre els tres interlocutors i, començant per les teories de la psicologia social que descriuen les relacions interpersonals, cita i comenta les següents: la teoria de la formació d'impressions (Brewer, 1988), la teoria de la comparació social (Feshing, 1954), la teoria de l'altre simbòlic, la teoria de l'atribució (Fiske i Taylor, 1991), la teoria del control de l'afecte (Ridgeway, 1994) i la teoria de la caracterització de l'estatus (Webster i Foschi, 1998). En el segon bloc, comenta les teories socials que s'han emprat com a perspectives

d'anàlisi del nivell social i institucional de la interacció i, bàsicament, se centra en la descripció de la teoria de la pràctica de Bourdieu (1977; 1989; 1990; 1991), que, tal com ja hem pogut observar, ha tingut una influència molt àmplia en la recerca en interpretació social.

2.4 Lingüística

Tant Vermeiren (2006) com Valero-Garcés (2006a) posen de manifest la poca bibliografia que s'ha fet des de marcs teòrics lingüístics en la recerca en interpretació social. Vermeiren fa referència a la teoria de l'enunciació, fundada per Beneviste (1966) i desenvolupada per Ducrot (1966). Aquesta teoria es fixa sobretot en la persona i, concretament, en l'oposició entre el "jo" i el "tu", implicats mútuament en la comunicació, en la qual l'interpret, segons Beneviste, esdevé una "no-persona" per als seus dos clients. Ducrot, per la seva part, va introduir la teoria de la polifonia en l'àmbit de la lingüística, inspirant-se en la teoria literària de la polifonia de Bahktine. En aquest model, el locutor de l'enunciat n'és l'autor empíric, mentre que l'interpret deixa de ser una no-persona per ser un subjecte amb veu, encarregat d'expressar en una altra llengua l'enunciat que un altre locutor (que n'és l'autor) ha dit en la llengua original. Vermeiren, en el seu article, subratlla el potencial de la teoria de l'enunciació per a una aplicació en la recerca en interpretació social; tot i que Wadensjö (1998), per exemple, utilitza, igual que Ducrot, el referent de la polifonia de Bahktine, sense passar, però, per la teoria de l'enunciació. Això ens podria fer pensar que més que el valor intrínsec de la teoria de l'enunciació, el que cal valorar és l'aplicació de teories com la de Bahktine en la recerca que aquí atenyem.

Bahktine, doncs, serveix de marc teòric a Wadensjö per contraposar el model monològic tradicionalment emprat per a analitzar la interpretació amb el model dialògic, on l'objecte d'anàlisi més que el text pròpiament és la interacció dels participants (parlant i oient) i la manera com aquesta interacció forja el significat. Amb l'aplicació del model dialògic a l'anàlisi de les situacions interpretades Wadensjö marca un punt d'inflexió en els estudis d'interpretació, tal com hem pogut veure en el repàs dels paradigmes dels estudis de traducció i interpretació (vegeu apartat 2.1).

Valero-Garcés (2006a) aprofundeix més en l'estudi de la recerca en interpretació social basada en la lingüística aplicada i proposa la classificació següent per a les aportacions que s'hi han fet fins al moment, sobretot basades en la pragmàtica:

2.4.1 Aportacions basades en l'anàlisi del discurs

Aquesta és la subàrea dins de la pragmàtica que ha inspirat més estudis de recerca. En primer lloc, Valero Garcés cita a Roy (2000), que entén la interpretació social com a “procés discursiu” i es fixa, sobretot, en la participació de l'interpret en la interacció a partir de la coordinació del torn de paraula i del flux de la conversa.

Valero-Garcés cita també a Wadensjö (1998), que proposa una classificació pel tipus de traduccions (*renditions*) que els intèrprets solen fer (vegeu apartat 3.1). Wadensjö fa ús de l'anàlisi i la comparació de les intervencions originals amb les seves interpretacions per tal d'arribar a aquesta classificació, que, en si mateixa, esdevé un marc teòric que pensem que pot ser molt útil per a futurs estudis de recerca basats en l'anàlisi de les interaccions.

Finalment, Valero-Garcés esmenta altres autors en aquest apartat: Valero-Garcés (2005), Leanza (2005), Dubslaff i Martinsen (2005), Merlini i Favaron (2005), Merlini (2005), Jacobsen (2002), Rudvin (2003) i Rosenberg (2002). Tanmateix, tal com Valero-Garcés conclou:

The studies briefly surveyed in this section are but a sample of the influence of the important groundbreaking research done by Roy and Wadensjö. Their work, according to Pöchhacker (2004:79), supplied both a coherent conceptual approach to (dialogue) interpreting and a broad base of discourse-analytical methodology, thus launching a new paradigm for the study of interpreting as dialogue discourse-based interaction (DI). (Valero-Garcés, 2006, 93)

Bona part de la recerca en l'àmbit judicial i mèdic ha utilitzat l'anàlisi del discurs com a marc teòric i metodològic. Pöchhacker (2005) fa un repàs de diferents aportacions a la recerca de la interpretació social en l'àmbit mèdic i observa que l'anàlisi del discurs serveix, sobretot, per estudiar qüestions com els errors produïts en la interpretació

—addicions, omissions o alteracions del significat— així com també els papers que adopten els participants de la conversa, especialment els papers de l'interpret, marcat pel mite de la invisibilitat.

Hale (2007, 205) fa una aproximació més profunda a l'anàlisi del discurs i la subdivideix en quatre perspectives teòriques:

- l'anàlisi conversacional, caracteritzada per l'estudi detallat de les característiques lingüístiques i dels torns en la conversa;
- l'anàlisi del discurs microlingüística, que observa la relació entre la forma i la funció en la comunicació verbal;
- l'etnografia de la comunicació (vegeu apartats 2.2 i 2.5) i la sociolingüística interaccional, ambdues amb l'objectiu d'analitzar la diversitat cultural i lingüística en la comunicació;
- l'anàlisi crítica del discurs, que pretén presentar la relació entre les microanàlisis lingüístiques i aspectes molt més amplis de l'estructura social i la distribució de poders en institucions i organitzacions.

2.4.2 Aportacions basades en la teoria de la cortesia i la pragmàtica lingüística

Valero Garcés cita a Berk-Seligson (1988/2002, 1990), que analitza qüestions com la cortesia o el registre i la influència que poden tenir en l'emissió d'un veredict en l'àmbit de la interpretació als tribunals. Altres autors que també analitzen la qüestió de la cortesia i com els intents de l'interpret de “salvar la cara” o preservar la reputació poden tenir conseqüències directes en el resultat d'una interacció interpretada (més concretament, en el veredict, en els casos d'un judici), segons Valero Garcés són: Hale (2001, 2004), Krouglov (1999), Mason i Steward (2001), Cambridge (1999), Pöllabauer (2004), Ulyat (1999) i Mason (2005).

Cambridge (1999) adopta les teories lingüístiques de Cheepen i Monaghan (1990) per descriure les característiques del tipus d'interacció que es produeix en els serveis públics i, concretament, en la consulta d'un metge: en primer lloc, la asimetria de poder, que provoca una distància social considerable entre els participants; en segon lloc, l'objectiu extern de la interacció —l'usuari nouvingut té l'objectiu d'obtenir una

informació fruit de la interacció— i, en tercer lloc, la seqüència dels temes de la conversa, que ve determinada per l'objectiu (Cambridge 1999, 202). Cambridge hi afegeix una quarta característica: el fet que és probable que el pacient no conegui les “normes” que regiran la conversa. Partint d'aquestes premisses i tenint en compte la teoria de la cortesia de Brown i Levinson (1987), segons la qual els parlants busquen estratègies per evitar situacions que els facin perdre la reputació a ells mateixos o als altres participants, Cambridge analitza una sèrie d'interaccions i constata la gran importància d'aquests factors en les interaccions dels intèrprets (vegeu apartat 3.3.b).

Mason i Steward (2001), fan una anàlisi semblant per estudiar dos casos concrets: una part del judici d'O.J. Simpson en què hi intervenia un intèrpret anglès-castellà i diferents fragments d'entrevistes entre funcionaris anglesos del departament d'immigració i immigrants polonesos. En el primer cas, l'intèrpret tenia l'obligació explícita de traduir literalment, deixant de banda aspectes pragmàtics com la força il·locutòria per l'ús de certs verbs modals, expressions matisadores (*hedges*) o partícules com “so” en anglès, de tal manera que en moltes de les seves intervencions canviava el valor pragmàtic de l'original, sobretot quan calia preservar (o amenaçar) la reputació (Brown i Levinson, 1987). Un clar exemple és el fet que l'ús de l'imperatiu en castellà és molt més habitual que en anglès i, per tant, una traducció literal del castellà a l'anglès mantenint l'imperatiu pot semblar més agressiva del que en realitat és en la pragmàtica de l'original. En el segon cas, l'intèrpret tenia més llibertat en les seves intervencions, però en els seus intents d'afavorir la comunicació, va canviar el registre de l'immigrant polonès, cosa que va modificar la *personae* socio-cultural dels participants, així com també les relacions de poder entre ells (en detriment de l'immigrant polonès). Mason i Steward mostren doncs, situacions oposades i, tanmateix, sense resultats completament satisfactoris.

A partir de l'observació d'aquestes aportacions, i tal com Valero-Garcés (2006a) també assenyala, podem concloure que els estudis més influents en aquest àmbit han estat els de Goffman (1979), amb la teoria del “*footing*” o alineació dels interlocutors i, també, amb la seva descripció dels rols dels participants en una conversa, i els de Brown i Levinson (1987), amb el seu concepte de “cara” o reputació i la teoria de la cortesia.

2.4.3 Aportacions basades en la gramàtica funcional sistemàtica

Tebble (1991, 1993, 1999) fou la primera a aplicar la gramàtica funcional sistemàtica a la recerca en interpretació social, per a la qual en va crear un model prototip. En aquest model, el camp és el problema que es planteja en la interacció interpretada i per al qual cal buscar solució; el tenor és la relació que s'estableix entre els participants, marcada per la jerarquia i la distància social i, el mode són els mitjans pels quals es crea el significat, ja siguin parlats, escrits o no-verbals i en els canals fònic, gràfic o gestual. Aquest model pot ajudar, segons Tebble, a predir els elements que apareixeran en la conversa interpretada: salutacions, introducció, plantejament del problema, etc.; amb l'element opcional de la negociació del rol.

2.4.4 Aportacions basades en la lingüística de corpus

L'aportació més destacable en aquest aspecte és la de Lindquist (2005), que mitjançant un corpus d'interpretacions manuscrites va comparar els missatges interpretats amb els missatges originals a partir de tres aspectes que ell considera universals en un missatge: el significat, el valor retòric i la claredat o coherència.² La seva anàlisi és força completa perquè es fixa, per exemple, en l'impacte que pot tenir el llenguatge no verbal (les pauses, els dubtes o la seguretat de l'intèrpre) en la recepció del missatge i aprofita aquestes i altres consideracions per identificar els errors i els canvis produïts en el missatge interpretat respecte del missatge original, manifestats com a alteració del significat per error lèxic, alteració del significat per omissió, claredat afectada per la falta de fluïdesa i claredat alterada per omissió. A les conclusions, Lindquist destaca el gran nombre d'errors produïts per incomprensió del text original, dada que indica la necessitat de reforçar les destreses de comprensió oral ja des dels cursos de formació per a intèrprets.

Deixant de banda la classificació de Valero-Garcés, Mason (2006) descriu l'aplicació de l'anàlisi de la conversa, l'anàlisi crítica del discurs i la pragmàtica com a marc teòric i metodològic en l'estudi de les interaccions interpretades i proposa la complementarietat de tots tres marcs per tal de poder aprofundir millor en aquests estudis. L'objectiu de

² Lindquist (2005) utilitza la sigla anglesa: MRC, *meaning, rhetorical value, clarity/coherence*.

Mason (2006, 104) és indicar un marc d'anàlisi que pugui relacionar l'anàlisi de les intervencions dels participants amb qüestions més àmplies relacionades amb els rols dels participants, la distribució del poder i les normes. El marc teòric que proposa inclou l'anàlisi de la conversa tal com és tractada per Wadsenjö (1998), és a dir, des d'una perspectiva descriptivista; l'anàlisi crítica del discurs, que busca el reflex de les nocions com el poder, la classe, el gènere o la raça en el discurs utilitzat; i la teoria de la rellevància de la pragmàtica, que es basa en el model de la comunicació ostensiva-inferencial, entenent que l'emissor expressa de manera ostensiva allò que vol comunicar i infereix així en el receptor, que en cospa el contingut.

2.5 Ciències de la comunicació

Vermeiren (2006, 47) situa la interpretació social dins la traductologia, la qual és situada, al seu torn, com a subdisciplina de les ciències de la comunicació, fet que denota la rellevància que aquesta autora dóna a les teories d'aquest àmbit. Vermeiren mateixa comenta que “a les obres teòriques sobre interpretació social hi ha una relació poc explícita amb les teories de la comunicació”, per bé que s'han desenvolupat models en aquest àmbit que contemplen la comunicació entre tres participants i dues llengües, com és el cas de la interpretació social. Jakobson (1963) va adaptar i completar el model de la comunicació de Shannon i Weaver (1947), però, tot i això, aquest model encara no preveia la participació d'una tercera persona de la naturalesa d'un intèrpret. Kirchoff (1976) proposa un model per a les situacions comunicatives amb tres participants i dues llengües, en què dos participants són monolingües i un d'ells bilingüe (l'intèrpret). Més endavant, Hatim i Mason (1997) parlen de la traducció i la interpretació com a acte comunicatiu i, concretament, situen la interpretació d'enllaç en el pla pragmàtic, menys còmode i més complex que la interpretació consecutiva o simultània.

Entenent l'etnografia de la comunicació (vegeu apartat 2.2) com a marc teòric per a l'estudi dels models comunicatius, Angelelli (2000) fa una de les propostes més significatives en aplicar el model etnogràfic de la comunicació de Hymes per comparar la interpretació de conferències i la interpretació social. D'aquesta manera, fa una anàlisi comparativa entre ambdós tipus d'interpretació repassant tots els factors que intervenen en el model de comunicació de Hymes: el context (*setting*), l'escenari (*scene*), els participants, les intencions pel que fa als resultats (*purposes-outcomes*), les

intencions pel que fa als objectius i estratègies (*purposes-goals*), la forma del missatge (*message form*), el contingut del missatge (*message content*), el to o mode (*key*), el canal (*channel*), el registre (*forms of speech*), les normes de la interacció (*norms of interaction*), les normes de comprensió (*norms of interpretation*) i els gèneres (*genres*). Aquesta anàlisi tan detallada serveix a Angelelli per constatar les diferències entre ambdós contextos interpretatius que, per tant, exigeixen unes habilitats diferents als intèrprets i diferents maneres de realitzar la seva tasca.

2.6 Psicologia

Molts autors han comentat la importància de la perspectiva psicològica per estudiar temes com les qualitats que els intèrprets haurien de tenir, sobretot pel fet d'haver de treballar, sovint, en situacions traumàtiques per als participants de la interacció. Pel que fa a aquest tema, vegeu l'apartat 3.9, on descrivim amb més profunditat les condicions laborals de la professió de l'intèrpret.

D'altra banda, sense parlar específicament de les qualitats psicològiques de l'intèrpret, un dels articles més interessants des de la perspectiva de la psicologia és el de Bot (2005): *Dialogue interpreting as a specific case of reported speech*. Encara que la idea de *reported speech* o estil indirecte sol estar més relacionada amb la lingüística, Bot en fa una anàlisi aplicant les teories de la perspectiva i de l'espai mental de Fauconnier (1985) i Sanders (1994) amb l'objectiu de contraposar el model de l'intèrpret com a “màquina traductora” o “conducte” (*conduit*) amb la realitat bastant freqüent de l'intèrpret com a participant en la interacció (Wadensjö, 1998). Bot (2005, 246) fa una classificació dels tipus d'interpretació segons la perspectiva en què es fan i n'identifica quatre:

- a) Representació directa: s'utilitza un verb de dicció però després es manté la perspectiva (es manté l'ús de la primera persona): “X diu: he anat a l'escola”.
- b) Representació indirecta: s'utilitza un verb de dicció i es canvia la perspectiva (s'utilitza la tercera persona): “X diu que ha anat a l'escola”.
- c) Traducció directa: no s'utilitza cap verb de dicció per introduir la intervenció dels participants i es manté la mateixa persona que s'ha utilitzat en el missatge original (normalment, la primera persona): “He anat a l'escola”.

- d) Traducció indirecta: no s'utilitza cap verb de dicció i es canvia la perspectiva (s'utilitza la tercera persona): "Ha anat a l'escola".

És interessant veure la diferència que fa Bot entre "representació", quan la intervenció de l'interpret és introduïda per un verb de dicció, i "traducció", quan l'interpret actua com a "màquina traductora" o "no-persona", en paraules de Goffman. En la seva recerca, Bot va preguntar a tres interprets que treballaven en consultes de psicoteràpia els motius per a interpretar en primera o en tercera persona i, si bé dos dels interprets no van saber contestar-li, n'hi va haver un que va explicar que traduïa en primera persona quan es dirigia al doctor, però que traduïa en tercera persona o bé amb verbs de dicció quan es dirigia al pacient. Aquest canvi era perquè l'interpret sabia que el doctor coneixia els estàndards d'una bona interpretació, però no estava segur de si el pacient també els coneixia i, per tant, preferia assegurar-se que el pacient sabés que les paraules de l'interpret eren les del doctor (2005, 244). Després d'analitzar altres aspectes, Bot (2005, 258) conclou que "interpreters very often do not repeat what the primary speakers said in a different language, as they are expected to do; rather, in many cases they report what the primary speakers said in a different language".

Els interprets fan l'ús de l'estil indirecte per distanciar-se de les paraules que transmeten, és a dir, per indicar que no són pròpies, sinó d'un dels participants primaris. Amb els verbs de dicció, a més a més, ajuden al receptor a construir l'espai mental on situarà la informació rebuda. Per tant, Bot fa un pas més cap al reconeixement de l'interpret com a participant en la interacció, deixant de banda el model idealitzat de l'interpret com a "conduite".

2.7 Interdisciplinarietat de la recerca en interpretació social

Voldríem destacar, al final d'aquesta segona part, la importància de la convergència i la complementarietat de les diferents disciplines des de les quals s'ha enfocat la recerca en interpretació social. Per mostrar l'estreta interconnexió entre els seus marcs teòrics i metodològics, hem confeccionat el següent gràfic (figura 2.7) a partir d'algunes de les teories que han tingut més ressò en la recerca:

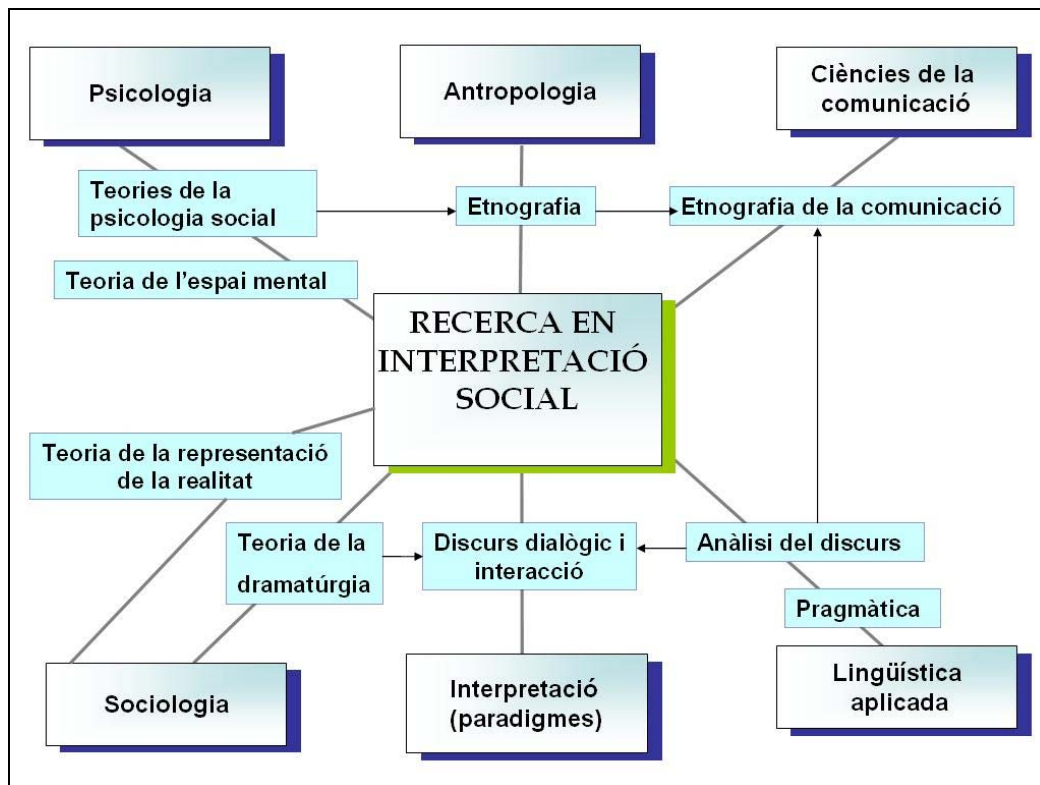

Figura 2.7 Interrelació entre els marcs teòrics i metodològics aplicats a la recerca en interpretació social.

Tal com podem veure, podem trobar punts en comú entre les diferents disciplines: les teories de la psicologia social, d'una banda donen pas a la teoria de l'espai mental i, de l'altra, aporten arguments als estudis d'etnografia, que al seu torn, són la base de l'etnografia de la comunicació. L'anàlisi del discurs, com a branca de la pragmàtica, és una altra de les bases de l'etnografia de la comunicació i, alhora, serveix com a marc metodològic per al paradigma propi de la interpretació social, és a dir, el discurs dialògic i la interacció de Wadensjö (1998). Aquest paradigma rep la influència de la teoria de la dramaturgia de Göffman, tot i que entre les teories sociològiques més influents en la recerca en interpretació social també cal destacar la teoria de la representació de la realitat de Bourdieu. Tal com ja hem indicat, hem confeccionat aquest mapa tan sols a partir de les que fins ara han estat les teories més influents en la recerca en interpretació social, tot i que cal tenir present que, a banda d'aquestes, n'hi ha d'altres, com la teoria de la polifonia de Bakhtine o la teoria de les normes de Toury.

3. DEFINICIÓ DELS ÀMBITS D'ESTUDI EN LA INTERPRETACIÓ SOCIAL

Tal com hem vist a la segona part, la interpretació social s'ha estudiat des de diferents perspectives i, en general, aquestes perspectives han servit com a marc teòric i/o metodològic per a una recerca més específica de les qüestions de la interpretació social. Per això, en aquesta part, ens proposem mirar amb més detall com podríem definir els àmbits d'estudi en la interpretació social a partir de les aportacions de recerca que s'hi han fet.

Així, tenint en compte les característiques que diferencien la interpretació social del que serien, en general, els estudis de traducció i interpretació, ens hem inspirat en la classificació de Williams i Chesterman (2002) per proposar la nostra pròpia definició dels àmbits d'estudi en la interpretació social. Per comparar breument les categories de Williams i Chesterman (2002, 6-27) i els àmbits que nosaltres proposem, hem confeccionat la taula següent (taula 3.0).

Proposta de classificació de les qüestions de recerca en els estudis de traducció i interpretació (Williams i Chesterman)	Proposta de definició dels àmbits d'estudi en la recerca en la interpretació social (Vargas-Urpi)
Anàlisi de textos i traducció	Anàlisi de les tècniques de l'interpret social
Avaluació de la qualitat de la traducció	Avaluació de la qualitat en la interpretació social
Traducció de gèneres	Contextos de la interpretació social
Traducció multimèdia	-
Traducció i tecnologia	Interpretació social i tecnologia
Història de la traducció	Història de la interpretació social
Ètica en la traducció	Qüestions ètiques en la interpretació social
Terminologia i glossaris	Aplicació de la terminologia i els glossaris a la interpretació social
Interpretació	Competències en la interpretació social
Procés de traducció	Condicions laborals dels intèrprets socials
Formació de traductors	Formació d'intèrprets socials
Professió de la traducció	Professionalització de la interpretació social

Taula 3.0 Comparació de la classificació proposada per Williams i Chesterman (2002, 6-27) per als estudis de traducció i interpretació amb la nostra proposta per a la interpretació social.

Hem conservat diverses categories de la classificació de Williams i Chesterman, com són l'avaluació de la qualitat, la història, l'ètica i la formació, ja que hem detectat que es reflecteixen igualment en la recerca en interpretació social. D'altres, les hem adaptades lleugerament, per exemple, l'anàlisi de textos, que en la interpretació social es converteix en anàlisi del discurs aplicada a les converses interpretades, amb l'objectiu, sovint, d'identificar les tècniques de l'interpret social, motiu pel qual hem anomenat aquest àmbit "anàlisi de les tècniques de l'interpret social". És el mateix cas que, d'una banda, la categoria originalment dedicada a la interpretació, que nosaltres hem fet més específica per aprofundir en les competències pròpies de la interpretació social; i de l'altra, la professió de la traducció, que hem convertit en la "professionalització" de la interpretació social, ja que essent categories equivalents, en el cas de la interpretació social l'èmfasi es posa en el fet de trobar-se en ple desenvolupament. A la categoria de "procés de traducció", Williams i Chesterman inclouen la recerca pel que fa a la sociologia de la traducció, que en el nostre cas hem volgut transmetre amb el títol de "condicions laborals dels interprets socials". Pel que fa a les categories referents a la tecnologia i a l'aplicació de la terminologia i els glossaris, si bé n'hem mantingut el títol, cal especificar que en la interpretació social es tracten d'àmbits amb menys aprofundiment per part de la recerca, malgrat que tots dos constitueixen àrees d'estudi d'una projecció considerable. Finalment, l'única categoria que no hem pogut adaptar a la interpretació social és la de "traducció multimèdia", ja que, si bé s'han desenvolupat programes informàtics de reconeixement de la parla aplicats a la interpretació, no constitueixen un àmbit que s'hagi estudiat des de la interpretació social específicament, sinó des de la recerca en interpretació en general.

Cal indicar que hi ha qüestions que podrien trobar-se en més d'un àmbit —per exemple, la (in)visibilitat de l'interpret, que es pot estudiar a partir de l'anàlisi de les seves tècniques (vegeu apartat 3.1), en funció de la influència d'aquesta (in)visibilitat a la qualitat de la interpretació (vegeu apartat 3.2) o tenint en compte les indicacions dels codis deontològics (vegeu apartat 3.6)—, per tant, els diferents àmbits d'estudi no s'han de veure com a categories tancades i ben delimitades, sinó com a categories complementàries, molt relacionades entre si, amb límits difusos i qüestions compartides.

A banda d'això, cal també fer notar que no a tots els àmbits s'hi ha fet el mateix volum de recerca. Així, per exemple, hi ha àmbits en què hi ha hagut moltes aportacions, com

poden ser la formació dels intèrprets socials, les qüestions ètiques o els diferents contextos de la interpretació social. En canvi, altres àmbits han estat menys explorats, com podrien ser la història de la interpretació social o l'aplicació de la terminologia i els glossaris a la interpretació. En alguns casos, davant de la gran quantitat d'articles que hem trobat —per exemple, articles específics de la interpretació social en els àmbits mèdic i judicial—, n'hem hagut de fer una selecció representativa; tot i que considerem que hem aconseguit reflectir les diferències en l'aprofundiment de la recerca de les diverses qüestions en la llargada que tenen els apartats d'aquesta tercera part de la nostra revisió bibliogràfica.

Altres autors han proposat classificacions alternatives, que es poden observar a partir de l'estructura dels seus llibres. Hi ha temes que han rebut molta atenció i que sovint han aparegut com a categoria, com ara les qüestions ètiques, la formació dels intèrprets socials o les condicions laborals de la interpretació social. Moltes classificacions han dedicat apartats específics a la interpretació en l'àmbit sanitari i en el context judicial (tribunals i jutjats), com és el cas de Hale (2007). D'altra banda, l'estructura de les compilacions de presentacions fetes als congressos del Critical Link també es pot prendre com a classificació dels temes dins l'estat de la qüestió en cada congrés. Cada classificació s'ha adaptat als temes que s'hi han inclòs, però pensem que en el nostre cas, ja que tenim l'objectiu de fer una revisió bibliogràfica de l'estat de la qüestió, el més adient és una proposta de definició dels àmbits d'estudi que pugui incloure tots els temes que les aportacions en interpretació social han tractat.

3.1 Anàlisi de les tècniques dels intèrprets socials

Tal com hem vist a l'apartat 2.4, bona part dels treballs de recerca en interpretació social han utilitzat l'anàlisi del discurs, que s'ha convertit en una metodologia molt recurrent per investigar qüestions ben diverses. L'anàlisi del discurs, feta a partir de transcripcions d'interaccions reals o simulades (*role play*) i ja sigui amb una àmplia mostra d'interaccions o centrada en una sola, ha fet possible l'anàlisi de les tècniques que empren els intèrprets socials.

Citem en aquest punt l'estudi de Molina i Hurtado (2002, 507) que, malgrat no versar sobre la interpretació social, proposa la següent distinció entre mètode, estratègia i tècnica, aplicable també al cas de la interpretació social:

- **Mètode:** manera com es duu a terme una determinada traducció segons el objectius del traductor, és a dir, l'opció global que afecta tot el text. Molina i Hurtado parlen de diferents mètodes: interpretativo-comunicatiu, literal, lliure i filològic. En el cas de la interpretació social, en moltes ocasions el mètode no és una decisió de l'intèrpret, sinó que, tal com veurem en casos com la interpretació judicial (apartat 3.3.a), ve determinat per les exigències dels usuaris de la interpretació.
- **Estratègia:** procés (conscient o inconscient) per solucionar problemes de traducció puntuals que poden sorgir al llarg d'un encàrrec. Aquestes estratègies poden ser per comprendre millor el text original o bé per poder-lo reformular en la llengua d'arribada. En el cas de la traducció escrita, possiblement és més fàcil detectar les estratègies utilitzades, pel fet que no hi ha la limitació de temps pròpia de la interpretació d'enllaç dels serveis públics. De tota manera, també trobem estratègies en la interpretació social, per exemple, quan un intèrpret pregunta a un dels participants primaris pel significat o per la repetició d'una paraula o frase que no ha entès, o bé quan fa ús de gestos per compensar el desconeixement d'una paraula en la llengua d'arribada —seria el cas de l'intèrpret social que, en una consulta mèdica, s'assenyala una part del cos que no sap dir en la llengua d'arribada.
- **Tècnica:** manera de materialitzar la solució trobada per a una dificultat concreta, és a dir, el resultat del procés de l'estratègia. Molina i Hurtado (cf. 2002) fan una llista molt detallada de tècniques de traducció, tot i que aquí, nosaltres ens centrarem en la proposta de Wadensjö (1998), més apropiada pel fet de tractar el discurs dialògic propi de la interpretació social.

Wadensjö (1998), així doncs, proposa una classificació per als tipus de traduccions (*renditions* en l'original de Wadensjö) que els intèrprets solen fer, que és bastant

equiparable a les tècniques de què parlen Molina i Hurtado. D'aquesta manera, la classificació de Wadensjö (1998, 107-8) inclou:

- Traduccions properes (*close renditions*), en què el contingut informatiu i l'estil del text traduït és pràcticament el mateix que el de l'original.
- Traduccions expandides (*expanded renditions*), en què la traducció inclou més informació explícita que l'original.
- Traduccions reduïdes (*reduced renditions*), en què la traducció conté menys informació explícita que l'original.
- Traduccions resumides (*summarized renditions*), en què una intervenció per a traduir correspon a més d'una intervenció original.
- Traduccions partides (*two-part or multi-part renditions*), que es corresponen als casos en què l'interpret és interromput per un dels parlants i, per tant, la traducció d'un original es fa en dues o més intervencions.
- "Falses" traduccions (*non-renditions*), que són les intervencions pròpies de l'interpret, que no es corresponen a cap original. Les "falses" traduccions fan la funció d'estratègia quan l'interpret les fa servir per aclarir dubtes, per exemple.
- Traduccions "buides" (*zero renditions*), que es donen quan l'interpret no tradueix alguna intervenció original.

Aquesta classificació és molt interessant per a l'anàlisi d'interaccions interpretades si, a més a més, es complementa amb l'orientació de l'interpret que Wadensjö (1998, 108-110) introdueix: d'una banda, "l'orientació textual" contempla intervencions pròpies de l'interpret ("falses" traduccions) per tal d'aclarir dubtes o comentar la seva pròpia traducció; mentre que, de l'altra, en "l'orientació interaccional", les intervencions pròpies són per regular el torn de paraula o tornar a demanar informació que ja ha estat prèviament sol·licitada per algun dels participants.

El valor d'aquesta classificació de Wadensjö és que s'adapta molt bé a l'anàlisi de la interpretació de diàleg, sobretot gràcies a les quatre categories posteriors, que reflecteixen l'espontaneïtat d'un diàleg, en què es poden produir intervencions molt seguides i sense marge per a l'interpret, interrupcions en la interpretació de l'interpret, "falses" traduccions de valor estratègic o coordinador, o traduccions "buides", amb fragments no traduïts. Tanmateix, les quatre primeres categories, que fan referència més directa a les tècniques de traducció pròpiament, es podrien complementar amb la

classificació de les tècniques de Molina i Hurtado en una anàlisi més detallada i lingüística.

A banda de Wadensjö, hi ha hagut altres autors que han comparat les traduccions de l'interpret amb els missatges originals, però els seus estudis han tingut objectius diferents, com ara analitzar l'ús de la primera o la tercera persona en la interpretació, tal com hem observat en l'estudi de Bot (vegeu apartat 2.6) o bé analitzar el paper de l'interpret (vegeu apartat 3.6).

3.2 Avaluació de la qualitat de la interpretació social

A diferència de la traducció escrita, que produeix un resultat material fàcilment avaluable des del punt de vista pràctic, la interpretació, en general, es fa més difícil d'avaluar, pel fet que el resultat és oral i efímer. Aquesta dificultat s'accentua si ens fixem en la interpretació social, realitzada en els serveis públics i amb un nombre reduït de participants que només poden avaluar la impressió que els ha fet la part interpretada cap a la seva pròpia llengua. Tanmateix, aquesta dificultat, contrastada amb la necessitat de poder avaluar i assegurar la qualitat en la interpretació social, ha motivat l'aparició de diferents estudis amb diferents mètodes, realitzats amb l'objectiu de poder trobar mitjans per a l'avaluació de la qualitat en la interpretació social.

Pöchhacker (2001), conscient de la importància d'aquesta qüestió, fa un repàs de les metodologies que s'han emprat en l'avaluació de la interpretació. Abans, però, fa un incís pel que fa al concepte de "qualitat" i es pregunta què entenem per "qualitat" en la interpretació. Segons Pöchhacker, la qualitat d'una interpretació dependrà de qui l'avalui i, per tant, en tindrem una visió diferent si preguntem al mateix intèrpret, a l'emissor primari (productor del text original), al receptor final (receptor del text interpretat), a l'agència que contracta els serveis de l'intèrpret o al col·lega investigador que fa una recerca sobre la qualitat de la interpretació. Alhora, la dualitat del servei de l'intèrpret (cap a l'emissor primari i cap al receptor final) fa que la qualitat del servei sigui també dual: envers el producte (que sigui una traducció precisa, adequada i equivalent de l'original) i envers el servei (que la interacció comunicativa es produeixi amb èxit). El gràfic següent reflecteix la idea de la dualitat en la qualitat, que va des de la qualitat del producte com a base per aconseguir la qualitat del servei.

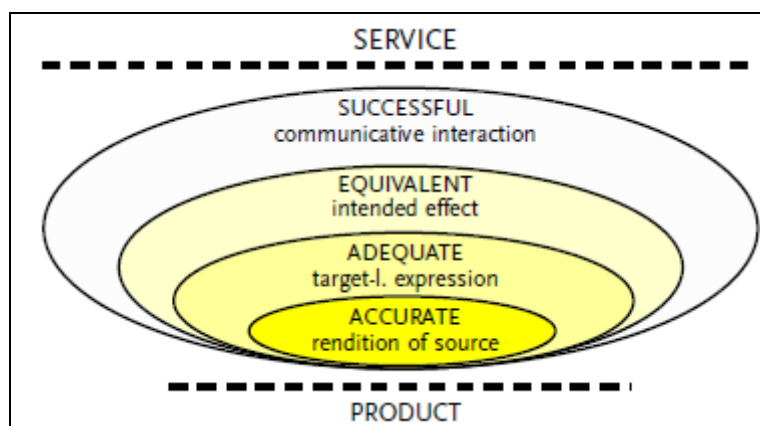

Figura 2. La qualitat del producte i del servei en la interpretació (Pöchhacker, 2001, 413).

En l'anàlisi dels marcs metodològics aplicats en l'avaluació de la qualitat de la interpretació, Pöchhacker (2001) distingeix quatre grans blocs:

- Les enquestes, ja siguin destinades als intèrprets, als usuaris (tant als representants dels serveis públics com als nouvinguts) o a les agències que contracten els intèrprets. En general, les enquestes pretenen veure com avaluen, els diferents participants, la interacció interpretada.
- L'experimentació. Si bé Pöchhacker només fa referència als experiments fets per tal d'avaluar la qualitat de la interpretació simultània, també s'han fet experiments amb intèrprets socials, confrontant-los amb situacions fictícies (*play role*) i avaluant les seves estratègies per superar les dificultats, tal com veurem més endavant amb l'estudi de Townsley (2007).
- L'observació basada en corpus. Pöchhacker observa que les anàlisis quantitatives de corpus textuais s'han utilitzat poc en el camp de la interpretació social, on s'ha tendit a fer anàlisis quantitatives amb mètodes propis de l'anàlisi del discurs.
- L'estudi de casos, és a dir, la combinació de diverses tècniques d'observació. Pöchhacker (2001, 420) cita la recerca de Wadensjö (1998) com a exemple més representatiu d'estudi de casos, encara que la intenció de Wadensjö no fos avaluativa, sinó descriptiva. Wadensjö combina l'anàlisi d'un ampli corpus d'interaccions enregistrades, la participació com a observadora de les interaccions interpretades i les entrevistes a posteriori amb els interlocutors i intèrprets.

Pöchhacker argumenta, a partir d'aquesta classificació, que les metodologies emprades en la interpretació de conferències i la interpretació social poden complementar-se mútuament i, d'aquesta manera, proposa que els investigadors no es tanquin només en el seu àmbit, sinó que observin també els avenços en l'àmbit germà.

Edwards *et al.* (2005), mitjançant un estudi empíric basat en entrevistes amb els usuaris dels serveis de la interpretació social, presenten una anàlisi molt il·lustradora del que els usuaris de la interpretació esperen d'un intèrpret social, així com també de les experiències que han tingut amb ells. En aquesta investigació, la conclusió destaca la importància de la qüestió de la confiança: la major part dels usuaris entrevistats comentaven la necessitat que l'intèrpret els inspirés confiança i valoraven molt positivament l'empatia i la proximitat que els pogués transmetre l'intèrpret. Sobretot per aquesta qüestió de la confiança, una bona part dels usuaris entrevistats estaven d'acord que preferien un intèrpret no professional (un amic, un familiar, un conegut), abans que un intèrpret professional i aliè al seu entorn. Val la pena veure com d'aquest estudi d'avaluació es desprèn una conclusió que es podria aplicar en els cursos de formació d'intèrprets, és a dir, emfasitzar l'aspecte de la preparació psicològica dels intèrprets socials.

Townsley (2007), treballant conjuntament amb el servei de traducció i interpretació del London Borough of Haringey, va realitzar un programa per avaluar la qualitat de la interpretació als serveis públics, amb l'objectiu d'utilitzar els resultats per al disseny de futurs cursos de formació d'intèrprets socials. La seva metodologia consistia en la participació d'un nombre d'intèrprets en un joc de rol o teatre improvisat, a partir del qual es van poder analitzar les diferents conductes que adoptaven els intèrprets al llarg de la interacció. Entre les conclusions d'aquest estudi, Townsley va constatar la manca de consens de les institucions quant a la idea d'una "interpretació de qualitat", la qual cosa posa de manifest la necessitat d'una major cooperació entre intèrprets, proveïdors i usuaris, per tal que tots coincideixin en el concepte d'"interpretació de qualitat". L'ús d'aquest tipus de metodologia va permetre avaluar d'una manera més directa l'acte interpretat, sense haver de recórrer a les opinions dels usuaris de la interpretació, com seria el cas d'altres estudis. Tanmateix, cal tenir en compte que els intèrprets avaluats no es trobaven en una situació real i que és possible que molts d'ells, conscients d'aquesta condició, no actuessin exactament igual com haurien fet en condicions normals.

De Luise i Morelli (2005, 69), en l'anàlisi dels resultats del seu estudi a través d'enquestes i entrevistes sobre la percepció dels usuaris del paper del mediador i de l'interpret social, destaquen que, en l'àmbit sanitari i policial, per a la majoria d'usuaris dels serveis d'interpretació social o de mediació, la presència d'una tercera persona en la comunicació és molesta i incòmoda i que, per tant, preferirien poder-la evitar. Aquest estudi, més que avaluar la qualitat de la interpretació allò que avalua és la percepció de l'interpret, però, tot i això, aporta resultats significatius pel que fa a les dificultats que es troben els intèrprets en la realització de les seves tasques i obre el camí per a la cerca de maneres de millorar aquestes condicions —per exemple, conscienciant els clients de la necessitat de l'interpret, delimitant bé els rols dels participants en la conversa, etc.

Tellechea (2005) presenta un estudi d'avaluació de la qualitat dels intèrprets de castellà en els serveis sanitaris dels Estats Units. Basant-se en una metodologia qualitativa per tal de poder descriure el fenomen i explorar-lo en profunditat, va realitzar entrevistes amb diferents famílies castellanoparlants que havien utilitzat intèrprets en les seves consultes mèdiques. Aquesta metodologia per avaluar la qualitat de les interpretacions va ser possible perquè les famílies castellanoparlants, tot i que no tenien un nivell suficient per expressar-se en anglès, sí que l'entenien i, per tant, podien detectar molts casos en què l'interpret ometia informació o la resumia. Per tant, es tracta d'una metodologia d'abast limitat, que potser es podria aplicar també en llengües properes com el castellà, l'italià i el portuguès, però que de cap manera serviria per a una anàlisi entre parlants de llengües llunyanes sense cap mena de competència en la llengua del seu interlocutor.

En general, es fa patent la idea que en l'àmbit de la interpretació social és difícil desenvolupar una avaluació objectiva, ja que els usuaris tendeixen a la subjectivitat de pensar que el millor intèrpret és aquell que es posa de la seva part (cf. Edwards *et al.*, 2005).

3.3 Contextos en la interpretació social

Williams i Chesterman (2002, 9) dediquen una de les seves categories als gèneres tradicionals (teatre, poesia, narrativa) i hi afegeixen altres tipologies textuais ben definides des del punt de vista de la traducció, com serien els textos multimèdia, religiosos, infantils, turístics, tècnics o legals. En el camp de la interpretació social aquestes tipologies textuais són definides segons el context en què es realitza la interpretació: judicial, a les oficines d'asil i refugi, policial, mèdic i sanitari, escolar, o en serveis d'assistència social. Els diferents contextos en la interpretació social no tan sols indiquen diferències pel que fa a l'aspecte lingüístic, sinó també pel que fa al paper que s'espera que l'interpret adopti (des dels punts de vista ètic i social) i, per això, hi ha hagut força recerca i producció que fa referència específicament a un sol context interpretatiu, sobretot quant a la interpretació als tribunals i als centres d'atenció sanitària. L'objectiu d'aquest treball és fer un mapa de l'estat de la qüestió general de la interpretació social i, per tant, en aquest apartat, només farem un petit resum de les característiques i l'estat de la qüestió concrets per als diferents àmbits:

3.3.1 Interpretació en l'àmbit judicial

La interpretació en l'àmbit judicial ha estat objecte de molts estudis i debats. Hale (2007, 90) en comenta diversos motius: d'una banda, el fet que les dades empíriques (judicis enregistrats) per a l'anàlisi són molt més accessibles que en d'altres àmbits (com, per exemple, l'àmbit mèdic i sanitari); de l'altra, les característiques pròpies dels tribunals, amb uns protocols i procediments rituals i històrics i uns rols fixats per als seus participants, que han fet augmentar l'interès per part dels investigadors.

Hale (2007, 91) identifica quatre qüestions que han estat l'objecte d'anàlisi de la recerca en interpretació als tribunals:

- La necessitat de disposar d'interprets professionals. Malgrat que en la majoria de casos la sentència d'un judici depèn d'una interpretació precisa, encara no s'ha aconseguit que només es treballi amb interprets professionals i sembla que els jutges no donin la importància que mereix a aquesta qüestió. Molts jutges han manifestat que prefereixen que els acusats es defensin sense interpret si tenen

uns mínims coneixements de la llengua del judici, cosa que els limita moltíssim en la seva capacitat d'expressió.

- L'actuació dels intèrprets i els reptes que se'ls presenten. S'han fet molts estudis a partir de l'anàlisi del discurs (vegeu apartat 2.4.2) que han observat diversos aspectes relacionats amb les intervencions dels intèrprets. Hale cita l'estudi de Berk-Seligson (1990/2002) com a un dels pioners als Estats Units, en què s'analitza l'actuació de l'intèrpret i les conseqüències que poden tenir els canvis respecte l'original en les seves traduccions. Hale (2004) també ha realitzat un estudi basat en 17 casos reals a Austràlia, a partir dels quals analitza en detall les pràctiques discursives dels intèrprets, advocats i testimonis.
- La formació dels intèrprets socials per a l'àmbit judicial. Mikkelsen (1998), entre d'altres, ha publicat diversos articles sobre la formació per a la traducció i interpretació en l'àmbit judicial i, a banda, ha col·laborat en la producció de materials específics per a la didàctica de la interpretació en aquest àmbit.³
- Les obligacions ètiques i el paper de l'intèrpret en l'àmbit judicial. Per bé que els codis deontològics no expliciten que els intèrprets hagin de fer una traducció literal, és a dir, paraula per paraula (vegeu apartat 3.6), sembla que molts jutges sí que els la demanen. Aquesta qüestió ha despertat l'interès de molts investigadors que han volgut analitzar si, a la pràctica, és possible aquesta literalitat i fidelitat a l'original, mantenint, a més a més, totes les implicacions del missatge original. Mason i Stewart (2001), per exemple, agafen el judici d'O.J. Simpson com a objecte d'anàlisi de les qüestions pragmàtiques que es perden en la interpretació literal requerida als jutjats i tribunals (vegeu apartat 2.4.2).

En relació amb el segon punt i, concretament, amb els reptes que es presenten als intèrprets, s'han realitzat estudis que han examinat usos específics del llenguatge en l'àmbit judicial. Així, per exemple, Hale (2001) analitza com s'interpreten les preguntes en l'àmbit judicial, a partir d'una classificació de la tipologia de les preguntes en anglès emprades en aquest context: oracions interrogatives absolutes (de resposta sí o no), oracions interrogatives parcials (amb pronoms interrogatius), preguntes selectives (A o B), preguntes declaratives (amb afegitons com “oi?”, “no?”), etc. Un cop definides les

³ Bona part dels articles de Mikkelsen, així com també informació sobre els materials en què ha col·laborat, es poden consultar a la pàgina web <http://www.acebo.com>

diferents tipologies de preguntes, Hale comenta com es formulen en castellà i, finalment, a partir de casos reals, compara les preguntes originals dels jutges en anglès amb les preguntes interpretades en castellà. Veiem que, un cop més, es fa patent la connexió entre pragmàtica i recerca en interpretació social.

Miguélez (2001), al seu torn, estudia un cas molt concret dins de la interpretació social als tribunals: la interpretació de testimonis experts. Miguélez comenta que cada cop hi ha més testimonis experts, és a dir, testimonis que s'han preparat molt bé per al judici: des de científics forenses, especialistes en escenes de crim i experts balístics, fins a experts en nines col·leccionables o disseny de camps de golf (exemples de Miguélez, 2001, 3-4). Si bé s'informa els intèrprets de la temàtica del judici i, per tant, es poden preparar, la presència d'un testimoni expert no deixa de ser un repte més que han d'afrontar. Tanmateix, Miguélez, en la seva anàlisi de les interpretacions de diversos testimonis experts, va detectar poc ús d'argot i terminologia específica en aquestes intervencions i, en canvi, les majors dificultats amb què es van trobar els intèrprets del seu estudi van ser els errors gramaticals i sintàctics produïts en l'original. Pensem que aquesta conclusió podria portar a una nova qüestió de recerca consistent en definir la mesura en què, la qualitat de de les intervencions dels interlocutors primaris, poden arribar a afectar la qualitat de la interpretació que se'n faci.

Un dels resultats de la recerca en interpretació social en l'àmbit judicial ha estat el consens per a la creació i desenvolupament del projecte Grotius, establert en el marc de la Unió Europea amb l'objectiu de garantir una traducció i interpretació legal de qualitat per a tots els ciutadans dels estats membres. Concretament, amb el projecte Grotius es proposa que tots els països adoptin uns estàndards equivalents tant pel que fa a la selecció, formació i avaluació dels traductors i intèrprets, com pel que fa a l'ètica, als codis de conducta i a la bona pràctica, alhora que també es pretenen aconseguir acords de treball interdisciplinaris entre els sistemes legals. Segons Hertog *et al.* (2004), no va ser difícil arribar a un consens pel que fa a aquests estàndards, posats de manifest en l'informe *AEQUITAS, Access to Justice accross Language and Culture in the EU*, tot i que per a la segona fase del projecte, consistent a aconseguir la col·laboració de tots els països, la tasca ja no resulta tan fàcil. Els resultats d'aquesta segona fase es van publicar en l'informe *AEQUALITAS: Equal Access to Justice accross Language and Culture in the EU*. Per qüestions d'espai, no entrarem en detall pel que fa als continguts d'aquests

informes, ni tampoc pel que fa als projectes Grotius (1998-2002) i Agis (2003-2007, continuació del projecte Grotius), però sí que hem volgut destacar-los perquè aquest tipus de projectes, amb la cooperació de diferents països per a determinar un estàndards mínims en la interpretació social en l'àmbit legal i judicial, constitueixen fites dins la recerca en interpretació social i són una mostra dels resultats dels estudis i investigacions fets fins al moment.

3.3.2 Interpretació a les oficines d'asil i refugi

Podríem considerar que Pöllabauer (2004, 2006) ha estat la pionera en la recerca en aquest àmbit, a partir de l'estudi que va configurar la seva tesi doctoral: una anàlisi de 20 transcripcions d'entrevistes de sol·licituds d'asil enregistrades a Graz, Àustria. Pöllabauer (2004) denuncia la poca importància que s'ha donat a la interpretació en aquest context, reflectida en la manca de formació i de requisits professionals mínims per als intèrprets que s'hi dediquen, que molt sovint són persones bilingües però sense cap preparació específica per a la interpretació. Tanmateix, els malentesos produïts per una mala interpretació poden suposar la denegació de l'asil i, en casos extrems, equivalen a una sentència de mort (2004, 143-4). Per això, Pöllabauer se centra en l'anàlisi del rol i la responsabilitat de l'intèrpret en aquestes interaccions, així com també de les qüestions de poder (vegeu apartat 3.6, dedicat a les qüestions ètiques i al paper dels intèrprets socials).

3.3.3 Interpretació a la policia

Les condicions de treball dels intèrprets a la policia presenten molts punts amb comú amb les dels intèrprets a les oficines d'asil i refugi: es tracta de situacions en què la asimetria de poder és molt accentuada i en què sovint, una de les parts no està gaire predisposada a col·laborar. Per això, molts autors han considerat la policia i les oficines d'asil i refugi com a un mateix context, per bé que jo prefereixo diferenciar-ho, més aviat guiada pel criteri del tema dels diàlegs interpretats: a les oficines d'asil i refugi, el tema de la interpretació és molt concret, mentre que a la policia, a banda de temes relacionats amb la immigració il·legal, l'intèrpret pot haver d'intervenir en tot tipus de circumstàncies.

Hale (2007) inclou la interpretació social a la policia en el que ella anomena el “context legal”, juntament amb la interpretació judicial (als jutjats i als tribunals) i la interpretació a les oficines d’asil. És cert que a vegades formen part d’un mateix procés, ja que es comença per l’entrevista en el moment de la detenció a la policia i és possible que el punt final sigui en un judici, però cal notar que les característiques de la situació comunicativa són diferents i, per tant, nosaltres aquí hem decidit considerar com a àmbits diferents els contextos policial, judicial i de les oficines d’asil.

En parlar de les interpretacions a la policia, Hale (2007, 77) assenyala que una de les majors dificultats sol ser la traducció de l’advertència que els policies fan abans de l’interrogatori, en què se sol recordar el dret a mantenir-se en silenci i el dret a un advocat, entre d’altres qüestions. Hale comenta que, sense una bona preparació prèvia, la traducció d’aquestes advertències, sovint en un llenguatge fixat i difícil de reformular, pot ser més difícil del que aparentment pot semblar. D’altra banda, les preguntes dels interrogatoris policials se solen formular estratègicament per tal d’aconseguir que el detingut confessi, de manera que una traducció que en mantingui no tan sols el valor semàntic, sinó també el valor pragmàtic, és essencial per al desenvolupament de l’interrogatori. Per això Hale denuncia la pràctica bastant generalitzada per part dels policies de treballar amb intèrprets no qualificats (persones bilingües o, fins i tot, policies amb un vague coneixement de la llengua estrangera en qüestió), en detriment de les persones detingudes, però també en detriment d’ells mateixos, ja que si els intèrprets no poden transmetre la força il·locutòria i el valor pragmàtic de les preguntes originals, una de les possibles conseqüències és que el detingut sigui més reticent a contestar-les.

Navarro Montesdeoca (2006) presenta la seva experiència com a intèrpret a un centre de detenció d’immigrants a Las Palmas de Gran Canària, un dels casos en què el tema de la interpretació és molt semblant al de la interpretació a les oficines d’asil i refugi. Navarro Montesdeoca comenta que, en el cas concret de la interpretació a Las Palmas, la major part dels immigrants procedeixen del continent Africà i sovint són entrevistats en anglès o francès, cosa que fa que s’hagin de comunicar en una llengua que no és la seva llengua materna i, per tant, que hi hagi més probabilitat de malentesos tant per part dels immigrants, com per part dels intèrprets, a causa del domini limitat que els immigrants tenen de les llengües europees. Per tal d’evitar aquests malentesos i, a més a més, per tal d’evitar mentides —ja que els immigrants sovint menteixen pel que fa al seu país

d'origen o pel que fa al seu estat de salut—, Navarro Montesdeoca comenta la necessitat d'adaptar les preguntes, ja sigui baixant el registre o bé explicant-les més extensament. Finalment, aquest autor reitera la dificultat afegida que a tot això suposa el fet que una de les parts en la comunicació (els policies) no estigui disposada a cooperar.

Pérez i Wilson (2004) aborden la interpretació social en l'àmbit policial a partir de la manca de preparació dels policies per treballar amb intèrprets. Això fa que sovint no sàpiguen com treballar amb intèrprets, els situïn en el paper d'advocats de l'usuari immigrant o bé no els donin informació prèvia a les interpretacions i per tant, que els intèrprets no puguin preparar-se-les com farien en altres situacions. Aquest i d'altres entrebancs que els intèrprets detecten en les seva col·laboració en la policia, fan que Pérez i Wilson (2004, 90) indiquin diverses necessitats: de cursos formatius per als policies —per tal d'ensenyar-los a treballar amb intèrprets—, de cursos específics per als intèrprets que es dediquen a l'àmbit policial, de millores en el diàleg entre policies i intèrprets —per tal d'intentar evitar la manca d'informació prèvia— o d'una delimitació més clara del perfil de l'intèrpret, entre d'altres.

Per tant, veiem que els estudis de la interpretació en l'àmbit policial tendeixen a centrar-se en la denúncia d'una necessitat de cooperació entre intèrprets socials i policies, necessària per aconseguir millorar les condicions laborals de l'intèrpret en aquest àmbit i, per extensió, la qualitat de la seva interpretació.

3.3.4 Interpretació en l'àmbit mèdic i sanitari

La interpretació en hospitals i centres sanitaris ha despertat molt d'interès als investigadors, tal com reflecteixen els llibres i volums de revistes⁴ dedicats específicament a aquest àmbit. Hale (cf. 2007, 34-64) fa una revisió bastant àmplia de les qüestions que s'han tractat en la recerca en la interpretació social en l'àmbit mèdic i sanitari i en destaca dues especialment, que expliquem a continuació.

⁴ Per exemple, la revista *Interpreting*, vol. 7, núm. 2, publicada al 2005, es va dedicar exclusivament a la interpretació en l'àmbit sanitari. Aquest número s'ha publicat posteriorment com a llibre, editat per Pöchhacker i Shlesinger (2007).

En primer lloc, la importància de la comunicació entre els metges i els seus pacients, que és un factor clau perquè els pacients confiïn en el tractament assignat pels metges i, per tant, per a l'èxit del servei sanitari. Quan l'interpret hi intervé, és essencial que tingui un bon coneixement de la terminologia mèdica i que sàpiga mantenir l'estil de les preguntes dels metges, sempre formulades per tal de propiciar respostes rellevants per part dels pacients.

En segon lloc, i bastant relacionada amb la qüestió anterior, s'ha debatut extensament la qüestió del paper de l'interpret. A diferència de l'àmbit judicial, a l'àmbit mèdic, sembla que hi hagi més marge pel que fa a la seva (in)visibilitat i, a més a més, sembla que hi hagi consens pel que fa a la impossibilitat de veure'l com a màquina de traduir o "conducte" (*conduit*). En aquest punt Hale (2007, 41) proposa la diferència de Bolden (2000) entre interpretació directa, en què l'interpret tradueix en primera i segona persona, amb precisió, sense resumir, ni afegir informació pròpia, i interpretació mediada, en què l'interpret tradueix en tercera persona, resumint, ometent la informació que no creu rellevant i afegint informació no explícita en l'original. Alguns interprets (sense formació) han estat a favor d'aquest segon mètode, ja que pensen que així ajuden tant als metges com als pacients. Tanmateix, estudis empírics com el de Cambridge (1999) que veurem més avall, demostren que la interpretació mediada en moltes ocasions ha estat un entrebanc per a una diagnosi correcta del pacient. D'altra banda, Hale assenyala que aquest mètode no facilita l'establiment de la relació entre el metge i el pacient, que és un factor fonamental perquè el pacient segueixi el tractament assignat.

En relació amb aquestes dues qüestions, s'han analitzat el tipus d'errors produïts en la interpretació, que sobretot consisteixen en omissions, addicions o alteracions del significat. S'intenta buscar motius que expliquin aquests errors i identificar si l'interpret no ha traduït un cert fragment (és a dir, ha produït una omissió) per falta de comprensió en l'original, perquè ha cregut que no era rellevant o per no posar en perill la seva reputació, la del metge o la del pacient. Per tant, el marc teòric i metodològic més emprat en aquestes recerques ha estat l'anàlisi del discurs (vegeu apartat 2.4.2) i, per extensió l'anàlisi crítica del discurs i l'anàlisi de la conversa.

Cambridge (1999), al seu torn, després d'analitzar diverses consultes mèdiques fictícies interpretades per interprets no professionals (mediadors, en paraules de l'autora),

observa que la manca de preparació dels intèrprets fa que cometin errors d'omissió, d'addició i d'alteració del contingut. En molts casos, l'omissió és voluntària, perquè l'intèrpret mateix decideix quina informació dels parlants no és rellevant i per tant, no cal traduir. Aquest tipus d'errors, aparentment innocents, poden tenir conseqüències greus en el context mèdic, tal com Cambridge assenyala, i fins i tot arribar a produir diagnòstics equivocats dels pacients. Per això, Cambridge emfasitza la necessitat de formar intèrprets per a l'àmbit sanitari i de treballar només amb aquests intèrprets formats, per tal d'evitar conseqüències indesitjables.

En conclusió, la majoria d'autors posen de manifest la necessitat de treballar amb intèrprets socials formats i especialitzats en la terminologia i les interaccions de l'àmbit mèdic, sobretot si tenim en compte la importància de la seva tasca en les entrevistes entre metges i pacients. Hale (2007), a més a més, hi afegeix que la situació ideal seria aquella en què s'aconseguís el treball en equip entre intèrprets i metges, amb entrevistes prèvies i posteriors abans de les visites amb els pacients, tot i que és conscient que el major obstacle a aquesta situació ideal és la sobrecàrrega laboral i les limitacions de temps que tenen, en general, els metges.

D'altra banda, un cas especial d'interpretació social en l'àmbit mèdic són les visites de psicoteràpia com, per exemple, els casos de psicoteràpia amb refugiats de guerra d'altres països. Wadensjö (2001) analitza les interpretacions d'una sèrie de sessions de psicoteràpia amb refugiats i assenyala que, malgrat que sovint es vulgui situar físicament els intèrprets fora del camp visual dels participants (o, si més no, del pacient) per emfasitzar la seva "invisibilitat", això, paradoxalment, els fa encara més evidents, ja que cada cop que els pacients tenen la necessitat de mirar-los, han de girar el cap i desviar la mirada del psicoterapeuta. Per contra, quan psicoterapeutes, pacients i intèrprets es troben en el mateix radi comunicatiu, els pacients no han de desviar la mirada del psicoterapeuta per veure l'intèrpret i, a més a més, l'intèrpret, pot fer ús del llenguatge no verbal per expressar-se i, per exemple, emfasitzar que parla en nom d'altri.

Veiem doncs, que la interpretació social en l'àmbit mèdic i sanitari ha inspirat estudis de recerca que han analitzat qüestions diverses, tot i que en els fons sembla que totes girin al voltant del debat sobre el paper de l'intèrpret. Cal tenir present que bona part dels estudis sobre la interpretació social en l'àmbit mèdic s'han publicat en revistes de

medicina. Pöchhacker (2005) fa un repàs de les aportacions en aquest àmbit i cita, com a un dels pioners, l'estudi de Bloom *et al.* (1966) "The use of interpreters in interviewing" publicat a *Mental Hygiene*, seguit d'altres estudis com el de Price (1975), "Foreign Language interpreting in psychiatric practice" publicat a *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; el de Lang (1975), "Orderlies as interpreters in Papua New Guinea", a *Papua New Guinea Medical Journal*; o bé més recentment el de Flores *et al.* (2003), "Errors in medical interpretation and their potential clinical consequences in pediatric encounters", publicat a *Pediatrics*.⁵

3.3.5 Interpretació en els serveis socials

La interpretació en els serveis socials, incloent-hi els serveis d'assistència social, d'habitatge o els serveis públics d'ocupació, entre d'altres, no han estat específicament l'objecte d'estudi de cap recerca, tal com sí que ho han estat la interpretació en els altres àmbits que aquí comentem. No obstant això, sí que han estat esmentats en estudis de caràcter general, com ara el de Townsley (2007), que a les conclusions destaca la gran diversitat de situacions interpretatives que un intèrpret que treballa per una autoritat local es pot trobar al llarg d'un dia i, a més a més, la poca predictibilitat que es donin aquestes situacions i, per tant, les poques possibilitats de l'intèrpret de preparar-se-les.

3.3.6 Interpretació a les escoles

Comparativament, la interpretació social a les escoles també és un tema poc explorat en la recerca en interpretació social fins al moment. Això es podria atribuir al fet que sovint, a les escoles, més que intèrprets socials, hi van mediadors lingüístics i culturals pròpiament, encarregats de les funcions de la interpretació, però també de mediació en els casos de conflicte per diferències culturals. A Catalunya, per exemple, conviuen ambdues figures: els intèrprets socials es limiten a la interpretació entre educadors i pares i mares al·lòfons, mentre que els mediadors tenen un rol molt més actiu i amb molta més iniciativa, amb l'objectiu de sensibilitzar ambdues parts de les respectives cultures i fomentar la comprensió mútua. Un exemple de recerca dedicada a la mediació lingüística i cultural a les escoles és el treball de caràcter descriptiu de Vargas-Urpi

⁵ Per a més informació pel que fa a les aportacions fetes en revistes de medicina, es pot consultar la bibliografia anotada de Jacobs *et al.* (2003).

(2009), que dedica una part a les qüestions lingüístiques (anàlisi terminològica i de la fraseologia) i una altra part a les qüestions culturals (transferència de referents culturals). A banda d'aquest treball, no hem trobat més aportacions que versin exclusivament sobre la interpretació social a l'àmbit esoclar, tot i que sí que n'hi ha alguna que hi fa referència en algun punt.

3.4 Interpretació social i tecnologia

En aquest apartat inclourem les aportacions que parlen dels avenços i les propostes pel que fa a la interpretació social “remota”, és a dir, a distància. La vessant més coneguda d'aquesta aplicació tecnològica és la interpretació telefònica, que fins i tot a Catalunya s'està oferint als professionals de l'àmbit sanitari, dins del servei Sanitat Respon.⁶

Connell (2006) fa un repàs dels avantatges i dels conflictes que pot comportar l'aplicació de les noves eines tecnològiques a la interpretació social. Per bé que també esmenta altres recursos com la videoconferència, el seu article se centra sobretot en la interpretació telefònica, que és la que s'ha desenvolupat més fins al moment. La interpretació remota presenta avantatges pràctics i econòmics: evita el desplaçament dels intèrprets, cosa que pot ajudar a agilitzar els tràmits que depenen de la intervenció d'un intèrpret; i, si tenim en compte que moltes empreses ofereixen servei les 24 hores, es dona ubiqüitat al seu servei d'interpretació, que és més proper i més a l'abast en cas d'urgència. Tanmateix, tal com Connell apunta, hi ha moltes qüestions al voltant de la interpretació social remota que caldria definir: per exemple, si l'intèrpret es troba en un altre país (per exemple, al seu país d'origen) i es produeix un conflicte en la interpretació, sota quina jurisdicció s'hauria de jutjar? Com es podria garantir la qualitat de la interpretació remota? A part de la confidencialitat, quines altres qüestions ètiques s'haurien d'incloure en un codi deontològic per a la interpretació remota? Connell, bo i observant diverses pàgines web on s'ofereix servei d'interpretació remota, es fixa en l'aspecte de la qualitat i constata que, malgrat que totes les pàgines esmenten que només ofereixen un “servei de qualitat”, enlloc no s'especifica què s'entén per “qualitat”. Des del punt de vista de l'intèrpret, a més a més, la interpretació social remota presenta tota

⁶ Per a més informació sobre aquest servei se'n pot consultar la pàgina web: www.sanitatrespon.com

una sèrie de característiques noves que, més enllà de facilitar-li la feina, la hi dificulten: en la interpretació telefònica només hi ha llenguatge verbal, per tant, l'interpret perd tota la informació no-verbal que el podria ajudar a entendre millor els missatges; el fet d'oferir servei també a d'altres països fa que, per qüestions de diferència horària, els intèrprets hagin d'estar disponibles també durant la nit; a més a més, sense l'ajuda dels gestos i de les expressions facials, per a l'interpret es fa més difícil la coordinació de la conversa i l'assignació dels torns de paraula; i, a sobre, cal tenir en compte que els usuaris paguen per segons de servei, la qual cosa afegeix un altre motiu de pressió i estrès. Es tracta doncs, d'un servei amb un gran potencial des del punt de vista de la pràctica, tot i que també amb uns aspectes que cal especificar bé i una sèrie de reptes que els intèrprets han d'afrontar si, en un futur, es volen adaptar a aquestes noves modalitats d'interpretació.

Una altra vessant de les aplicacions tecnològiques a la interpretació social és la de la interpretació automàtica a través de programes de reconeixement de la parla. Pöchhacker (2004, 22) és un dels pocs autors que fa referència a aquest tema, però admet les poques possibilitats d'arribar a una interpretació automàtica i d'alta qualitat.

3.5 Història de la interpretació social

Per bé que l'interès acadèmic per la interpretació social és relativament recent, no podem dir el mateix de la pràctica, que existeix des que van començar els primers fluxos migratoris. Hi ha alguns estudis de caràcter històric que han analitzat el paper i la presència dels intèrprets en determinats moments, com ara el de Giambruno (2008), en què l'objecte d'estudi són els intèrprets dels segles XVI i XVII a les colònies espanyoles del "Nou Món": *The role of the interpreter in the governance of sixteenth- and seventeenth-century Spanish colonies in the "New World": Lessons from the past to the present*; o bé el d'Alonso (2006), en què també es descriuen les interaccions mediades que es van dur a terme en l'època de la conquesta d'Amèrica. Alonso compara les situacions de multiculturalitat d'aleshores amb les actuals, amb l'objectiu d'emfasitzar la necessitat de professionalitzar la figura del mediador lingüístic i cultural (2006, 15).

Pel que fa a la història més recent, la majoria d'autors, entre ells Pöchhacker (2004b), situen l'inici de la recerca sistemàtica en interpretació social a principis dels anys 90 i, més concretament, a partir del primer congrés del Critical Link el 1995, organitzat per l'associació homònima amb seu al Canadà.⁷ Des d'aleshores, aquest congrés, que se celebra trianualment (1995, 1998, 2001, 2004 i 2007), s'ha convertit en una referència indispensable en la recerca en interpretació social, a banda d'altres congressos internacionals com ara la Conferència Internacional sobre Interpretació als Serveis Públics.

3.6 Qüestions ètiques: el paper de l'interpret social

Al llarg de la nostra recerca bibliogràfica hem pogut constatar que la majoria de treballs de recerca realitzats en la interpretació social han fet algun tipus de referència a qüestions relacionades amb l'ètica de la professió, que comprèn temes com el paper de l'interpret i la seva (in)visibilitat, els codis deontològics, la influència dels factors culturals i ideològics en la interpretació o la influència de la identitat i l'ètica personals confrontades amb la identitat i l'ètica col·lectives. De fet, tots aquests temes es relacionen entre si, ja que, per exemple, per a la creació d'un codi deontològic, cal determinar el paper de l'interpret, que, al seu torn, s'enfronta a dilemes ètics personals quan el codi s'oposa a la seva pròpia ideologia. D'altra banda, aquestes qüestions i, en especial, el codi deontològic, són factors determinants per a la professionalització de la interpretació social (vegeu apartat 3.11).

Hale (2007) dedica un capítol de la seva obra introductòria, *Community Interpreting*, als codis deontològics: d'una banda, analitza els codis de 16 institucions de 9 països diferents i, de l'altra, els compara amb les opinions personals d'una mostra d'interprets que van contestar una enquesta que ella mateixa va preparar. Es fixa especialment en tres qüestions presents en la majoria de codis: la precisió, la imparcialitat i el paper de l'interpret. Quant a la precisió, no detecta cap codi que especifiqui la necessitat d'una interpretació literal o paraula per paraula, sinó que, al contrari, hi ha diversos codis que explícitament admeten que els interprets adaptin la forma dels missatges per tal de mantenir-ne el significat i el to de l'original. Pel que fa a la imparcialitat, tots els codis

⁷ Per a més informació, vegeu <http://www.criticallink.org>

són clars en aquest aspecte i especifiquen que els intèrprets han de ser neutres, no donar la seva opinió ni deixar-se influir per la pròpia ideologia. Per a molts intèrprets, tal com Hale assenyala, l'existència d'aquesta clàusula és de gran ajuda en la seva feina, sobretot quan, per qüestions ideològiques, realment voldrien mostrar la seva opinió en alguna situació. En relació amb el tercer punt que Hale analitza, el paper de l'intèrpret, no tots els codis ètics l'inclouen, ja que en molts es considera inherent a les altres clàusules. El codi deontològic de la NAJIT⁸ és l'únic que explicita quin ha de ser el paper de l'intèrpret, mentre que d'altres codis (però no tots) fan referència a què no ha de fer l'intèrpret, com ara donar consells o donar la seva opinió. Per tant, veiem que el paper de l'intèrpret està bàsicament determinant per la clàusula de la imparcialitat. Hale (2007, 126) comenta que, a la pràctica, s'ha comprovat que molts intèrprets van més enllà del seu paper imparcial i, per això, cita Kaufert i Putsch (1997, 75) per preguntar-se si s'haurien de crear altres perfils professionals, com els dels advocats, consellers, mediadors, *brokers*, assistents mèdics o coordinadors de casos, per tal d'admetre posicions ambivalents. Hale conclou que cal més recerca en aquest aspecte per determinar si és possible que el paper de l'intèrpret canviï en funció del context en què treballa.

Cambridge (2002) comenta el “model imparcial” en la interpretació, entès també com a codi de conducta:

Interpreters using the impartial model relay on messages accurately, completely and in as closely as possible the same style as the original. They do not give personal advice or opinions; do not add or omit parts of the message; do make every effort to foster the full, accurate transfer of information; do maintain strict confidentiality. They will intervene only when they need clarification of part of a message; they cannot hear what is being said; they believe a cultural inference has been missed; they believe there is a misunderstanding. (Cambridge, 2002, 123)

Cambridge (1999, 2002, 2004) ha fet aportacions molt il·lustratives del tipus de situacions en què es pot trobar un intèrpret social, amb la intenció d'ajudar a entendre la

⁸ NAJIT: *National Association of Judiciary Interpreters and Translators*, amb seu a Washington. El seu codi deontològic es pot consultar a la pàgina web de l'associació: <http://www.najit.org/>

importància del model imparcial i de la delimitació dels papers dels participants en la interacció. Així, per exemple, Cambridge (2002) descriu la feina de l'interpret social destacant-ne els rols que adopten els participants en la comunicació interpretada i la pressió en què treballa l'interpret. Aquesta pressió ve motivada per diferents factors, per exemple pel fet que els interprets solen intervenir per fer possible la comunicació en moments crítics per als usuaris nouvinguts (visita al metge, citació a la policia, visita als assistents socials per demanar ajudes, etc.), cosa que fa que diàriament vegin com els usuaris de la interpretació s'enfronten a situacions dramàtiques; alhora, pel fet que en la interpretació es troben amb una asimetria de poder entre els participants, de manera que la situació comunicativa esdevé una “transacció”, on l'usuari nouvingut vol aconseguir el coneixement que té el treballador dels serveis públics, que és qui es troba en la posició de poder. A més a més, el fet que sovint l'interpret s'identifiqui amb una de les parts (normalment la menys afavorida), augmenta la pressió que sent al llarg de la tasca de la interpretació. Per això segons Cambridge (2004, 3), l'interpret s'ha d'ajustar al model imparcial, tot i que amb l'opció de donar a conèixer als usuaris nouvinguts les normes conversacionals habituals en el país d'acollida per aquest tipus de “transaccions” en els serveis públics.

Cambridge (2004, 4), per tant, destaca la importància del model imparcial en diferents situacions, encara que posi en perill la reputació (o, en paraules de Cambridge, la cara) del mateix interpret o d'un dels interlocutors, ja que contextos com el mèdic o el legal, requereixen una interpretació acurada, fidel i completa dels missatges, sobretot amb l'objectiu d'evitar malentesos per omissions d'informació. Un dels casos en què l'interpret pot patir més per la seva reputació és quan ha de transmetre missatges amb contingut emocional i, per exemple, insults o expressions grolleres: en aquests casos, suavitzar el llenguatge pot ser perjudicial per als usuaris i, per això, els interprets han d'aprendre a transmetre el contingut emocional i la intenció pragmàtica dels missatges. La fidelitat a l'hora de traduir el registre de l'original és igualment important, per tal d'evitar donar una imatge equívoca del seus usuaris, especialment dels usuaris nouvinguts.

Corsellis (2005) coincideix amb Cambridge pel que fa a aquest últim punt i hi afegeix que, en cas que els interprets hagin d'intervenir en la conversa com a interlocutors primaris, primer cal que ho indiquin als participants. A més, hi afegeix que ja és prou

difícil per un intèrpret la tasca d'interpretar, que en si mateixa requereix una gran nivell de concentració i de domini de tècniques, com per haver d'assumir a més a més el paper d'advocats dels participants, que, segons Corsellis, hauria de recaure en un nou participant (2005, 318).

Wadensjö (1998) atribueix una doble funció a l'intèrpret: d'una banda, traduir les intervencions dels participants i, de l'altra, coordinar la conversa (és a dir, assignar els torns de paraula i aclarir dubtes, per exemple). Aquesta dualitat és la que configura la base del seu paradigma del discurs dialògic i la interacció (vegeu apartat 2.1), en què l'intèrpret, com a participant quant a coordinador de la conversa, és també responsable del desenvolupament del discurs i de la construcció del significat.

Si bé, en general, s'espera que l'intèrpret aclarirà algun fragment quan hi hagi alguna probabilitat de malentès per diferències culturals, Hale (2007, 132) alerta que donar informació cultural és "arriscat" des del punt de vista de l'intèrpret, ja que no es pot esperar que siguin experts absoluts de les cultures de les llengües en què treballen. Hale ho argumenta amb l'exemple de les diferències culturals entre els països castellano-parlants que fan difícil la tasca de generalitzar pel que fa a costums o creences. Citant a Isaacs (2002, 26) també comenta que "cada individu d'una determinada cultura assumirà les creences, valors, actituds i comportaments d'un context cultural més ampli en graus diferents". Aquesta afirmació s'oposa a les expectatives que tenen molts dels usuaris de la interpretació social, que esperen que els intèrprets els donin tot tipus d'informació pel que fa a la cultura dels seus interlocutors.

Kalina (2002) parla de la necessitat d'un codi deontològic internacional en el qual es defineixin uns principis comuns per poder garantir la qualitat de la interpretació social. D'altra banda, però, admet que potser seria necessari també establir uns codis de conducta específics per a determinades cultures o en treballar per a certes cultures. Si bé es tracta d'una proposta molt interessant, la primera qüestió que planteja és el perill de caure en els estereotips que hem comentat a partir de Hale (2007), ja que per crear un codi específic per a una determinada cultura cal passar per una sèrie de generalitzacions pel que fa a aquesta cultura. Tanmateix, caldria explorar més en profunditat quin grau d'especificitat podrien tenir aquests codis deontològics i de comportament per poder-ne avaluar la seva aplicabilitat a la pràctica.

Valero-Garcés (2007) analitza extensament el que ella anomena el “mite de la invisibilitat de l’interpret” i fa un repàs en profunditat de les reflexions que s’han fet sobre el paper de l’interpret. Entenent traductor i interpret com a sinònim de mediador cultural, Valero-Garcés compara dos dels models que s’han proposat pel que fa al paper dels interprets i traductors: en un extrem, el model tradicional iniciat per Kondo (1997), que limita el paper de l’interpret, que fins i tot discrepa dels canvis en la forma i les paraules d’un text en la seva traducció; i a l’altre extrem, el de Brislin (1981) i Knapp-Potthof i Knapp (1981) que admeten la visibilitat de l’interpret i arriben a donar-li marge per desenvolupar les seves pròpies iniciatives i introduir temes a la conversa. Aquests dos models són només dos exemples en la revisió bibliogràfica de Valero-Garcés, que en cita d’altres, com el de Wadensjö (1998) i Roy (1989, 2000) que perceben l’interpret com a participant de la conversa multicultural i, per tant, també, de la construcció de la interacció. Valero-Garcés més que decantar-se per cap d’aquests models, reflecteix la diversitat de papers que s’han atribuït a l’interpret que, clarament, queda lluny del “mite de la invisibilitat”.

Aquesta multiplicitat de papers també és recollida per Hale (2008, 102) que es concentra en l’anàlisi de cinc rols concrets que s’han atribuït als interprets socials en l’àmbit judicial: el rol d’advocats del participant desfavorit, el d’advocats del participant poderós, el de guardià (quan són participants actius de la conversa i decideixen què es pot dir i què no), el d’ajudants del discurs (aclarint, filtrant o embellint per tal d’assegurar la comunicació efectiva) i el de transmissors fidels de l’original (quan aconseguen situar el parlant de la llengua minoritària en la mateixa situació que el de la cultura d’acollida). Després d’analitzar diversos exemples pràctics per a cadascun dels rols, Hale (2008, 199) conclou que l’únic que s’adequa a la pràctica de la interpretació social en l’àmbit judicial és el cinquè: el de transmissors fidels de l’original, vetllant sempre per l’exactitud dins de les pròpies possibilitats — és a dir, el rol equivalent al model imparcial.

Angelelli (2008), al seu torn, critica la falta de connexió entre recerca i pràctica i, concretament, entre els estudis que s’han fet sobre el paper de l’interpret i les pautes que figuren als codis deontològics. A partir de l’anàlisi concreta de la interpretació a l’àmbit mèdic, Angelelli (2008, 150) posa de manifest que bona part de la recerca ha revelat que

la mera intervenció d'un intèrpret en una interacció li atorga el paper de participant de la "construcció, co-construcció, reparació i facilitació de la conversa", una característica que els codis deontològics i els cursos de formació estudiats per Angelelli no recullen. Per això Angelelli (cf. 2008, 157-61) fa una sèrie de propostes perquè hi hagi un diàleg més proper entre recerca i pràctica, d'una banda, i recerca i formació, de l'altra.

Martín i Abril (2002) parlen dels "límits difusos del paper de l'intèrpret social", que no tan sols són motivats per la incertesa pel que fa a la pròpia percepció dels mateixos intèrprets, sinó també pel desconeixement dels seus usuaris. Martín i Abril comenten l'evolució del paper de l'intèrpret en diferents països amb més experiència en l'àmbit de la interpretació social i en destaquen casos com el del Canadà i el d'Austràlia, on s'ha arribat a un consens pel que fa a la neutralitat de l'intèrpret social. Això no obstant, aquestes autores comenten que el fet que sovint l'intèrpret sigui vist com un ajudant en la interacció en dificulta la imparcialitat, i que, per tant, cal una tasca de conscienciació dels usuaris de la interpretació.

Rudvin (2006a, 39), en la conclusió de l'anàlisi antropològica i etnogràfica de la situació dels intèrprets socials que hem comentat a la segona part (vegeu apartat 2.3), proposa deixar de banda els codis ètics conservadors que no tenen en compte les qüestions institucionals, interculturals, sociològiques i ideològiques en què treballen els intèrprets, per adoptar-ne de nous on els intèrprets tinguin més poder i noves competències que s'adaptin a les necessitats de les institucions. En un altre estudi (2006b), després de constatar la complexitat de la tasca de negociació d'identitats dels intèrprets, sobretot entre cultures molt llunyanes, proposa que aquests puguin pactar el seu rol tant amb els proveïdors de serveis públics com amb els usuaris nouvinguts, per tal de poder tenir més clar els seus objectius (*skopos*, en paraules de Rudvin) durant la interpretació.

Més endavant, Rudvin (2007) posa de manifest la relació paradoxal entre professionalitat i ètica, si més no, si assimilem professionalitat a l'adopció d'un codi ètic únic que no prevegi la gran varietat de situacions interpretatives marcades pels factors culturals i ideològics molt diversos amb què els intèrprets es poden trobar. Això contrasta, al seu torn, amb el fet que, sovint, el codi ètic ve marcat per la institució que

sol·licita la interpretació i que, per tant, l'intendent no té més remei que acceptar. Per això Rudvin conclou amb la següent reivindicació:

Thus, the profession will remain hostage to a series of conflicting demands and will be forced to adopt ad hoc measures until we decide as a professional community to impose our own demands, which will still, however, by the very nature of the power relations between institutions and individuals, need to take into account the demands of the particular situation (rather than those of the individual client) in collaboration with or at odds with the intentionality of the primary interlocutors. (Rudvin, 2007, 67).

Notem, doncs, que l'obra de Rudvin s'orienta vers l'assignació de més poder de decisió als intèrprets, per tal d'evitar, d'aquesta manera, dificultats afegides en la interpretació a causa d'exigències que provinguin només d'una de les dues parts.

Pöllabauer (2004, 2006) suggereix l'anàlisi del paper de l'intendent des del context de les sol·licituds d'asil (vegeu apartat 3.3.2) i observa els conflictes de rol i els dilemes morals que hi viu. En els exemples analitzats per Pöllabauer, els intèrprets es mostren com a participants de la interacció i, sovint, concretament, com a ajudants del funcionari encarregat de l'entrevista de sol·licitud d'asil, tal com mostra l'ús inclusiu de "nosaltres" quan es refereixen a les paraules d'aquest. Pöllabauer, en la seva anàlisi, identifica una sèrie de circumstàncies en què l'intendent assumeix diferents funcions (2004, 154-74):

- Coordinació i control de la conversa: els intèrprets assumeixen aquesta funció quan, acostumats ja a l'ordre de preguntes en aquest tipus d'entrevistes i, en base al seu coneixement de la rellevància de les respostes dels sol·licitants d'asil, interrompen els sol·licitants, canvien el tipus de preguntes en les seves interpretacions (de preguntes suggestives a preguntes de si o no) o els fan repetir i reformular les respostes.
- Solidaritat: els intèrprets assumeixen la funció d'ajudants dels funcionaris.
- Omissió d'informació "irrellevant": en el seu intent de fer la interpretació com més eficient possible, els intèrprets resumeixen les intervencions dels sol·licitants i n'eliminen la informació que consideren redundant.

- “Meta-comentaris”: participen en converses monolingües amb els participants, no tan sols per demanar aclariments, sinó que fins i tot per avaluar la credibilitat dels sol·licitants sense que aquests ho puguin entendre.
- Estratègies per “salvar la cara” o preservar la reputació: com a norma, tradueixen en primera persona, tant en el cas dels funcionaris com en el cas dels sol·licitants d’asil, però quan veuen la seva reputació en perill, canvien a tercera persona per tal de distanciar-se de les paraules interpretades.
- “Nosaltres” i “ells”: els intèrprets demostren en quin grup s’identifiquen gràcies a l’ús inclusiu de “nosaltres”, per bé que durant la intervenció a vegades hi ha canvis en l’estructura dítica i canvien la seva alineació (*footing*) respecte dels participants.
- Malentesos per manca de recursos lingüístics i contextuals compartits: per exemple, quan els intèrprets no entenen o confonen alguna paraula, sobretot si tenim en compte que els sol·licitants d’asil sovint no parlen la seva llengua materna i, en cas de parlar-la, és molt probable que en parlin una variant dialectal.

La recerca de Pöllabauer és molt interessant perquè posa de manifest la situació que es viu en les entrevistes de sol·licitud d’asil: la importància de la interpretació és clau perquè els sol·licitants puguin aconseguir l’asil i, a més a més, qualsevol malentès en la comunicació pot suposar-ne una negativa; tanmateix, els intèrprets són clarament visibles en la interacció, participant activament, en general de la part dels funcionaris. En paraules de Pöllabauer (2004, 175): “these highly discrepant roles, and the role overload that interpreters have to bear, suggest that traditional codes of ethics may only be valid on paper.”

A la conclusió, Pöllabauer fa una crida per tal de millorar la situació de la interpretació a les oficines d’asil i refugi, emfasitzant la necessitat d’intèrprets formats que puguin cooperar com a professionals en les seves intervencions sense vulnerar els interessos dels altres participants (2004, 175).

Per bé que hem ofert només una pinzellada de les reflexions que s’han fet fins ara al voltant de les qüestions ètiques i del paper de l’intèrpret social, hem pogut comprovar

que es tracta d'un tema que ha estat estudiat en profunditat i que ha tingut un pes molt important dins la recerca en interpretació social.

3.7 Aplicació de la terminologia i els glossaris a la interpretació social

Per bé que no és un dels temes més tractats en l'àmbit de la interpretació social, sí que podem trobar diverses propostes significatives per a l'ús d'eines terminològiques i glossaris aplicats a la pràctica de la interpretació social. Straker (2004), des de la seva pròpia experiència com a docent d'una assignatura d'introducció a la terminologia per a estudiants d'interpretació social, comenta la bona rebuda que van tenir per part dels estudiants aquestes eines, de gran ajuda per a la feina del dia a dia. La confecció de glossaris ja és, en si mateixa, una activitat que beneficia els intèrprets en la traducció en àrees específiques, com la medicina o el dret, però de l'assignatura de Straker, a més a més, en van poder treure altres avantatges pràctiques, com el fet de conèixer o saber on buscar recursos per realitzar cerques terminològiques.

Niska (2002) també proposa la introducció de l'ús d'eines terminològiques en la formació d'intèrprets, amb una presentació molt més teòrica i general: fa una introducció a la disciplina de la terminologia i en comenta conceptes específics. Des del punt de vista pràctic, la seva aportació més interessant és la llista de diccionaris electrònics que inclou al final de la presentació, encara que és força reduïda i no conté les URL de les pàgines citades.

Valero-Garcés (2005a) compara els problemes per desconeixement terminològic entre intèrprets formats i amb experiència i intèrprets *ad hoc* (familiars o amics). En ambdós casos, les estratègies a les quals els intèrprets recorren són l'omissió (no es tradueix el terme), el calc (es fa una traducció literal del terme), el manlleu directe (només s'adapta fonològicament i/o morfològicament el terme original), l'equivalència aproximada o provisional, l'ús de paraules no existents en la llengua d'arribada (Valero-Garcés cita, per exemple, en castellà “*sangramiento*” com a traducció proposada per al terme anglès *bleeding*), l'explicació dels conceptes i l'ús de dítics i altres recursos extralingüístics. En un gran nombre d'ocasions, l'ús d'alguna d'aquestes estratègies pot provocar malentesos, amb conseqüències greus en certs contextos com el mèdic. Per això,

Valero-Garcés posa èmfasi en la necessitat de formar els intèrprets socials i, a més a més, d'incloure la terminologia en els cursos de formació.

D'altra banda, Valero-Garcés (2005a) també esmenta la manca de recursos per a la creació de glossaris i bases de dades terminològiques en certes llengües, com ara algunes llengües africanes. Això fa que els intèrprets mateixos siguin els encarregats de fer propostes terminològiques, sense que hi hagi cap autoritat en la llengua d'arribada que valori l'adequació de les propostes, la qual cosa dificulta el consens pel que fa a la terminologia en llengües minoritàries dels països on es fa la interpretació social.

Vargas-Urpi (2009), en el seu estudi de la mediació lingüística i cultural amb el xinès a les escoles catalanes, fa una anàlisi de les dificultats terminològiques que pot presentar un àmbit aparentment fàcil com és l'àmbit educatiu. De fet, moltes de les dificultats terminològiques en les interpretacions en l'àmbit escolar són per l'aparició, sovint inesperada, de termes procedents d'altres àmbits, com la medicina o l'àmbit jurídic-administratiu. Per això, Vargas-Urpi fa una classificació dels termes amb els seus equivalents i en comenta aquells casos en què la manca d'equivalència en una de les dues llengües fa necessària una proposta terminològica, sovint mitjançant un terme explicatiu del terme original. A banda d'aquesta classificació, que té una finalitat explicativa, Vargas-Urpi afegeix un glossari alfabètic al final, amb una orientació molt més pràctica. Pel que fa als termes propis de l'àmbit escolar, com podrien ser “consell escolar”, “AMPA” o “aula d'acollida”, Vargas-Urpi fa una anàlisi de les diferents traduccions proposades i en ús fins al moment, basant-se en els documents informatius preparats pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i en les pàgines web multilingües confeccionades per les aules d'acollida de les escoles amb alumnes immigrants. Aquest tipus d'anàlisi li permet relacionar diferents termes en la llengua d'arribada que fan referència a un mateix terme en la llengua de sortida i, d'aquesta manera, comparar les diferents propostes i identificar-ne les que transmeten millor el missatge original i, alhora, s'adeqüen a les característiques morfosintàctiques del xinès.

3.8 Competències necessàries en la interpretació social

Per parlar de les competències necessàries en la interpretació social pensem que val la pena, en primer lloc, recordar les modalitats de traducció presents en les interaccions als serveis públics, ja que, tal com veurem, no es limiten a la interpretació d'enllaç, encara que aquesta en sigui la modalitat predominant. En segon lloc, repassarem els articles que descriuen les competències específiques que han de tenir els intèrprets socials per a la pràctica d'aquesta activitat.

3.8.1 Modalitats de traducció en la interpretació social

Segons Hurtado Albir (2001, 639), les modalitats de traducció són “les varietats de traducció que es distingeixen per les característiques del mode traductor”, entenent mode traductor com a “variació de l'ús de la llengua segons el mitjà material”. En el cas de la interpretació social, podem trobar-hi les següents modalitats: traducció a la vista, interpretació simultània, interpretació d'enllaç i xiuxiueig (*chuchotage*). Per tant, en aquesta categoria, podríem incloure-hi els articles que fan referència específica a la pràctica d'aquestes modalitats.

Sens dubte, la interpretació d'enllaç (també coneguda com a interpretació de diàleg, interpretació bilateral o interpretació dialògica) es la més freqüent, tot i que les altres modalitats també es manifesten en diferents situacions:

- La interpretació simultània es dona, sobretot, en els casos d'interpretació de llenguatge de signes i, en alguns casos, en la interpretació en l'àmbit judicial.
- La traducció a la vista és una pràctica molt freqüent, sobretot pel que fa a formularis i codis de conducta.
- El xiuxiueig és la pràctica menys habitual, tot i que en algun cas s'ha utilitzat en la interpretació judicial.

A banda d'aquestes modalitats més tradicionals, també caldria incloure la interpretació remota de què hem parlat a l'apartat 3.4, ja sigui en la vessant telefònica o en la de videoconferència, pel fet que, emprant la terminologia d'Hurtado Albir (2001, 639) “el mitjà material” és diferent i, per tant, això de ben segur que implica una variació de l'ús de la llengua.

Un altre cas especial és el de la interpretació de “relleus” o *relay interpreting* de què parla Pöchhacker (2004b), que es dona quan tenim quatre participants i tres llengües i en què, per tant, es produeix la interpretació d'un missatge que ja ha estat prèviament interpretat. Es tracta de l'equivalent oral de la “traducció indirecta” de què parla Hurtado Albir (2001, 643) per referir-se a la traducció d'un text que no es fa directament del text original. En el cas de la interpretació oral, és un fenomen poc explorat i que, malgrat no ser molt habitual, valdria la pena tenir present en estudis posteriors, sobretot des de la perspectiva del paradigma del discurs dialògic i la interacció, en què l'interpret és considerat com participant de la interacció i, per tant, com a responsable de la construcció del significat. A la figura 3.8 hem intentat il·lustrar un dels casos d'interpretació de relleus que hem trobat en la nostra societat, amb el català com a llengua del missatge original, el xinès mandarí en la primera interpretació i el *qingtianhua* o llengua xinesa de Qingtian en la segona interpretació. Hem decidit parlar de “llengua” i no de “dialecte” de Qingtian, perquè les diferències entre el *qingtianhua* i el mandarí fan impossible la comprensió mútua entre els parlants de cadascun i, per tant, creiem que cal considerar-los com a llengües diferents i no com a dialectes. Per això, tractant-se de tres llengües diferents, la necessitat de dos intèrprets en el cas que il·lustrem esdevé imprescindible.

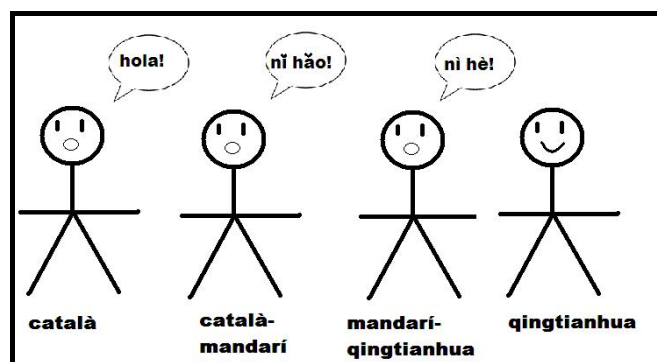

Figura 3.8: Interpretació “de relleus” o *relay interpreting* entre el català, el xinès mandarí i el parlar xinès de Qingtian.

En l'àmbit de la interpretació de conferències s'han explorat l'aplicació de diferents tipus d'exercicis per millorar la memòria, la concentració i la capacitat de reformulació, com poden ser la interpretació intralingüística (reformular de memòria un text que s'ha dit en la mateixa llengua), i sovint s'han citat aquests exercicis com a pràctica per

millorar en la interpretació d'enllaç, habitual en els contextos d'interpretació social. De fet, una de les propostes de Kalina (2002) és establir cursos d'interpretació en general, en què la formació d'intèrprets de conferències i d'intèrprets socials es basi en continguts comuns per a ambdues variants.

Gentile *et al.* (1996) citen les característiques que diferencien la interpretació consecutiva d'enllaç de la interpretació consecutiva de conferències:⁹ l'entorn físic, més íntim i proper en la interpretació d'enllaç; la immediatesa de la interpretació, que es produeix tot seguit a la pronunciació del missatge original; les dificultats donades per les interrupcions enmig de la interpretació d'un missatge; la longitud dels segments a interpretar, que no és fixa; el volum de l'audiència, molt inferior (amb els avantatges i inconvenients que això comporta) i les normes bàsiques, que poden determinar, per exemple, com interpretar quan hi ha diversos interlocutors d'una de les dues llengües. Gentile *et al.* comenten també el cas concret de l'ús de presa de notes en la interpretació d'enllaç: si bé pot ser útil en certes situacions, en moltes altres (per exemple, en una consulta psicoterapèutica) no és aconsellable, ja que pot arribar a incomodar els participants de la conversa. Per això indiquen que, en cas de recórrer-hi, els intèrprets no s'hi han d'avocar, sinó que ha de ser un complement per a la comunicació cara a cara.

3.8.2 Competències dels intèrprets socials

Diversos autors (Martín i Abril, 2008; Pöchhacker, 2000, entre altres) han realitzat estudis empírics a partir d'enquestes a les persones que es dediquen a la interpretació social (ja siguin professionals formats o intèrprets *ad hoc*), per tal de determinar la percepció que tenen els intèrprets de si mateixos i les qualitats que pensen que la seva feina els requereix.

Pöchhacker (2000), per exemple, complementa les opinions dels intèrprets socials amb les dels usuaris dels seus serveis en l'àmbit sanitari, és a dir, amb metges, personal d'infermeria, terapeutes i treballadors socials. D'aquesta manera, detecta que els usuaris de la interpretació social esperen que els intèrprets assumeixin altres tasques a banda de la de traduir, entre les quals es destaquen tasques com alertar de possibles malentesos entre els participants (96% dels usuaris enquestats), omplir formularis (92%) o aclarir

⁹ Gentile *et al.* (1996) consideren la interpretació d'enllaç com a modalitat de la interpretació consecutiva.

frases indeterminades amb preguntes de *motu propi* (88%). Molts usuaris també esperen que els intèrprets expliquin termes (87%) i simplifiquin el llenguatge (82%). Només un 34% dels usuaris enquestats creu que els intèrprets hagin d'assumir la tasca d'ometre informació per guanyar temps en les entrevistes. D'altra banda, en fer les mateixes preguntes als intèrprets socials, tots els intèrprets de llengua oral admeten que assumeixen la tasca d'aclarir frases indeterminades (100%) i en percentatges molt alts admeten tasques com la d'alertar de possibles malentesos (94%) i la de resumir (94%). Pöchhacker (2000, 65) conclou que, a partir de les respostes tant dels usuaris com dels intèrprets, es desprèn que els intèrprets socials assumeixen més tasques a banda de simplement traduir i, per això, demana que s'aprofundeixi en aquest tipus de recerca com a pas important en la determinació de les funcions de l'intèrpret.

Martín i Abril (2008) centrant el seu estudi només en la percepció de si mateixos dels intèrprets socials, descobreixen que molts dels intèrprets enquestats admeten intervenir amb relativa llibertat en la interacció, adaptant els missatges, afegint explicacions culturals i aportant informació pel que fa als serveis públics, si bé intenten no resumir o ometre informació. D'altra banda, una de les preguntes més interessants de la seva enquesta pretén determinar les tres qualitats que els intèrprets consideren més importants per realitzar la seva tasca (enumerades en una llista tancada) i, val la pena notar que, entre els 25 intèrprets enquestats —la majoria dels quals eren intèrprets *ad hoc*—, les tres qualitats més citades són la paciència (10 intèrprets), el coneixement de les llengües de treball (9 intèrprets) i l'empatia (8 intèrprets). A les conclusions, però, destaquen les dificultats per realitzar estudis d'aquest tipus, a causa de la manca d'interès per col·laborar per part dels intèrprets socials; segurament pel fet que la majoria d'ells no són intèrprets professionals i, per tant, no han rebut una formació acadèmica que els pugui fer entendre el valor de treballs de recerca com aquest.

Estudis empírics com aquests que hem observat ofereixen una visió general de les qualitats i funcions que s'esperen d'un intèrpret, ja sigui segons el seu propi criteri o segons el criteri dels usuaris dels serveis públics. Això no obstant, tant el criteri dels uns com el dels altres tendeix a oferir una visió esbiaixada, ja que, en el cas dels primers, la freqüent manca de formació i preparació fa que el seu criteri sigui més aviat intuïtiu, mentre que en el cas dels segons, sempre es tendeix a valorar les qualitats dels intèrprets que els afavoreixen més, sense tenir en compte qüestions com la imparcialitat. Per això,

Abril i Martín (2008), proposen un model de competències dels intèrprets social a partir d'una revisió de diverses fonts: els estàndards professionals d'organismes com l'*American Society for Testing and Material*, dels Estats Units d'Amèrica, i la *Languages National Training Organization*, del Regne Unit; les recomanacions per a la interpretació social emeses pel *European Language Council* i pel programa europeu Grotius (vegeu apartat 3.3.1) i, finalment, les propostes de formació de diversos països. Aquesta revisió bibliogràfica els permet detectar en quines competències coincideixen les diverses fonts consultades i, d'aquesta manera, Abril i Martín proposen una adaptació del model de competències per a la traducció dissenyat per Kelly (2005). L'adaptació del model de Kelly d'Abril i Martín (2008) inclou set competències:

- a) Competència lingüística i comunicativa, tenint en compte els diferents registres, dialectes i varietats de totes les llengües de treball.
- b) Subcompetència cultural i intercultural. Abril i Martín emfasitzen la necessitat de coneixements sobre el fenomen social i demogràfic de la immigració i sobre valors culturals, entre d'altres.
- c) Subcompetència temàtica. En el cas de la interpretació social inclou el coneixement de l'organització social i administrativa d'un o diversos serveis públics, així com també el coneixement de temes propis del camp especialitzat en què es treballa (medicina, dret, etc.).
- d) Subcompetència instrumental professional: des de l'ús d'eines de gestió terminològica fins al coneixement de la deontologia professional, que esdevé un instrument bàsic d'ajuda a l'hora de prendre decisions en la pràctica de la interpretació social.
- e) Subcompetència psicofisiològica: capacitat d'atenció, concentració, memòria, anàlisi i reformulació.
- f) Subcompetència interpersonal. Abril i Martín comenten que aquesta àrea és la menys explícita en les fonts consultades, per bé que la interpretació social es desenvolupa en un marc participatiu en què la interacció dels intèrprets amb els participants depèn de les seves habilitats socials i de comunicació interpersonal. En aquest aspecte, també s'hauria de tenir en compte la capacitat de dur a terme el paper coordinador de què parla Wadensjö (1998), és a dir, de donar el torn de paraula, de demanar aclariments, etc. Per últim, Abril i Martín també fan notar que aquesta subcompetència inclou la capacitat de relacionar-se dels intèrprets

amb els usuaris, ja sigui per aclarir les seves funcions o per demanar informació prèvia a la interpretació.

- g) Subcompetència estratègica, que inclou el domini de les modalitats d'interpretació i, a més a més, la capacitat de prendre decisions segons una anàlisi dels factors que intervenen en la situació comunicativa, sobretot considerant la pressió en què se sol trobar l'intèrpret quan se li presenten dilemes propis del context en què treballa.

Abril i Martín fan la proposta d'aquest model de competències amb la vocació d'orientar els continguts dels cursos formatius, per tal que aquests puguin arribar a formar els futurs intèrprets socials en totes les competències que hem esmentat. Tanmateix, la proposta d'aquest model és, en si mateixa, molt innovadora i de ben segur que podrà servir de punt de partida per a d'altres estudis de recerca o programes de formació d'intèrprets socials.

3.9 Condicions laborals dels intèrprets socials

En aquest apartat de la classificació ens proposem agrupar les aportacions que fan referència a la sociologia i l'ecologia de la interpretació social, dividides en dos blocs: en primer lloc, les aportacions que descriuen els factors contextuais que intervenen en la pràctica de la interpretació social i, en segon lloc, les que exploren l'organització i l'estructura dels serveis d'interpretació social.

3.9.1 Ecologia i sociologia de la interpretació social

Cambridge (1999, 2002, 2004), tal com hem vist a l'apartat 3.6, ha dedicat molts dels seus articles a descriure la necessitat de la imparcialitat de l'intèrpret a partir dels rols que adopten els participants de la conversa i de les situacions que se li presenten. Pel que fa a aquestes situacions, Cambridge (1999, 208-9) posa de manifest les dificultats específiques de la interpretació social, condicionades per l'ecologia i la sociologia del context en què treballen, com són el soroll de fons i la baixa qualitat acústica que poden dificultar la comprensió del parlant, la limitació de temps (per exemple, en una consulta mèdica), a més de les característiques que esmenta Nathan Garber (1998, citat a

Cambridge 1999, 209), com el fet que l'entrevista es doni entre un "sol·licitant" d'un servei i un "proveïdor" d'un servei, el fet que es produeixi en un moment de crisi per al sol·licitant, el risc que poden comportar en algunes ocasions, les diferències culturals i la asimetria de poder entre ambdós parlants. A aquestes dificultats motivades, tal com hem dit, per l'ecologia i la sociologia pròpia del context de la interpretació social, cal afegir-hi les dificultats inherents en l'activitat de la interpretació en si mateixa, com la rapidesa o l'accent dels parlants, la inaccessibilitat als materials de referència o l'aparició de termes específics o argot propi d'una disciplina, per citar només alguns exemples.

Després de repassar aquestes característiques especials condicionades pels contextos de la interpretació social, Cambridge conclou que les dificultats per als intèrprets poden ser causades per dos motius (2002, 124): en primer lloc, pel fet que els intèrprets no són considerats com a part de l'equip multidisciplinari on treballen o com a personal que pugui necessitar ajuda; i, en segon lloc, pel fet que els intèrprets com a grup tenen la tendència de pensar que no és professional admetre que s'han deixat endur per les emocions, que d'altra banda són la reacció més natural si pensem en les situacions en què treballen. Per això, una de les propostes més fermes en aquest sentit, és la d'aconseguir una major cooperació entre serveis públics i intèrprets socials.

Corsellis (2002) també posa l'èmfasi en la importància de la cooperació entre els serveis públics i els professionals de la interpretació i la traducció social. És molt important el coneixement recíproc entre ells per, en primer lloc, evitar que els treballadors dels serveis públics responsabilitzin als intèrprets de tasques més enllà de la funció de mediació lingüística i, en segon lloc, afavorir en la formació de l'intèrpret gràcies a una major familiarització amb l'estructura i el funcionament dels serveis públics. Segons Corsellis, per aconseguir aquesta cooperació, cal superar els obstacles econòmics causats per l'escassetat de subvencions per a aquest àmbit però, també, obstacles pràctics, ja que cal conscienciar els treballadors dels serveis públics dels beneficis que aquesta formació conjunta els comportarà a llarg termini. De fet, al Regne Unit, gràcies a la cooperació entre serveis públics, població nouvinguda, intèrprets socials i professionals de la llengua s'ha aconseguit instaurar el Diploma en Interpretació als

Serveis Públics,¹⁰ amb quatre especialitzacions: dret anglès, dret escocès, sanitat i govern local —que inclou, al seu torn, habitatge, educació, salut mediambiental— i serveis socials. Aquest diploma, així com també el Registre Nacional d'Intèrprets de Serveis Públics¹¹ són una mostra dels passos que s'estan assolint al Regne Unit per tal d'aconseguir el reconeixement de la professió.

Valero-Garcés (2005b), al seu torn, estudia els “efectes emocionals i psicològics en els intèrprets als serveis públics”, una qüestió que, tal com l'autora comenta, no és nova però ha estat poc explorada. L'autora comença per descriure els factors que poden afectar psicològicament els intèrprets i, en destaca, especialment, l'estrès i l'angoixa que pateixen alguns intèrprets quan reviu les seves pròpies circumstàncies al llarg de la interacció interpretada (per exemple en els casos dels refugiats i dels sol·licitants d'asil). En la segona part del seu estudi, analitza quatre treballs de recerca diferents realitzats a través d'enquestes: en el primer, l'objectiu era conèixer si els intèrprets tenien algun tipus de suport psicològic en la seva tasca; en el segon, se'ls preguntava específicament pels efectes psicològics i emocionals que els provocava la feina; el tercer, se centrava en l'àmbit sanitari i amb l'impacte emocional de les interaccions on el tema principal és el dolor i la mort; i, finalment, el quart era semblant al segon, i es preguntava als intèrprets per les dificultats en realitzar la seva feina i els sentiments que els generava. Valero-Garcés, a les conclusions generals d'aquests quatre estudis, posa de manifest la necessitat de suport i preparació psicològica per als intèrprets, per tal d'ajudar-los a superar situacions d'estrès, angoixa o baixa autoestima, entre d'altres.

3.9.2 Organització i estructura del servei d'interpretació social

Per estudiar el context professional dels intèrprets socials és important conèixer com s'organitza el servei de traducció i d'interpretació per als serveis públics en diferents països, tenint en compte que sovint es tracta d'una activitat complexa en què intervenen diferents agents: l'intèrpret, l'usuari autòcton (personal dels serveis públics: metges, educadors, assistents socials, etc., que sol·licita el servei d'interpretació), l'usuari nouvingut (les persones nouvingudes, parlants de la llengua minoritària en el servei d'interpretació), l'entitat encarregada de gestionar el servei de traducció i

¹⁰ *Diploma in Public Service Interpreting (DPSI)*

¹¹ *National Register of Public Service Interpreters (NRPSI)*

d'interpretació (que posa en contacte l'usuari autòcton i l'interpret) i el departament corresponent del govern (que paga a l'interpret a través del servei).

Rudvin (2006, 39), per exemple, demana una relació més propera i cooperativa entre els intèrprets i les institucions; qüestió que Corsellis (2006) emfasitza i descriu en detall, és a dir, cal que hi hagi una disseminació dels avenços en la recerca en interpretació social no tan sols als intèrprets pròpiament, sinó també a les persones que han de treballar amb ells: policies, assistents socials, metges, jutges, advocats, etc.; perquè, si bé és important que aquest col·lectiu de professionals sàpiga com treballar amb intèrprets, també ho és que conegui les diferents solucions en la interpretació social i com aquestes es poden adequar a les seves necessitats i ajustar-se als pressupostos econòmics. D'aquesta manera, tal com Corsellis assenyala, no sempre és imprescindible la intervenció de l'interpret en persona, que pel fet d'implicar el desplaçament sol suposar una major despesa econòmica, ja que en moltes ocasions, una interpretació telefònica o per videoconferència podria ser suficient. En aquest aspecte, Corsellis proposa que els investigadors en interpretació social adoptin el rol d'assessors dels usuaris de la interpretació social, afavorint així el treball i l'avenç inclusiu de tots els participants.

En el context espanyol i català, la majoria d'autors han coincidit en la necessitat d'establir uns estàndards per a regular la interpretació als serveis públics en gairebé tots els àmbits. S'ha posat especial èmfasi en la necessitat de regular la interpretació a l'àmbit judicial i policial, tal com veurem en les aportacions següents, tot i que hi ha autors que posen de manifest la situació dels intèrprets als hospitals i centres sanitaris.

Nieto García (2005) cita diferents articles de la Llei d'Estrangeria en vigor des del febrer de 2005, que preveuen la figura de l'assistència de l'interpret sempre que el detingut o acusat no entengui les llengües oficials en el seu procés. Ortega Herráez i Foulquié Rubio (2008) parlen d'aquest dret recollit també en la Llei d'Enjudiciament Criminal. Tanmateix, el problema a la pràctica ve derivat del fet que les lleis no contemplen mesures per garantir la qualitat de la interpretació i, per tant, tant en l'àmbit judicial (jutjats i tribunals) com en l'àmbit policial (policia nacional, guàrdia civil i policia local), tampoc no es prenen mesures específiques per garantir la qualitat, com podrien ser l'exigència d'acreditació i/o formació als intèrprets.

En el cas de la interpretació en l'àmbit judicial, hem de distingir-hi dues figures relacionades: l'interpret jurat i l'interpret judicial. L'interpret jurat és designat pel Ministeri d'Assumptes Exteriors —o per la Generalitat de Catalunya, en el cas dels interprets jurats de català—després de superar un examen o, recentment, a través de l'homologació del títol de llicenciatura en traducció i interpretació. L'interpret judicial, en canvi, és designat i contractat com a personal fix pel Ministeri de Justícia després de superar un examen. A la pràctica, però, per a la interpretació als jutjats i tribunals no es requereix cap dels dos títols. Els interprets jurats i judicials comparteixen la seva tasca amb personal que accedeix a la interpretació a l'àmbit judicial a través de l'acreditació del seu coneixement de llengües, sense cap examen ni cap necessitat de demostrar una formació específica per a la interpretació. Peñarroja Fa (2003), president de l'Associació de Traductors i Interprets Jurats de Catalunya, ja denunciava fa sis anys una situació que poc ha canviat: la Generalitat assigna a empreses privades la tasca de la contractació i el proveïment d'interprets per a l'àmbit judicial i policial i hi disposa la capacitat d'avaluar la competència dels interprets. Aquestes empreses subcontractades, però, l'únic requisit que posen als interprets per accedir a la seva borsa d'interprets és posseir el graduat escolar i acreditar el nivell suficient per a les llengües de treball. A més a més, paguen una tarifa molt inferior (al voltant de 12 euros) a la tarifa que paga l'administració pel servei d'interpretació (més de 40 euros), cosa que fa que els interprets més qualificats no vulguin treballar amb aquestes empreses. Això fa que als jutjats es visquin situacions caòtiques, com en una ocasió, en què no es va poder dur a terme un judici perquè es va contractar una interpret analfabeta que, per tant, no va poder llegir els drets dels acusats (vegeu notícia del Diari de Girona del 22 de març de 2004, citada per Ortega Herráez i Foulquié Rubio, 2005, 188).

Ortega Herráez i Foulquié Rubio (2005, 188) comenten el que ells anomenen el “model de l'oficina integrada d'interpretació i traducció judicial”, present només a Gran Canària, en què l'interpret judicial que forma part del personal laboral fix de la seu judicial és, alhora, l'encarregat d'organitzar i supervisar els interprets autònoms que hi prestaran els seus serveis, a partir d'un procés de selecció basat en criteris de qualificació acadèmica i entrevistes personals. Es tracta d'una pràctica en què, sens dubte, existeix l'intent de garantir una mínima qualitat en la interpretació.

Mayoral (2003) atribueix els canvis que ha sofert en aquests últims anys la situació de la interpretació en l'àmbit judicial als canvis que ha sofert també la societat espanyola. Abans, hi havia molt pocs traductors jurats, que cobraven uns honoraris molt elevats i prestaven serveis sobretot a persones de posició social i cultural mitjana o alta. Avui dia, en canvi, la necessitat sorgeix, en bona part, d'immigrants i exiliats, d'una posició social i cultural en general baixa i sense gaires mitjans econòmics.

La situació de la interpretació social a la policia és semblant: el 2008, el Ministeri de l'Interior va assignar a Seprotec, una empresa privada de traductors i intèrprets, els serveis de traducció i interpretació al marc de les actuacions policials a tot l'àmbit nacional, incloent-hi els tràmits de les oficines d'asil. Això va generar una gran sensació d'incomoditat entre els funcionaris d'aquests àmbits, que de seguida van denunciar la solució de la Direcció General de Policia, al·legant que els nous traductors i intèrprets no qualificats tindrien accés a temes relacionats amb la seguretat de l'Estat i d'una alta confidencialitat (Secretaria Nacional d'Acció Sindical, comunicació personal). Les situacions caòtiques de què parlàvem en el cas de la interpretació en l'àmbit judicial van passar a produir-se també en l'àmbit de la policia, en què, per exemple, Seprotec ha arribat a enviar, en una ocasió, un intèrpret amb antecedents penals a fer un servei d'interpretació, al qual li va ser prohibit realitzar el servei quan es va comprovar aquest fet.¹²

La denúncia més clara vers casos com aquest i vers la manca de formació dels intèrprets en l'àmbit judicial agafa com a exemple el judici dels crims l'11-M, en què la presència dels intèrprets va ser clau per poder determinar la culpabilitat o innocència d'un dels imputats. Haver viscut casos com aquest fa que encara s'accentui més el malestar davant la situació actual de la interpretació a l'àmbit judicial, a la policia i a les oficines d'asil i refugi. Buscant solucions a aquesta situació, Ortega Herráez i Foulquié Rubio (2005) demanen la implicació dels centres on s'imparteixen estudis de Traducció i Interpretació en la formació de traductors i intèrprets qualificats que puguin cobrir les necessitats que presenta el sector social i assenyalen la implantació de l'Espai Europeu d'Educació Superior com una bona oportunitat d'ajustar els plans d'estudi i

¹² Per a més informació, consulteu la notícia *Interior emplea traductores sin garantías en sus investigaciones*, publicada al diari Público.es, el 6 d'abril de 2008.

desenvolupar programes de formació específica; així com també la revisió i adaptació dels exàmens de traducció jurada a la demanda actual.

Tal com ja comentàvem, les condicions laborals dels intèrprets en l'àmbit judicial i policial han estat objecte de moltes reflexions i articles de denúncia i, per això, hem cregut necessari reflectir una mostra de les aportacions que s'hi han fet. En el cas de la interpretació en l'àmbit mèdic i sanitari cal destacar els estudis fets pel grup de recerca FITISPos (*Formación e Investigación en la Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos*), de la Universitat d'Alcalá de Henares, dirigit per Valero-Garcés. Per exemple, Valero-Garcés i Lázaro Gutiérrez (2008) exposen la investigació duta a terme sobre la qualitat de la comunicació a l'atenció sanitària a la població immigrant, els resultats de la qual s'estan integrant en els programes formatius, tant per al personal sanitari, com per als mediadors.

Pel que fa a la situació concreta a Catalunya, Ugarte Ballester (2006) comenta l'organització dels serveis de traducció i interpretació: d'una banda, el Departament d'Educació de la Generalitat estableix convenis amb entitats i ofereix servei de traducció i interpretació a les escoles, articulat a partir dels plans comarcals; mentre que, per altra banda, el Departament de Benestar i Família, va impulsar des del 1997 els plans territorials de Ciutadania i Immigració, amb l'objectiu de promoure els serveis d'interpretació per als professionals dels àmbits de l'administració local, educatius, sanitaris, de serveis socials i els serveis d'ocupació municipals. Tal com Ugarte Ballester assenyala, aquests serveis només es poden oferir si l'usuari nouvingut no fa més de dos anys que és aquí. D'altra banda, també existeix la interpretació telefònica en l'àmbit sanitari amb el servei de Sanitat Respon.

3.10 Formació d'intèrprets socials

La necessitat emergent d'intèrprets socials ha fet que la recerca relacionada amb la docència d'aquesta professió sigui un dels àmbits on més s'ha treballat. S'han fet diferents propostes de cursos, dels quals és interessant veure quines assignatures s'hi han inclòs, com s'han organitzat, quina durada han tingut o com s'han orientat de cara a la inserció laboral, entre altres aspectes. Per qüestions de temps i d'espai, aquí només

farem una panoràmica general de la recerca en l'àmbit de la docència de la interpretació, a partir d'exemples concrets extrets de diferents aportacions. Tanmateix, per a una anàlisi més profunda d'aquest tema es pot consultar la tesi doctoral d'Abril (2006), *La interpretación social en los Servicios Públicos: Caracterización como género, contextualización y modelos de formación. Hacia unas bases para el diseño curricular*. Aquesta autora en dedica tota la tercera part a l'anàlisi dels models formatius proposats a diferents països, classificats segons la fase en el procés de professionalització en què es troben (vegeu classificació d'Ozolins a l'apartat 3.11) com a base per, a la quarta part, fer les seves pròpies propostes per a un disseny curricular. Gràcies a l'abast de la seva anàlisi, Abril ofereix una excel·lent panoràmica de l'estat de la qüestió pel que fa a l'àmbit de la docència de la interpretació social, alhora que fa una aportació d'una gran utilitat a l'hora de plantejar el disseny de cursos de formació d'intèrprets socials.

En la nostra anàlisi particular, comencem destacant-hi el cas de Suècia, com a un dels països pioners en la interpretació social. La llarga experiència en aquest país en la pràctica de la interpretació social queda palesa en l'organització de les propostes docents en aquest àmbit, que podem conèixer bastant detalladament gràcies a la presentació que Niska (2004) en va fer al quart congrés del Critical Link. D'aquesta manera, segons Niska (2004, 302-3), a Suècia, la formació d'intèrprets socials va començar el 1968 i, des de la inauguració de l'Institut d'Estudis d'Interpretació i Traducció al 1986, s'ha repartit entre els cursos acadèmics a la universitat i els cursos de formació a centres d'ensenyament d'adults. Cal destacar que els cursos no universitaris s'ofereixen en 38 de les més de 140 llengües estrangeres que hi ha a Suècia, a més a més del suec, la qual cosa mostra el gran avast que ja han aconseguit. En acabar aquesta formació, els intèrprets es poden presentar als exàmens estatals per obtenir l'acreditació d'intèrprets socials. Niska (2004, 309) també comenta els cursos de formació de formadors que s'han organitzat a Suècia, on s'emfasitzen aspectes com la metodologia en la docència d'adults o els mètodes per ensenyar les tècniques de la interpretació i les qüestions ètiques.

Hale (2007, 163-7) fa un repàs molt ampli de diverses qüestions relacionades amb la formació d'intèrprets. En primer lloc, comenta la falta de reconeixement de la necessitat de la formació d'intèrprets, que fa que aquests cursos no siguin obligatoris i, per tant, que els intèrprets no els tinguin com a prioritat, i, que, a més a més, sovint tinguin una

durada molt limitada per manca de subvencions per fer-los. Per això, Hale creu que un primer pas imprescindible en la formació d'interprets és aconseguir que els governs reconeguin que aquesta formació és necessària, per tal que l'estableixin com a obligatòria, a través de cursos subvencionats amb una durada que permeti abordar els temes essencials en una formació de qualitat. A la pràctica, tanmateix, la situació és ben diferent, ja que l'únic requisit per als interprets socials és que tinguin un bon domini de les llengües amb què treballen i, per tant, l'única manera que tenen d'aprendre és a través de la pròpia experiència.

En l'anàlisi que fa Hale (2007, 167) dels cursos de formació d'interprets, comenta la gran varietat que en podem trobar: des de cursos universitaris i màsters, fins a cursos orientatius d'uns 20 hores. Una de les dificultats en el disseny d'aquests cursos sol ser l'elecció del personal docent, ja que no és clar si ha d'estar format per interprets socials professionals o bé per investigadors de la interpretació social. Hale estudia aquesta qüestió amb l'ajuda de diferents formadors d'interprets socials i observa que els que es dediquen a temps complet a la interpretació social, no tenen temps de llegir quin tipus de recerca es fa en aquest àmbit i, per tant, no la poden transmetre als seus alumnes. D'altra banda, els formadors que compaginen pràctica i recerca de la interpretació social, sí que completen la formació pràctica amb reflexions teòriques. Sigui com sigui, Hale cita a Roy (2000b) per reafirmar que els formadors que apliquen la recerca teòrica en la docència de la interpretació social tenen una base sobre la qual recolzar els seus criteris en l'avaluació dels alumnes, cosa que fa que els alumnes no hagin de dependre tant en els professors en el seu aprenentatge.

L'aportació de Hale és molt il·lustradora perquè, d'una banda, enumera les competències dels interprets que més s'intenten potenciar en els cursos i, d'altra banda, descriu amb quines metodologies es fa.¹³ En general, els cursos que, tal com ja hem comentat, es troben sovint limitats pel temps, per les subvencions i per la varietat en la procedència dels estudiants que els fan, s'han dissenyat amb l'objectiu d'ensenyar les tècniques i metodologies necessàries per a una competència professional mínima per interpretar amb precisió. Això no obstant, Hale indica que han estat criticats per la seva superficialitat i pel fet que l'èmfasi en la precisió no inclogui aspectes pragmàtics del

¹³ Per qüestions d'espai, no inclourem aquí aquesta anàlisi de Hale, (cf. 2003, 177-82).

discurs, per exemple. Per això Hale proposa l'anàlisi del discurs com a enfocament en el disseny de cursos de formació d'interprets, sobretot si, a més a més, tenim en compte la gran influència que ha tingut aquesta teoria lingüística en la recerca en interpretació social. D'aquesta manera, es poden incorporar conceptes més propis de la pragmàtica, de l'anàlisi de la conversa o de l'anàlisi del discurs com a eines per una millor comprensió dels missatges dels participants i, alhora, per a una traducció més precisa.

Sandrelli (2001), per la seva banda, comenta l'experiència docent en integrar la interpretació d'enllaç a l'últim curs dels estudis d'italià de la Universitat de Hull. Si bé l'assignatura no està limitada a la interpretació social i inclou altres àmbits (com el comerç o la diplomàcia), és interessant veure que s'hi combinen metodologies tradicionals (entrenament de la memòria, tècniques de presa de notes) i innovació docent, amb el disseny d'un programa informàtic que permet als estudiants practicar de manera autònoma i complementària a les classes presencials. A banda d'aquest programa per fer pràctiques, els estudiants també han de preparar les classes teòriques pel seu compte, a partir de lectures que versen sobre temes de diferències culturals, com ara les diferències en el sistema educatiu, sanitari o polític entre ambdós països (en el cas de Sandrelli, Itàlia i el Regne Unit). A més a més, per grups, han de preparar un glossari d'un dels temes de classe. Aquest enfocament didàctic compensa les limitacions d'hores lectives que sovint tenen els cursos d'interpretació social, tot i que la compensació d'aquestes hores recau en el treball autònom dels alumnes. D'altra banda, les pràctiques amb el programa informàtic presenten molts avantatges: els alumnes estan més relaxats, sense l'estrès de ser directament avaluats pel professor; poden repetir els exercicis que no entenen; poden gravar-se i escoltar-se a si mateixos i, per tant, millorar al seu propi ritme.

Russo (2004) presenta el cas del curs de Ciències de la mediació lingüística (*Scienze della mediazione linguistica*), un grau de 3 anys ofert per l'Escola Superior de Llengües Modernes per Interprets i Traductors (SSLMIT) de Forlì, de la Universitat de Bolònia. Els objectius d'aquest curs s'inspiren en la legislació italiana corresponent, que regula, entre d'altres qüestions el pla d'estudis consistent en assignatures troncales (llengua i literatura italiana, llengua i cultura estrangeres escollides i principis de lingüística general), assignatures específiques (mediació lingüística entre les llengües escollides pels estudiants) i assignatures optatives (economia, dret, història, sociologia, geografia,

informàtica, segona llengua estrangera o pràctiques). Cal tenir present que l'objectiu general de les Ciències de la mediació interlingüística no és formar intèrprets socials específicament, sinó professionals que puguin treballar en la comunicació interlingüística en àmbits tan diversos com els serveis públics, el turisme o la indústria. Per això, Russo es pregunta si aquest curs de tres anys pot arribar a capacitar els estudiants per poder-se dedicar a la interpretació social i, alhora, fins a quin punt pot arribar a acollir els immigrants que són sovint els qui es dediquen a la mediació interlingüística a contextos socials.

Corsellis (2005) comenta diversos aspectes a tenir en compte en el disseny de cursos de formació per intèrprets per als serveis públics: els criteris d'admissió, el tipus de formadors, la dinàmica d'aprenentatge, els continguts, l'avaluació, el registre d'intèrprets i la supervisió i garantia de qualitat dels cursos. Així, per exemple, pel que fa al tipus de formadors, Corsellis emfasitza els beneficis d'incloure personal dels serveis públics (metges, psicoterapeutes, policies, advocats, jutges, etc.) ja que esdevé una manera de crear un vincle a priori entre els futurs usuaris de la interpretació i els mateixos intèrprets. Pel que fa als continguts dels cursos, Corsellis (2005, 158) els agrupa en cinc àrees: comprensió del context de treball als serveis públics, fluïdesa i familiaritat amb la terminologia especialitzada formal i informal en ambdues llengües de treball, tècniques d'interpretació i habilitats per a la traducció, codis ètics i orientacions per a una bona pràctica i, per últim, desenvolupament personal i professional continu, àrea que inclou les nocions bàsiques per als intèrprets que treballaran de manera autònoma: contractació, cartes d'acceptació, assegurances, informació fiscal, etc. Es tracta, doncs, d'una proposta que adopta una visió global de la professió i que, per tant, ofereix una formació molt completa als futurs intèrprets socials.

Al context estatal, actualment, el curs més consolidat és el Màster oficial en comunicació intercultural, interpretació i traducció als serveis públics, que s'ofereix a la Universitat d'Alcalá de Henares. És un màster d'una durada d'un any que combina classes presencials, classes virtuals i pràctiques a diferents institucions amb conveni amb la universitat. A banda d'aquest màster oficial, la Universitat d'Alcalá de Henares també ofereix títols propis d'una durada de dos mesos, com el Curs sobre comunicació interlingüística: traducció i interpretació als serveis públics, que és íntegrament en línia i dóna una perspectiva general de la realitat de la traducció i la interpretació als serveis

públics (introducció, conceptes generals, codis ètics, eines i recursos, etc.); o bé els cursos més específics sobre traducció i interpretació en hospitals i centres de salut i sobre traducció i interpretació jurídico-legal i administrativa, ambdós presencials.

Valero-Garcés (cf. 2008b, 182-4) reflexiona sobre l'experiència de les pràctiques en centres sanitaris que realitzen els alumnes del màster de la Universitat d'Alcalá de Henares i assenyala les principals dificultats amb què es troben quan abandonen l'aula i s'enfronten a les situacions reals: des del fet de presentar-se i explicar el seu paper, que sovint provoca situacions incòmodes, fins al dilema d'haver-se de mantenir imparcials en tot moment. A partir dels comentaris dels alumnes, Valero-Garcés indica la necessitat d'incloure assignatures que els ajudin psicològicament en la seva feina quan han d'interpretar situacions crítiques per als usuaris i, a més a més, demana deixar de banda el debat sobre l'ús de primera o tercera persona i, en els cursos, centrar-se més en la definició del rol de l'interpret social.

La Universitat de Salamanca ha organitzat diferents tipus de cursos, que Alonso i Baigorri (2008) divideixen entre la "formació reglada" i la "formació no reglada". Trobem cursos de formació reglada a la llicenciatura de traducció i interpretació i al màster de traducció i mediació intercultural en entorns professionals. En tots aquests cursos, segons Alonso i Baigorri (2008, 7-8), s'intenta donar un enfocament crític i flexible, sobretot pel que fa a les qüestions ètiques, per tal que els futurs intèrprets socials puguin reflexionar sobre diferents dilemes ètics en què es poden trobar en la pràctica professional. Els cursos universitaris inclouen pràctiques en ONGs, que és una de les vessants més enriquidores, ja que permet als alumnes estar en contacte amb el món real. No obstant això, en la valoració crítica que Alonso i Baigorri (2008, 15-16) fan dels propis cursos, comenten les dificultats amb què se solen trobar per poder establir convenis de pràctiques amb les ONGs i associacions que s'encarreguen de la coordinació dels intèrprets socials de la seva ciutat, Salamanca, que en general són reticents a la col·laboració amb estudiants en pràctiques i prefereixen seguir treballant amb els intèrprets *ad hoc* tal com tenen per costum. En la conclusió, Alonso i Baigorri coincideixen amb Hale (2007) en la qüestió que anteriorment comentàvem: falta la voluntat política per reconèixer la necessitat dels cursos de formació d'intèrprets.

3.11 La professionalització de la interpretació social

L'objectiu de la recerca de les qüestions que hem anat descrivint al llarg d'aquesta tercera part ha estat contribuir a la professionalització de la interpretació social, és a dir, aconseguir que rebi el reconeixement social i que, per tant, s'adoptin uns estàndards i uns mínims que en garanteixin la qualitat. La majoria d'autors parlen de la professionalització de la interpretació social, entesa com al procés en què es troba tota disciplina incipient, tot i que també n'hi ha que parlen de la professionalitat de la interpretació social, com a resultat de tot aquest procés.

Pel que fa a la professionalitat, Rudvin (2007), després de fer una cerca simple amb Google fa notar que un dels criteris més freqüents per a determinar-la és la necessitat de qualificació professional, que defineix amb les paraules següents:

Professional qualification is related to the professional's differentiation from the layman in that s/he is paid for his/her services, that s/he is trained to perform in this specific field, and that s/he therefore possesses certain skills and a 'superior' competence. Thus, s/he acquires credibility in the eyes of the public (and of potential clients). (Rudvin, 2007, 51)

Aquesta definició dels requisits per assolir la professionalitat és, alhora, molt il·lustrativa del que significa la professionalització i reflecteix un dels temes de debat més presents al voltant de la interpretació social —per exemple, va ser el tema principal de la quarta edició del congrés del Critical Link.

Una de les aportacions més paradigmàtiques pel que fa a la professionalització de la interpretació social és la d'Ozolins (2000), que descriu les diferents etapes que podem detectar en el procés de la professionalització des del punt de vista de la posició que hi adopten els estats:

1. Fase de “negació” (*non comprehensiveness*): en un primer moment, se sol passar per una etapa de negació de la necessitat de recursos multilingües per fer front a les demandes socials.
2. Fase de solucions *ad hoc* (*ad hoc services*): la segona fase sol estar caracteritzada per les solucions *ad hoc*, en què sobretot són les institucions (per

exemple hospitals o oficines de policia) les que busquen intèrprets o mediadors lingüístics.

3. Fase de serveis lingüístics genèrics (*generic language*): en la tercera fase, els governs, però també en alguns casos les associacions de caritat o els proveïdors privats, intenten respondre a les demandes d'interpretació a partir de serveis lingüístics genèrics que operen en tot l'estat.
4. Fase de solució global (*comprehensiveness*): finalment, la quarta fase i la culminació del procés de professionalització es caracteritza per una solució global, que es basa en els pilars de l'organització dels serveis lingüístics, la formació dels professionals que s'hi dedicaran i l'acreditació d'aquests professionals i que, a més a més, contempla altres aspectes, com l'especialització professional per treballar en un àmbit concret, la formació pels usuaris de la interpretació (vegeu apartat 3.9), una planificació política (que prevegi, per exemple, l'acreditació dels intèrprets socials) o la inclusió de totes les llengües en les solucions escollides, entre d'altres.

Aquesta progressió proposada per Ozolins s'ha convertit en un referent per a molts autors (per exemple, Abril i Martín, 2008), que l'han utilitzat per descriure la fase en què es troba un determinat país o com ha realitzat el pas d'una fase a la següent.

D'altra banda, a partir de les aportacions de Rudvin i Ozolins, veiem que la professionalització està especialment relacionada amb tres dels punts que hem vist prèviament: una interpretació professional és sinònim d'una interpretació de qualitat, mentre que la qualitat, al seu torn, sovint depèn de la formació específica de l'intèrpret. Molts autors posen èmfasi en la formació de l'intèrpret com a únic camí per oferir una interpretació de qualitat i per entendre la necessitat d'un codi ètic, sobretot pel fet que, per a moltes persones fora de l'àmbit de la traducció i la interpretació, qualsevol persona bilingüe ha de ser capaç de realitzar les tasques de traduir i interpretar. Per a refutar empíricament aquest argument, Chacón Tornero (2005) va fer un estudi comparatiu de l'actuació d'intèrprets professionals i no professionals en la interpretació social, agafant com a mostra dues intèrprets formades en la interpretació de conferències i dues noies bilingües sense formació específica en interpretació. L'estudi és molt il·lustratiu ja que, encara que cap d'elles havia estat formada en interpretació social, les dues intèrprets amb formació van fer una interpretació més completa (sense

omissions o, en cas d'haver-hi omissions, només d'allò que era redundant en el discurs previ), amb un nombre limitat d'intervencions pròpies (només quan necessitaven aclarir alguna frase), sense modificacions de la informació, adequant-se al registre lingüístic i mostrant-se neutrals al llarg de tota la interpretació. Tot i que no van fer servir la presa de notes, tècnica pròpia de la interpretació de conferències, la seva formació es va reflectir en l'entrenament de la memòria, clau per poder fer una interpretació completa, sense omissions involuntàries. En el cas de les intèrprets no formades, en canvi, la interpretació va ser incompleta (per falta de memòria), amb moltes intervencions pròpies (per aclarir dubtes) i modificacions de la informació.

Valero-Garcés i Taibi (2004) presenten la tasca del grup FITISPos (*Formación e Investigación en Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos*) en el procés de professionalització de la interpretació social a Espanya: després de realitzar diversos estudis per avaluar la situació de la interpretació social a l'estat, el grup va adoptar dues vies d'acció: d'una banda, la conscienciació del personal dels serveis públics que diàriament treballa amb intèrprets i, de l'altra, la creació de cursos de formació d'intèrprets (vegeu apartat 3.10). Aquestes iniciatives, però, no són suficients en la professionalització de la interpretació social, tal com Valero-Garcés i Taibi assenyalen, i el grup FITISPos s'ha marcat noves fites en aquest procés: la cooperació entre les universitats espanyoles per al disseny d'un currículum comú per a la formació d'intèrprets socials, el disseny de programes de formació en altres zones del país i l'elaboració d'un codi de conducta comú i d'uns estàndards mínims de per a l'avaluació de la qualitat.

A través de la nostra revisió bibliogràfica hem constatat que la professionalització esdevé l'objectiu final de bona part dels treballs de recerca que s'han realitzat, tal com intentem mostrar en el gràfic següent (figura 3.11).

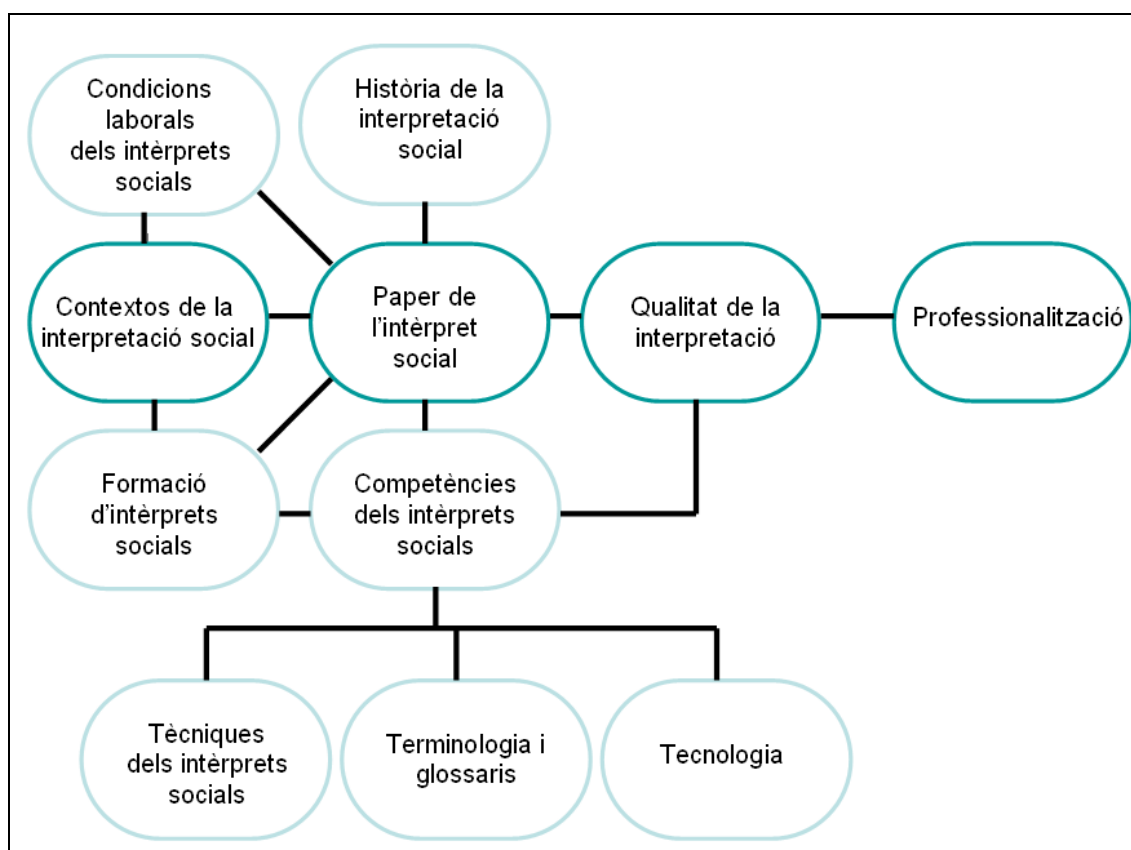

Figura 3.11 Interrelació entre les qüestions investigades en la recerca en interpretació social.

Veiem, doncs, que l'estudi de les condicions laborals dels intèrprets socials ajuda a definir millor els diferents contextos de la interpretació social i, alhora, aporta arguments per justificar el paper de l'intèrpret en diferents situacions. D'altra banda, la recerca de caràcter històric pretén descriure el paper dels intèrprets socials en diferents moments històrics com a base de la definició del paper de l'intèrpret en la societat d'avui dia. A la part posterior del gràfic, les tècniques dels intèrprets socials, l'aplicació de la terminologia i glossaris i l'adaptació a les noves tecnologies esdevenen tres qüestions d'estudi que ajuden a la configuració de les competències dels intèrprets socials. Les competències, al seu torn, esdevenen els objectius de la formació, condicionen el paper de l'intèrpret i són essencials per garantir la qualitat en la interpretació social. La formació, per la seva banda, intenta reflectir els diferents contextos de la interpretació social i, alhora, formar els intèrprets per a les situacions en què es trobaran en cada context, a més a més de tenir l'objectiu de fomentar la reflexió pel que fa a les qüestions ètiques i al paper de l'intèrpret. D'aquesta manera, a l'eix central del gràfic, podem veure que els diferents contextos de la interpretació social ofereixen marcs d'anàlisi del paper de l'intèrpret, que al seu torn, condiciona la qualitat

de la intepretació, que és l'indicador de la professionalitat del servei i, per tant, un punt clau en el procés de professionalització. En situar la professionalització al final de l'eix central pretenem reflectir com totes les qüestions de recerca tenen l'objectiu d'assentar les bases per a la professionalització de la interpretació social.

Per tant, una de les conclusions que extraïem d'aquest tercer apartat és que la recerca en interpretació social ha de saber mostrar la interconnexió entre la qüestió investigada i la resta de qüestions i, en general, ha de contribuir d'alguna manera al procés de professionalització que hem comentat en aquest últim apartat. L'exemple de Connell (2006) és bastant representatiu (vegeu apartat 3.4), ja que encara que el seu objecte d'estudi és la interpretació remota per telèfon, la relaciona amb les qüestions ètiques, amb la formació especial que haurien de rebre els intèrprets que es dedicaran a la interpretació telefònica i als problemes que presenta l'avaluació de la qualitat en aquests casos, els quals cal solucionar com a part del procés de professionalització.

4. EL CAS DEL XINÈS DINS LA INTERPRETACIÓ SOCIAL

Ara per ara, no trobem gaires exemples d'estudis de recerca que reflecteixin el cas del xinès en la interpretació social en els països d'acollida de la immigració xinesa. Molts autors han escollit diferents parells de llengües per exemplificar les seves investigacions, però rarament hi trobem la presència del xinès: Wadensjö (1998) pren el suec i el rus, Apfelbaum (2004) fa servir l'alemany i el francès, Bot (2005) utilitza el neerlandès i el persa i el dari, i Cambridge (2002) i Tellechea (2005) es basen en les interaccions en anglès i castellà, per citar-ne només alguns exemples. Pel que fa a la presència del col·lectiu xinès en estudis empírics a partir d'entrevistes amb usuaris, alguns investigadors han especificat la procedència xinesa d'una part de la mostra entrevistada, però no hi han fet especial atenció, com en Edwards *et al.* (2005).

En l'àmbit estatal trobem diverses aportacions que exposen el cas de la traducció i interpretació entre l'àrab i el castellà, com les d'Assam (2005) o Benhaddou Handi (2005). De fet, la majoria d'autors escullen les seves llengües de treball com a llengües d'investigació i, per tant, són les llengües en què apareixen els exemples de les seves obres. Tanmateix, investigadors xinesos com Jiang (2007) no fan referència a cap interacció amb el xinès en les seves aportacions, accentuant el buit pel que fa a la recerca de la interpretació social amb el col·lectiu xinès.

El cas de la interpretació social amb el xinès, per tant, és encara una realitat per investigar. Pöchhacker (2002b, 200), en la conclusió de la seva obra introductòria als estudis d'interpretació, assenyala que una de les orientacions que pot prendre la recerca és l'estudi de la interpretació amb llengües orientals, sobretot si tenim present que el fenomen de la globalització i l'emergència de països de l'Àsia Oriental com Japó, Xina i Corea faran que la necessitat d'intercanvi entre llengües orientals i occidentals sigui molt major. Aquesta nova necessitat, al seu torn, indica un creixement potencial de la formació i recerca amb llengües orientals, amb unes diferències interculturals i ideològiques molt més marcades. Per això, en paraules de Pöchhacker (2002b, 200), apareixeran "reptes interculturals que segurament donaran un paper més prominent en la recerca en interpretació a especialistes en lingüística, ensenyament de llengües estrangeres i estudis de bilingüisme".

En aquesta secció, així doncs, ens proposem observar diferents estudis que podríem situar en aquesta escletxa de què Pöchhacker parla.

4.1 Estudis acadèmics realitzats

Tal com ja hem assenyalat, hi ha pocs estudis acadèmics que parlin específicament de la interpretació social amb el xinès en països d'acollida de la immigració xinesa. No obstant això, sí que hi ha articles sobre la interpretació social escrits a la Xina, els quals, malgrat mostrar una perspectiva diferent —la cultura i la llengua xinesa com a referents d'acollida, al revés de la situació que vivim aquí—, ens poden servir per tenir una idea de l'estat de la qüestió de la recerca en interpretació social a la Xina.

Sí que podem, també, trobar articles que parlen de la comunicació intercultural entre la societat occidental i la xinesa, els quals poden servir de marc teòric per a estudis de recerca que, al seu torn, se centrin en el cas de la interpretació social. Per això, hem decidit estructurar aquest apartat en tres seccions: la primera, dedicada als articles que fan referència a la interpretació social amb el col·lectiu xinès; la segona, on inclourem la producció científica des de la perspectiva xinesa i, finalment, la tercera, amb els estudis realitzats pel que fa a la comunicació intercultural.

4.1.1 Recerca pel que fa a la interpretació social amb el col·lectiu xinès

En la nostra recerca, hem trobat només tres treballs que s'han centrat en l'estudi de la interpretació social amb el xinès o amb usuaris procedents de la cultura xinesa. En primer lloc, comentarem l'article de Jie i Zhong (2008), en què s'exposa un estudi empíric realitzat en el marc de la interpretació judicial per avaluar l'efecte de dos tipus d'interpretacions, “literals” o “de significat”, en els usuaris. Així, Jie i Zhong van gravar dues versions de la interpretació d'un mateix fragment original, que només variaven en tres paraules, les quals havien estat traduïdes en el primer cas literalment i, en el segon cas, segons el significat. El quadre següent (taula 4.1.1) mostra els termes en què es va centrar l'estudi de Jie i Zhong (2008), a més a més dels equivalents que hem trobat per a cadascun al català.

Terme en la versió original anglesa	Traducció literal	Traducció de significat
<i>magistrate</i> “instructor”	<i>faguan</i> (法官) “jutge, oficial de la llei”	<i>shenpanguan</i> (审判官) “jutge, oficial en un judici”
<i>hearing</i> “vista”	<i>tingzheng</i> (听证) “vista”	<i>shenpan</i> (审判) “judici”
<i>question</i> “pregunta”	<i>wenhua</i> (问话) “preguntar, inquirir”	<i>shenwen</i> (审问) “interrogar”

Taula 4.1.1 Termes analitzats en l'estudi de Jie i Zhong (2008).

Jie i Zhong confirmen en el seu estudi les hipòtesis que es plantejaven: d'una banda, que les diferents traduccions tenen diferents efectes en el receptor i, de l'altra, que les traduccions literals causen un efecte més positiu en la percepció pel que fa al tribunal, al personal judicial i al destí de l'imputat. En el nostre cas, com a no nadius de cap de les dues llengües d'aquest estudi comparatiu, se'ns fa difícil poder avaluar si els termes que Jie i Zhong presenten com a traducció literal i traducció de significat de l'original es poden percebre realment així pels usuaris de la interpretació. D'altra banda, per enfocar aquesta qüestió, potser caldria comparar els sistemes jurídics anglosaxons i els sistemes xinès i/o taiwanès (depenent dels objectius i de l'abast de l'estudi) i detectar realment quina figura equival a *magistrate* en xinès, quina fase del procés és realment l'equivalent de *hearing* (en cas que hi hagi equivalent en xinès) i com s'anomenen les preguntes (*question*) en aquesta fase. Per això no sabem fins a quin punt, en la interpretació en àmbits judicials, és aconsellable parlar de traduccions literals i de significat entre llengües llunyanes, quan pensem que l'èmfasi s'ha de posar en identificar quines són les traduccions més equivalents possibles tant en la semàntica com en la pragmàtica dels missatges. En aquest sentit, per exemple, potser caldria, d'una banda, avaluar l'efecte de “*question*” en el context judicial anglès monolingüe i, de l'altre, avaluar l'efecte de *wenhua* (问话) i *shenwen* (审问) en els contextos judicials xinès i taiwanès. D'aquesta manera, podríem identificar quina de les traduccions manté el mateix significat semàntic i pragmàtic, és a dir, quina transmet les mateixes connotacions que l'original, incloent-hi connotacions implícites com la solemnitat, la rigidesa, l'autoritat, la formalitat, la distensió, la proximitat, etc.

El segon estudi que situem en aquesta secció és el de Hall i Sham (2007), *Language brokering as young people's work: Evidence from Chinese Adolescents in England*. Aquest treball de recerca analitza un dels fenòmens més freqüents en la interpretació social: la interpretació o mediació duta a terme pels fills en edat d'escolarització; tot i que l'enfocament que hi donen els autors és més centrat en la sociologia de la infantesa, amb l'objectiu d'analitzar com afecta als joves haver de realitzar aquestes tasques de mediació. Fixant-nos especialment en l'apartat de les dificultats amb què es troben els joves mediadors, Hall i Sham citen els testimonis de diversos adolescents xinesos que fan notar la pressió que els suposa haver d'interpretar en contextos de llenguatge especialitzat, com el jurídic o el mèdic, en què els recau una gran responsabilitat. Segons els testimonis citats per Hall i Sham, encara que hi ha joves a qui la responsabilitat els sobrepassa i se senten molt pressionats, n'hi ha d'altres que se senten importants a causa del poder que els atorga el fet de tenir la possibilitat de decidir des de la posició d'intèrprets. Veiem doncs, que és un estudi molt interessant que posa de manifest un dels fenòmens relacionats amb la interpretació social que, al seu torn, es podria explorar més extensament des de diferents perspectives, com podria ser el cas d'un estudi des de la perspectiva de la competència i del paper dels joves mediadors a partir de l'anàlisi del discurs.

Finalment, el tercer treball de recerca que hem detectat que pren el col·lectiu xinès com a objecte d'estudi és el de Vargas-Urpi (2009), *La mediación lingüístico-cultural en las escuelas catalanas*. Tal com ja hem comentat a la secció 3.3.1, es tracta d'un treball de caràcter descriptiu en què Vargas-Urpi exposa les diferents tasques que realitzen els intèrprets-mediadors que intervenen a les escoles catalanes, posant èmfasi en la importància de la competència cultural d'aquests intèrprets (mediadors lingüístics i culturals) a partir d'exemples concrets de situacions reals viscudes per l'autora.

4.1.2 Recerca pel que fa a la interpretació social des de la perspectiva xinesa

Per a aquesta secció, hem consultat diversos articles en xinès sobre la interpretació en general, ja que, tot i que no hem trobat articles específics per a la interpretació social, sí que hem detectat que s'hi ha fet esment en certs articles sobre interpretació.

L'article que més ens pot ajudar a entendre l'estat de la qüestió de la interpretació social a la Xina és el de Zhang (2008), que fa una anàlisi comparativa de la recerca en interpretació entre la Xina i Occident. Zhang comenta que, a diferència de l'auge que té la interpretació social¹⁴ a Occident, a la Xina tot just comencen a fer-se els primers treballs de recerca en l'àmbit de la interpretació als tribunals (*fating qingjing kouyi*, 法庭情景口译), ja que l'objecte d'estudi predominant encara és la interpretació de conferències (*huiyi*, 会议), de negociació (*qiatan*, 洽谈) i de reunions (*huiwu*, 会晤). Zhang també comenta que el context social a la Xina és diferent que als països occidentals i que, a excepció de Hong Kong i Macao, a la resta de la Xina no s'han viscut les situacions pròpies de societats multiculturals com les que aquí han propiciat l'emergència de la interpretació social. Ara per ara, les majors necessitats d'interpretació d'enllaç a la Xina provenen del turisme, de les conferències i de les negociacions. Malgrat això, Zhang comenta que de ben segur que en el futur s'anirà aprofundint en la recerca relacionada amb la interpretació social, així com en les qüestions que hi estan relacionades (ètica, qualitat, paper de l'interpret, etc.).

El concepte de *shehui kouyi* (社会口译) o interpretació social respon, de fet, a un terme de nova creació manllevat de les obres occidentals, tal com indica el fet que molts autors xinesos citen l'obra de Pöchhacker en els seus articles. En d'altres articles sobre la interpretació en general ni tan sols s'hi esmenta, com en el de Chai (2007), que malgrat enumerar els contextos de la interpretació, no inclou l'àmbit social: *huiyi kouyi* (会议口译), "interpretació de conferències"; *fating kouyi* (法庭口译), "interpretació als tribunals"; *jiaoxue kouyi* (教学口译), "interpretació en l'àmbit educatiu"; *zhuan mei kouyi* (传媒口译), "interpretació als mitjans de comunicació"; *qiatan kouyi* (洽谈口译), "interpretació de negocis"; i *lianluo peitong kouyi* (联络陪同口译), "interpretació d'enllaç i d'acompanyament". Sembla que, malgrat no parlar explícitament de la interpretació social, sí que hi fa referència indirecta en parlar de la interpretació als tribunals i la interpretació d'enllaç i d'acompanyament. No obstant això, en descriure aquest segon context, Chai comenta que és el tipus d'interpretació entre diplomàtics i empresaris que visiten el país i, per tant, l'hem de diferenciar totalment de la interpretació social. Sí que podem confirmar, de tota manera, que, tal com comenta

¹⁴ *Shequ kouyi* (社区口译), en paraules de l'autor.

Zhang (2008), l'únic àmbit de la interpretació social en què s'està fent recerca a la Xina és el de la interpretació als tribunals.

No aprofundirem aquí en la resta d'articles que hem consultat ja que, la majoria, es basen en obres d'autors occidentals (Pöchhacker, Berk-Seligson o Gile, entre d'altres) amb l'objectiu de divulgar, als lectors xinesos, alguns del avenços en la recerca en interpretació —en alguns casos, amb referències a la interpretació social— que s'està fent als països occidentals. Restem, doncs, a l'espera de treballs de recerca d'autors xinesos que aprofundeixin en qüestions relacionades amb la interpretació social, ja sigui a la diàspora xinesa arreu del món, ja sigui a Hong Kong i Macau com a zones amb més diversitat cultural, o ja sigui a la Xina o a Taiwan, des de la perspectiva d'un fenomen emergent.

4.1.3 Comunicació intercultural amb el col·lectiu xinès

Una de les obres que més ha contribuït en els estudis de la comunicació intercultural amb el col·lectiu xinès és la de Bond (1991) que fa una aproximació al que ell anomena la “psicologia xinesa”. Si bé es tracta d'una obra general que fa referència a altres qüestions a banda dels aspectes comunicatius, aquestes diferents qüestions de què tracta ens poden ajudar a entendre les reaccions del col·lectiu xinès en trobar-se en determinades situacions. Són especialment interessants els capítols dedicats a la manera de pensar dels xinesos, a l'actor social en la societat xinesa, al comportament social i a la vida organitzativa xinesa. Obres com aquesta de Bond (1991) tenen un paper clau si volem estudiar la interpretació social amb el col·lectiu xinès des de la perspectiva de l'etnografia en general i, concretament, des de l'etnografia de la comunicació, ja que l'objectiu d'ambdues es estudiar la comunicació tenint en compte tots els factors que hi intervenen. Per tant, per a una recerca des d'aquest marc teòric, és bàsic conèixer les normes d'interacció i de comprensió¹⁵ en la comunicació entre xinesos i les diferències que presenten amb les normes d'interacció i de comprensió de les cultures occidentals.

Així, per exemple, Bond (1991, 53-4) cita a Hall per explicar la diferència entre les cultures d'“alt context”, com la xinesa, i les cultures de “baix context”, com bona part

¹⁵ Vegeu teoria de l'etnografia de la comunicació de Hymes, a l'apartat 2.5.

de les cultures occidentals. En les cultures d'“alt context”, “la major part de la informació és al context físic o interioritzat per la persona, mentre que n'hi ha molt poca a la part del missatge transmesa, explícita i codificada”, la qual cosa explica que sovint, des del punt de vista occidental, tinguem la sensació que els xinesos parlen d'una manera més indirecta. Per contra, les cultures occidentals són cultures individualistes de “baix context”, ja que “emfasitzen el contingut del discurs com a element clau en els intercanvis amb els altres”.

Bond aborda aquesta i altres qüestions, com ara la percepció del temps i de l'espai dels xinesos, les quals, sense fer referència directa a la comunicació intercultural, es poden aplicar perfectament en la recerca en interpretació social, en estudis que intentin investigar, per exemple, les estratègies de l'interpret social per coordinar l'estil indirecte del xinès i l'estil directe occidental o la manera com les diferents percepcions del temps i l'espai es reflecteixen en el desenvolupament d'una conversa interpretada.

D'altra banda, aquest tipus de teories esdevenen els fonaments de molts dels estudis de pragmàtica xinesa que s'han realitzat. La pragmàtica, tal com hem vist a la secció 2.4.2, és una de les disciplines de què més s'ha nodrit la recerca en interpretació social. En el cas del xinès, encara no trobem estudis de pragmàtica aplicats a la interpretació social, però sí que en trobem d'aplicats a la comunicació intercultural i a la didàctica de llengües estrangeres (per exemple, a la didàctica de l'anglès per a xinesos). Citant només alguns dels estudis que han comparat la pragmàtica del xinès amb alguna llengua occidental, podem indicar que s'hi han investigat qüestions com les següents:

- a) Estratègies per refusar. El fet de refusar (una invitació, un oferiment, un regal, etc.) en xinès té unes connotacions específiques: d'una banda, hi ha la qüestió de la modèstia, que fa que els xinesos tinguin per costum refusar en primera instància qualsevol invitació, regal o oferiment, no són sinó mostres del “refús ritual” (Yang, 2008). De l'altra, hi ha la qüestió de la “cara”, en què refusar pot fer “perdre la cara” a la persona que fa la invitació, el regal o l'ofertament. En aquests casos, la persona que refusa ha de buscar estratègies perquè el seu interlocutor no “perdi la cara”, sovint aportant una excusa, un motiu o una alternativa (Yang, 2008, 1053). Sigui com sigui, saber adequar pragmàticament

les declinacions dels interlocutors, sens dubte, esdevé un repte per als intèrprets socials.

- b) Estratègies per demanar. Dong (2008) analitza les diferents maneres de formular les peticions per part dels xinesos en el context acadèmic i assenyala una sèrie d'estratègies freqüents, com ara l'aportació d'una justificació per a la petició o d'una promesa compensatòria. Si bé l'objectiu de Dong és que el coneixement d'aquestes estratègies pugui ajudar en la competència pragmàtica del xinès com a llengua estrangera, una anàlisi d'aquest tipus també es podria aplicar en la competència de l'intèrpret no nadiu de xinès.
- c) Oracions imperatives. Gao (2000), més que parlar d'oracions imperatives directament, comenta que l'absència d'una paraula equivalent a “si us plau” (“*please*”, en l'original) en xinès, fa que els xinesos l'utilitzin poc en la seva comunicació intercultural en anglès. L'única paraula que es podria considerar equivalent és 请 (*qing*), tot i que en xinès només s'utilitza en oracions molt formals. Per això, la manca d'un “si us plau” en una frase com “seu aquí”, pot suposar un xoc per a parlants de cultures anglosaxones, en què l'ús de “si us plau” és molt més habitual.
- d) Reacció davant d'un afalac. Qu i Wang (2005) comparen la reacció davant dels afalacs d'una mostra d'estudiants d'anglès xinesos i d'una mostra d'estudiants americans. Conclouen que una de les reaccions més freqüents (54,75%) entre els xinesos és la de rebutjar l'afalac —tal com reflectiria l'expressió *nali nali!* (哪里哪里!), que literalment significa “on?, on?” —, mentre que els americans tendeixen a acceptar els afalacs amb un “gràcies”, tal com fem també nosaltres.
- e) Altres problemes de transferència pragmàtica. Lin (2008) estudia com es reflecteix la pragmàtica pròpia de la cultura xinesa en l'expressió oral en anglès dels estudiants d'origen xinès i comenta altres tipus d'interferència pragmàtica, com ara els temes tabús. Lin (2008, 45) posa l'exemple de l'estudiant d'origen xinès que, en una conversa amb un amic, li pregunta quant li ha costat un determinat objecte, la qual cosa incomoda a l'amic americà no acostumat a aquesta pregunta en aquest context.

A banda d'aquestes qüestions pròpies d'un estudi des de la perspectiva de la pragmàtica, un dels temes relativament poc explorats en la recerca en interpretació social en general

és la comunicació no verbal. En el cas del xinès, aquesta qüestió podria oferir un estudi molt ric, tal com es pot entreveure a través de treballs com el de Yang (2007), que analitza una sèrie d'accions no verbals: la mirada, l'assentiment amb el cap, el somriure i el contacte tàctil amb la mà. Yang parteix de la premissa que la comunicació no verbal té un paper clau en cultures col·lectivistes i d'alt context com la xinesa, ja que serveix per indicar afiliació vers els interlocutors i participació en la conversa. L'afiliació, entesa com a l'establiment d'una relació entre els interlocutors, és molt important si tenim present que en les cultures col·lectivistes, cada individu es considera interrelacionat amb els altres i, tal com Yang assenyala, una conversa és “un procés interactiu en què s'estableix i es renova l'afiliació mútua i s'enforteix la connexió”. Per això també és important mostrar la participació en la interacció. Segons Yang, la comunicació no verbal pot arribar a aportar més significat social que la comunicació verbal i, a més a més, ambdós tipus se solapen en el procés comunicatiu. Per qüestions d'espai, no aprofundirem en l'anàlisi concreta que fa Yang dels gestos, tot i que sí que volem subratllar les grans possibilitats d'adaptació a la recerca en interpretació social que tenen treballs com el de Yang.

Del treball de Yang (2007) no tan sols és interessant l'anàlisi de la comunicació no verbal, sinó també la contextualització que en fa a partir de les teories sobre les cultures (individualistes o col·lectivistes; de baix context o d'alt context). Rudvin (2007) és de les poques autores que ha comentat les diferències entre l'actitud dels intèrprets procedents de cultures col·lectivistes i els de cultures individualistes. Concretament, Rudvin (2007, 64) cita Ytreland (2004, 48) per exposar l'exemple d'una intèrpret de negocis xinesa, que reflecteix aquest sentiment d'afiliació propi de les cultures col·lectivistes de què parla Yang: “Interpreter D is a Chinese national, and she often finds herself in a dilemma as the Chinese tend to have a perception of the interpreter as an aid with the intent to **assist her countrymen** in reaching their goal in the negotiation.”¹⁶

Per tant, constatem la necessitat d'estudis que aprofundeixin en la influència que poden arribar a tenir diferents factors de la psicologia d'una cultura en el desenvolupament de les interaccions interpretades en l'àmbit social.

¹⁶ L'èmfasi és meu.

Fins ara, la majoria d'estudis que hem comentat en aquesta secció han comparat les qüestions pragmàtiques en la comunicació intercultural entre xinesos i anglesos, sobretot nadius americans i australians. És cert que poden donar una idea general pel que fa a la manera d'interactuar de les cultures orientals i occidentals, però seria interessant poder fer estudis més específics que reflecteixin fins a quin punt s'apliquen aquests patrons en la interacció amb cultures occidentals no anglosaxones.

En aquest aspecte, cal destacar l'estudi de Sales (2003): *Interacción comunicativa intercultural con inmigrantes procedentes de la cultura china*. Es tracta d'un estudi que parteix de diferents hipòtesis en relació amb la comunicació intercultural amb persones d'origen xinès: l'establiment de la relació social entre els interlocutors des del principi de la conversa, la tendència a evitar temes personals, els silencis llargs entre torns de paraula, l'escassetat de partícules de represa (com ara sons inarticulats, repeticions o afirmacions), l'escassetat de solapaments, l'èmfasi paralingüístic baix (volum de veu baix, tempo lent i pausat), l'absència de contacte i major distància física entre els interlocutors, l'evitació del contacte visual directe i el somriure com a mecanisme compensatori per restablir l'harmonia en situacions de tensió.¹⁷ Per a aquest estudi, es van gravar cinc converses entre immigrants xinesos i veïns de la Comunitat Valenciana, els quals no es coneixien abans de la participació en l'estudi.

Malgrat que es tracta de l'únic estudi realitzat a l'estat espanyol sobre la comunicació entre la cultura xinesa i la nostra, pensem que presenta certs problemes metodològics que fan que sigui difícil avaluar-ne els resultats. En primer lloc, en la formulació de les hipòtesis, Sales parla, citant a Raga (en premsa), de cultures de "baix grau d'igualtat" i "d'alt grau de preocupació", però no fa referència a les nocions de cultures col·lectivistes i individualistes, ni de cultures d'alt context i de baix context. Tanmateix, aquestes nocions podrien aportar arguments per a algunes hipòtesis, com la dels silencis llargs de la cultura xinesa, que es perceben de manera diferent en les cultures d'alt context, poc explícites i en què una part molt important de la comunicació és al context. En segon lloc, pensem que la mostra per a l'estudi era escassa i inadequada, ja que tan

¹⁷ Per a la formulació d'aquestes hipòtesis, Sales (2003, 1) es basa en aportacions d'autors diversos com Clancy *et al.*, 1996; Raga i Sánchez, 1999; Raga, en premsa; Ramsey, 1984; Scollon i Scollon, 1995; Yong, 1994.

sols es va treballar amb cinc converses, en les quals els interlocutors xinesos que hi van participar feia poc temps que eren a Espanya (la majoria no feia ni tan sols un any) i tenien una competència lingüística limitada en castellà. Pensem que aquest fet possiblement va esbiaixar els resultats de les interaccions, ja que en alguns dels fragments transcrits cal atribuir els silencis dels xinesos al fet que no havien entès als seus interlocutors, i no pas a la funció pragmàtica que tindrien els silencis en una conversa en què ambdós interlocutors entenguessin, com a mínim, el significat semàntic dels missatges de l'altre. Un altre factor que potser també va influir en el desenvolupament de les converses és que els participants no estaven sols, sinó amb assistents de gravació, que fins i tot, en certes ocasions, van intervenir en la conversa. La sensació com a lectors de les transcripcions d'aquests fragments és que els xinesos es trobaven en una situació de desigualtat, ja que els assistents s'arribaven a afegir al riure dels interlocutors valencians, en casos en què els xinesos potser ni tan sols entenien per què es reia.

Comparant l'estudi de Sales amb la majoria d'estudis de què hem parlat anteriorment, veiem que aquests analitzen les interaccions entre xinesos estudiants d'anglès i els seus companys (coneguts o desconeguts) dels països d'acollida. En aquests estudis, la major part de dificultats en la comunicació intercultural no eren motivades per la manca de competència lingüística, sinó per la influència dels patrons pragmàtics i culturals de la cultura d'origen en l'expressió en llengua estrangera i amb interlocutors de cultures diferents. A més a més, en aquests estudis, els participants de la conversa gravada estaven sols (no hi havia assistents de càmera), la qual cosa feia que ben aviat es poguessin oblidar de la presència de la càmera i la conversa es pogués desenvolupar d'una manera més espontània i fidel a com seria a la realitat. Per això pensem que la mostra de parlants xinesos escollida per Sales i la metodologia per a les gravacions no és adequada per a un estudi que intenta reflectir els problemes de la comunicació intercultural, ja que els factors de la competència lingüística i de les condicions de gravació sens dubte van condicionar el desenvolupament de les converses.

4.2 Presència del xinès en la traducció social escrita

Al llarg d'aquest treball de recerca ens hem centrat en la interpretació social i no hem parlat gaire de la traducció social, per bé que es tracta d'una branca que també s'està

desenvolupament paral·lelament a l'arribada d'immigrants. Per traducció social entenem tant la traducció i/o adaptació de textos informatius ja existents, com també la producció de textos nous en la llengua de les poblacions nouvingudes (Valero-Garcés i Sales Salvador, 2007). Hem decidit fer aquí un petit incís i parlar de la producció de textos traduïts per als immigrants xinesos pel fet que aquests textos tracten de temes presents en les situacions pròpies de la interpretació social i, com a font escrita, poden servir d'orientació pel que fa a la terminologia que cal utilitzar en aquests casos. Per exemple, un text en xinès que parla sobre el tràmit de la reagrupació familiar, sens dubte serà d'una gran utilitat si s'ha d'interpretar en una entrevista als serveis socials d'un ajuntament en què s'estigui sol·licitant aquest permís.

Basant-nos en la classificació proposada per Valero-Garcés i Sales Salvador (2008) sobre la tipologia de textos produïts per a la població nouvinguda, comentarem breument quines versions en xinès en podem trobar:

- a) Documents oficials: és a dir, documents encarregats per òrgans del govern que informen als nouvinguts de qüestions legals o de temes que necessiten saber per regular la seva situació al país. Valero-Garcés i Sales Salvador (2008) comenten que les sol·licituds del permís de residència i de treball han estat traduïdes al xinès, així com també el formulari de denúncia, publicat pel Ministeri de l'Interior i per la Direcció General de la Policia. A Catalunya, tal com Vargas-Urpi (2009) assenyala, el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya ha encarregat la traducció tant de documents informatius sobre el sistema educatiu a Catalunya, com de notes per a la comunicació entre professors i pares i mares d'origen xinès (per exemple, comunicació de sortides, de reunions, autoritzacions dels drets d'imatge, autorització per a donar medicaments, etc.).¹⁸
- b) Guies de serveis: Valero-Garcés i Sales Salvador (2008) indiquen que sovint són els ajuntaments qui s'encarreguen de la publicació d'aquestes guies, que tant poden ser de caràcter general per donar a conèixer els serveis de la ciutat, com de caràcter específic per a un servei en concret. A la pàgina web de l'Ajuntament de Barcelona¹⁹ podem trobar-hi guies de serveis bilingües (català i

¹⁸ Tal com Vargas-Urpi (2009) assenyala, aquests recursos es poden consultar en línia a:

http://www.xtec.net/lic/nouvingut/families_com.htm

¹⁹ http://www.bcn.cat/novaciutadania/arees/ca/acollida/programes/guia_recursos.html

altres llengües, entre elles el xinès) classificades per districtes i, a més a més, l'Ajuntament de Barcelona també s'ha encarregat de la publicació d'una Guia informativa d'accés a la Sanitat Pública multilingüe en català, castellà, francès, xinès, àrab i urdú. En el seu moment també va publicar una Guia informativa sobre l'Euro en aquestes mateixes llengües. L'Ajuntament de Badalona, per la seva banda, ha publicat "Viure a Badalona",²⁰ un document multilingüe amb la informació dels serveis de la ciutat.

- c) Tríptics informatius: L'Obra Social de la Fundació "La Caixa" ha publicat uns llibrets amb informació sobre Espanya traduïda a diverses llengües, entre elles el xinès. A banda d'informació de caràcter general, per exemple pel que fa a les comunitats autònomes, també s'hi inclou informació sobre els passos a seguir per a regular la situació al país i sobre habitatge, treball, sanitat, educació, benestar social, etc. L'associació sociocultural "La Formiga" també ha traduït breus tríptics informatius al xinès, com per exemple, sobre els drets de les dones.

Bona part de les traduccions publicades per la Generalitat de Catalunya, per l'Ajuntament de Barcelona i per la Diputació de Barcelona, han estat encarregades a l'Associació Sociocultural Punt d'Intercanvi, que treballa amb traductors de diferents perfils. Molts dels textos analitzats per Valero-Garcés i Sales Salvador (2007), en canvi, havien estat traduïts per voluntaris nadius de la llengua a què traduïen. Per tant, és possible que trobem diferències entre les diferents traduccions, la qual cosa ens fa indicar que, si bé aquests textos són una excel·lent font de vocabulari en les llengües de les cultures immigrades, abans de prendre'ls com a models potser caldrà analitzar-los amb l'assessorament de nadius de les llengües d'arribada, per tal de poder identificar quines de les traduccions proposades són les més adequades.

²⁰ <http://www.badalona.cat/dretscivils>

5. CONCLUSIONS

5.1 Conclusions generals

Al llarg d'aquest treball hem constatat el caràcter incipient de la recerca en interpretació social, tot i que també hem pogut comprovar que, malgrat la incipiència, s'hi han fet treballs de recerca molt interessants que sens dubte han obert els camins per a la recerca actual.

En general, s'ha pres l'obra de Wadensjö (1998), *Discourse as interaction*, com a una de les obres més paradigmàtiques en la recerca en interpretació social i, coincidint amb la majoria d'autors, pensem que és una obra d'un gran valor pel seu caràcter innovador en proposar el model del discurs dialògic i de la interacció de què hem parlat en l'apartat 2.1 i, alhora, pel seu caràcter interdisciplinari en aplicar teories sociològiques com la de Goffman, literàries com la polifonia de Bahktine i de l'anàlisi del discurs en la seva recerca.

En el nostre cas, però, i tractant-se d'una recerca de l'estat de la qüestió, l'obra de Hale (2007), *Community Interpreting*, ha estat especialment orientadora en molts aspectes. Es tracta d'una obra introductòria a la interpretació social en què Hale complementa la seva experiència investigadora amb les aportacions d'altres autors, per tal d'oferir una panoràmica general dels temes més tractats al voltant de la interpretació social. Pel fet de ser una obra recent, que incorpora bona part de la recerca realitzada fins al moment, feta des de la visió crítica d'una autora amb un rodatge personal, pensem que és una obra de referència que cal tenir present a l'hora de plantejar l'enfocament de diferents temes de recerca.

Reprement un dels objectius que ens havíem proposat, una de les conclusions generals que podem extreure d'aquest treball de recerca és que no podem establir un únic marc teòric, ni una única qüestió d'anàlisi per a la recerca en interpretació social. La interpretació social és, en si mateixa, una activitat molt rica, perquè es desenvolupa en la societat (sociologia), entre cultures (etnografia) i llengües (lingüística) diferents, amb l'objectiu que dos individus amb maneres de pensar diferents (psicologia) puguin

arribar a entendre's (ciències de la comunicació) gràcies a la tasca de l'intèrpret (traducció i interpretació). Per això, encara que certs marcs metodològics es puguin adaptar millor a la recerca, com és el cas de l'anàlisi del discurs, i encara que certes qüestions puguin afavorir a una recerca més profunda, com és el cas de les qüestions ètiques, cal partir d'una base de marcs teòrics interdisciplinaris i tenir com a objectiu l'ampliació de l'abast de la recerca a tots aquells factors que, tal com hem vist, estan estretament interrelacionats (figura 3.11) en les interaccions interpretades.

És, doncs, molt necessària la interconnexió entre els avenços de recerca i, alhora, cal també que aquests avenços es reflecteixin en la formació d'intèrprets socials. Al llarg de tot el treball hem anat observant la crida que han fet molts autors per tal d'aconseguir que recerca, docència i pràctica avancin a l'uníson. Per exemple, es podria encaminar un altre estudi cap a la proposta d'aplicació dels resultats de la recerca en interpretació social en la formació d'intèrprets, a partir de les qüestions que hem anat descrivint a la tercera part. Alguns exemples de les aplicacions que es podrien fer de la recerca al context formatiu són les següents:

- L'anàlisi de les tècniques dels intèrprets socials es podria aplicar com a eina per motivar la reflexió quant a les traduccions fetes pels alumnes i, per exemple, identificar el mode interpretatiu (imparcial o mediador) escollit per a l'ocasió (tenint en compte que no sempre ha de ser el mateix), buscar explicacions per als errors, analitzar si es podrien haver aplicat altres estratègies per solucionar determinats problemes, etc.
- Els estudis que han avaluat la qualitat de la interpretació social podrien servir per ajudar als estudiants a crear uns propis estàndards de qualitat (seguint el model de Pöchhacker que hem detallat a l'apartat 3.2), alhora que els resultats d'aquests estudis són clarament indicadors de les qualitats que els futurs intèrprets hauran de preveure i millorar en la seva pràctica professional.
- Ara per ara, encara hi ha pocs cursos que incloguin mòduls d'interpretació remota telefònica o per videoconferència, tot i que es tracta d'una pràctica que s'està estenent i que, tal com hem observat en l'apartat 3.4, presenta una sèrie de dificultats específiques per a les quals els intèrprets han d'estar preparats. Per tant, seria molt interessant que, cada cop més cursos, incloguessin algun tipus de pràctica pel que fa a la interpretació remota i, a més a més, oferissin material de

lectura (com ara el de Connell, 2006, que hem comentat a l'apartat 3.4) com a eina de reflexió.

- Incloure algunes sessions que permetin als estudiants conèixer les condicions laborals dels intèrprets socials pot ajudar-los a preparar-se millor per als reptes que els esperen en la pràctica professional, ja siguin des del punt de vista de l'ecologia laboral com des del punt de vista més administratiu pel que fa a les relacions amb les agències contractants dels seus serveis.
- Un altre estudi molt interessant seria veure en quina mesura les assignatures dels cursos de formació responen al model de competències proposat per Abril i Martín (2008, vegeu apartat 3.8.2), seguint la labor iniciada per aquestes dues autores.

Per tant, tot i que ja és una de les qüestions on s'ha produït més bibliografia, tot sembla indicar que la formació d'intèrprets socials seguirà sent un dels temes clau en la recerca futura.

Pel que fa als contextos de la interpretació social, hem detectat especialment dos buits en la recerca: la interpretació en les escoles i en els serveis socials. Ja hem comentat que això podria ser degut al fet que aquests àmbits són sovint competència de mediadors interculturals pròpiament, però des de la nostra experiència a Catalunya, sabem que no és sempre així. Per això, pensem que valdria la pena aprofundir en el paper dels intèrprets en aquests àmbits concrets, que potser manquen la formalitat dels altres àmbits, però que no obstant això, presenten dificultats per als intèrprets en molts aspectes.

Finalment, en la recerca en general, hem trobat a faltar estudis que tinguessin en compte les cultures d'Àsia Oriental i les diferències culturals que presenten. Diversos autors han parlat de la literalitat referint-se a llengües properes (per exemple, l'anglès i el castellà) però, en canvi, no s'han plantejat els problemes que podria presentar la literalitat estricta en la interpretació entre llengües llunyanes. Abril i Martín (2008) proposen un model de competències en què, una d'elles, és la competència lingüística i comunicativa en els diferents registres, dialectes i varietats de la llengua de treball, mentre que, a la pràctica, sabem que això pot presentar moltes dificultats en casos com el del xinès. A la secció següent aprofundirem en les qüestions més concretes pel que fa al cas del xinès, però sí

que volíem fer notar, en aquest apartat, aquest buit que hem detectat quant a la recerca amb cultures de l'Àsia Oriental.

5.2 Conclusions pel que fa a la recerca específica amb el col·lectiu xinès

La recerca en interpretació social amb el col·lectiu xinès és, en si mateixa, un món per explorar. En la nostra revisió bibliogràfica, tan sols hem trobat tres articles (Zhong i Jie, 2008; Hall i Sham, 2007; Vargas-Urpi, 2009) que parlen de la interpretació social amb el xinès: el primer, centrat en l'àmbit dels tribunals entre l'anglès i el xinès, el segon, en relació amb les tasques de mediació que s'encarreguen als adolescents i el tercer dedicat a l'àmbit escolar. En el cas de la interpretació entre xinès i castellà, només el treball de Vargas-Urpi (2009) l'ha investigada.. Aquesta escassetat en la producció bibliogràfica denota tot el camí que encara queda per fer en aquest àmbit. De fet, el sol fet de tractar-se de llengües i cultures tan diferents (les xineses i les occidentals) ja hauria de suposar una motivació i un punt de partida per a l'estudi en profunditat de qüestions molt diverses. Algunes preguntes que es podrien tenir en compte en futurs estudis serien les següents:

- Com es podria aplicar la teoria sobre els tipus de interpretació de Wadensjö a la interpretació social amb el xinès? Podríem mantenir les mateixes categories o hauríem d'incloure'n o evitar-ne alguna?
- Com es pot analitzar l'impacte de l'ús de la primera persona o de la tercera persona si, en xinès, també s'utilitza la tercera persona per referir-se a un mateix, com a mostra de modèstia? Com podem, doncs, aplicar el concepte de *footing* en les interaccions amb xinesos?
- Molts autors han comentat la qüestió de la reputació o de "perdre la cara", ²¹ qüestió que té una importància especialment accentuada en la cultura xinesa i que es manifesta en molts aspectes. Per tant, un altre tema de recerca podria ser estudiar les estratègies de l'interpret entre interlocutors xinesos i occidentals per evitar que els xinesos sentin que han "perdut la cara".
- Una altra qüestió de què hem parlat és la asimetria de poder en les interaccions entre les persones novingudes i els treballadors dels serveis públics, fet que pot

²¹ En xinès s'utilitza l'expressió 丢面子 (diu mianzi), que literalment significa "perdre la cara".

generar situacions de tensió per a tots tres participants en la interacció, incloent-hi l'interpret. En el cas del col·lectiu xinès caldria afegir-hi la jerarquitització pròpia de la societat xinesa, en què la diferència d'edat, de gènere o de professió ja implica també diferència d'estatus. De quina manera, la jerarquia sistemàtica xinesa pot afavorir o perjudicar la asimetria de poders en aquestes interaccions?

- Parlant específicament del context mèdic, ens podríem preguntar quines peculiaritats presenta la interpretació en l'àmbit sanitari amb el col·lectiu xinès. Per exemple, seguint les teories de Rudvin (2006b, vegeu apartat 2.2) sobre la identitat cultural, seria interessant explorar com es manifesten les diferències en les expectatives de pacients xinesos i metges occidentals en les interaccions interpretades. Una altra qüestió per investigar seria la manera com s'aborden temes delicats o tabú com la mort, operacions difícils o malalties sexuals en aquest tipus de situacions.

A la quarta part del treball, davant la manca de recerca específica de la interpretació social amb el xinès, hem intentat aportar idees que es podrien desenvolupar o aplicar en futurs treballs de recerca. En aquest sentit, creiem que obres com les de Bond (1991) poden tenir una aplicació directa en la formulació d'hipòtesis d'aquests futurs treballs, especialment perquè es tracten d'obres interdisciplinàries, aplicables en marcs teòrics sociològics, etnogràfics, psicològic, comunicatius o pragmàtics.

La revisió que hem fet dels estudis sobre la comunicació entre interlocutors xinesos i occidentals ens fa assenyalar la pragmàtica com a un dels enfocaments més polifacètics en la interpretació social amb el xinès. A més a més, la pragmàtica, com a estudi de la llengua en context, fa que haguem de reprendre moltes de les teories de què parlàvem en relació amb Bond i, per tant, assegura la interdisciplinarietat de la recerca.

En l'àmbit de la docència i de les tècniques pròpies de la interpretació, davant la manca de materials propis per a la interpretació social, una de les orientacions que podria adoptar la recerca seria veure com es podrien aplicar a la interpretació social les aportacions que s'han fet per a la interpretació de conferències entre el xinès i les llengües occidentals (sobretot l'anglès i el francès). Tal com comentàvem en la secció 4.1.2, en aquest àmbit sí que s'ha fet recerca i sí que s'hi han fet diferents propostes docents, a banda d'articles sobre tècniques específiques per a interpretar qüestions

lingüístiques determinades com els números o la pragmàtica xinesa. La proposta d'aprofitar fonaments teòrics de la interpretació de conferències per a la interpretació social no és nova, ja que tal com hem vist, molts autors han fet una crida a la cooperació entre ambdues modalitats d'una mateixa disciplina (Pöchhacker, 2002; Kalina, 2002; Niska, 2004), crida a què jo també m'afegeixo des de la perspectiva de l'aplicació de la interpretació social al cas del col·lectiu xinès.

Pel que fa a la qüestió dialectal, tant Hale (2007) com Abril i Martín (2008) inclouen, en les seves respectives enumeracions de les competències ideals dels intèrprets, la capacitat d'entendre variants geogràfiques, sense especificar entre quines llengües. En el cas del xinès, aquesta capacitat només es pot aplicar si especifiquem i parlem de “varietats geogràfiques del mandarí o *putonghua*”,²² però no si parlem del xinès en genèric, ja que, tal com hem comentat, les grans diferències entre els parlars de les diferents zones de la Xina fan que haguem de parlar de llengües xineses més que de dialectes. Tanmateix, la qüestió dialectal podria orientar diferents investigacions, ja siguin en el marc de la docència —per exemple, detectar quines variants geogràfiques del mandarí són més difícils d'entendre per a diferents perfils d'intèrprets (ja siguin intèrprets nadius xinesos de zones concretes, ja siguin intèrprets autòctons que parlen el xinès com a llengua estrangera) i com es reflecteix aquesta dificultat en la interpretació—, o en el marc de la pragmàtica i de l'anàlisi del discurs —per exemple, donar pistes sobre com afecta l'ús del mandarí com a segona llengua per als xinesos que tenen altres llengües xineses com a llengua materna en la seva expressió i comprensió, veure si continuen mantenint els valors pragmàtics de la seva llengua materna i determinar, fins a quin punt, es pot considerar la interpretació “de relleus” (*relay interpreting*) com a solució viable en els casos d'incompatibilitat lingüística.

Un altre possible àmbit de recerca en relació amb el xinès és l'àmbit terminològic. La manca de recursos per a la confecció de glossaris de què parlava Valero Garcés (2005a, vegeu apartat 2.8), en el cas del xinès, es fa palesa en la manca de diccionaris bilingües especialitzats xinès – castellà; la qual cosa no deixa de ser paradoxal, si tenim en compte que són dues de les llengües més parlades a la terra. Sigui com sigui, les cerques

²² El mandarí o *putonghua* (普通话) és la varietat estàndard del xinès, ensenyada en l'educació reglada i emprada en els mitjans de comunicació, i funciona com a llengua franca de comunicació interlingüística i interdialectal.

de termes entre català o castellà i xinès han de passar sovint per l'anglès (comptant que l'interpret sàpiga anglès) i, per tant, això comporta la tasca afegida d'haver de verificar, a partir de les definicions originals, que ambdós termes siguin equivalents. Davant la manca de diccionaris bilingües especialitzats que puguin servir de referència, la recerca terminològica entre el xinès i el català o el castellà, en el camp de la interpretació social, es podria realitzar de maneres molt diverses: des de la publicació de glossaris temàtics (com els que ja s'han publicat en llengües com l'àrab o el romanès) per als diferents àmbits, fins a la creació d'una pàgina web que pogués servir de plataforma de consulta de dubtes terminològics (a través de fòrums) i de divulgació de les propostes terminològiques. A més a més, tenint en compte que, en el cas del xinès, és difícil poder recórrer a l'ús de manlleus directes, només amb adaptació fonètica o morfosintàctica, —per exemple, el cas de l'anglès “*apathy*” i el castellà “*apatía*” —, i que, per als intèrprets, si no són especialitzats en un àmbit (per exemple, la medicina), és molt difícil recordar termes tan específics com poden ser els noms de les vacunes, l'ús de glossaris els seria d'una gran ajuda, sobretot en els casos en què poden tenir informació prèvia a la interpretació que hauran de realitzar.

En el camp de la terminologia aplicada també seria interessant, per exemple, ampliar l'anàlisi iniciada per Vargas-Urpi (2009) en l'àmbit de l'educació (vegeu apartat 3.7) i comparar com s'han traduït diferents conceptes relacionats amb els tràmits propis de la immigració (per exemple, el reagrupament familiar o l'empadronament) al xinès, basant-nos amb els documents de què parlàvem a l'apartat 4.2. A partir d'anàlisis d'aquest tipus, es pot veure quins termes s'han emprat amb més freqüència, quins s'adeqüen millor al significat original i, si es pot comptar amb l'ajuda i supervisió de nadius xinesos amb certa formació, es pot observar quins d'aquests termes s'adapten millor a la morfosintaxi xinesa i, així, d'aquesta manera, intentar arribar a un consens terminològic. Per tant, en aquest sentit, és molt positiva la col·laboració entre professionals nadius d'ambdues llengües.

Pel que fa al paper de l'interpret social, Hale (2007) proposa la idea d'un estudi que analitzi amb quina freqüència cal interrompre les interpretacions per fer explicacions culturals. Seria, doncs, interessant, veure-hi el cas de cultures llunyanes com la xinesa i la nostra, per exemple. Aquesta recerca es podria complementar amb un altre estudi que també suggereix Hale (2007, 242-3): fins a quin punt poden avaluar els intèrprets les

qüestions culturals que cal explicar en una interpretació?, quan poden decidir adoptar el paper de mediadors culturals? D'altra banda, reprenent l'estudi de Rudvin (2007), sabent que els intèrprets de nacionalitat xinesa provenen d'una cultura col·lectivista, un altre treball podria aprofundir més en les implicacions que aquesta característica té de cara la seva (im)parcialitat i (in)visibilitat com a intèrprets.

Un altre tipus de recerca seria examinar, segons la classificació d'Ozolins (2000, vegeu apartat 3.11) la fase en què es troba la interpretació social a la Xina. Aquesta recerca hauria de tenir en compte, d'una banda, la posició de l'Estat vers la pràctica de la interpretació social, per determinar si s'ha regulat legislativament la pràctica de la interpretació social o si s'han adoptat mesures per respondre a les necessitats lingüístiques i, de l'altra, les propostes docents que hi pugui haver.

Segurament hi deuen haver encara moltes més qüestions per investigar, peròensem que amb aquest treball de caràcter prospectiu hem acomplert els objectius que ens proposàvem: d'una banda, establir unes bases teòriques i metodològiques i, de l'altra, assenyalar aquells buits en la recerca que es podrien desenvolupar en el futur. Serveixi doncs, de punt de partida del nostre camí en aquesta recerca.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ABRIL, Isabel; MARTÍN, Anne (2008). Profesionalizar en la práctica: La competencia en interpretación en los servicios públicos como base para la formación de profesionales. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Investigación y Práctica en Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Desafíos y Alianzas. Research and Practice in Public Service Interpreting and Translation. Challenges and Alliances*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá.

ABRIL, Isabel (2006). *La interpretación social en los Servicios Públicos: Caracterización como género, contextualización y modelos de formación. Hacia unas bases para el diseño curricular*. Tesis doctoral. Granada: Universitat de Granada.

Ajuntament de Badalona (ed.) [en línia]. *Viure a Badalona. Guia de recursos i serveis de l'ajuntament de Badalona*. Data de consulta: 3 de juny de 2009. Disponible electrònicament a:
<http://www.badalona.cat/dretscivils>

Ajuntament de Barcelona (ed.) [en línia]. *Guies d'acollida de butxaca de Barcelona*. Data de consulta: 3 de juny de 2009. Disponible electrònicament a:
http://www.bcn.cat/novaciutadania/arees/ca/acollida/programes/guia_recursos.html

Ajuntament de Barcelona (ed.). *Què fer? Guia informativa d'accés a la Sanitat Pública*. Barcelona.

Ajuntament de Barcelona (ed.). *Guia informativa sobre l'euro*. Barcelona.

ANGELELLI, Claudia (2004). *Revisiting the Interpreter's Role*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.

ANGELELLI, Claudia (2000). Interpretation as a Communicative Event: A look through Hymes' Lenses. A: *Meta*. Vol. 45 (4), pàg. 580-592.

ALONSO, Icíar; BAIGORRI, Jesús (2008). Enseñar la interpretación en los servicios públicos: una experiencia docente. A: *Redit*, vol. 1, pàg. 1-25.

ALONSO, Icíar (2006). Nuevos desafíos y viejos problemas: Algunos antecedentes históricos de la mediación lingüística y la interculturalidad en la España contemporánea. A: *Revista española de lingüística aplicada*, vol. extra 1 (exemplar dedicat a: Retos del siglo XXI en comunicación intercultural: nuevo mapa lingüístico y cultural de España / coord. per Francisco Raga Gimeno, Carmen Valero-Garcés), pàg. 15-28.

ASSAM, Bouazza (2005). Estudio textual pragmático de las colocaciones en la traducción de textos jurídicos del árabe al espanyol: ¿Traducción especializada o mediación intercultural? Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá., pàg. 252-264.

BAHADIR, Sebneim (2004). Moving In-Between: The Interpreter as Ethnographer and the Interpreting-Researcher as Anthropologist. A: *Meta: Journal des traducteurs/Meta: Translator's Journal*. Vol. 49 (4), pàg. 805-821.

BAIGORRI, Jesús (dir.) (2007). La comunicación interlingüe e intercultural como factor clave para la gestión de la inmigración. A: *Actas del I Congreso Internacional sobre Inmigración y Diversidad cultural de Castilla y León*, Castilla y León, 6-9 febrer de 2007. Publicacions de la Junta de Castilla y León.

BAIGORRI, Jesús (dir.) (2005). Presentación de una red temática interuniversitaria en el área de la mediación lingüística y cultural en los servicios públicos. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá., pàg. 213 – 222.

BANDERA, Magda (4 de juny de 2008) [en línia]. Interior emplea traductores sin garantías en sus investigaciones. A: *Público.es*. Data de consulta: 29 de maig de 2009. Disponible electrònicament a: <http://www.publico.es/espana/122671/>

BENHADDOU HANDI, ElHassane (2005). Las funciones de los traductores en las investigaciones policiales. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá., pàg. 265-271

BLINI, Lorenzo (2009). La mediación lingüística en España e Italia: Difusión de un concepto problemático. A: *Entreculturas*. Vol. 1 (1), pàg. 45-60.

Bond, Michael Harris (1991). *Beyond the Chinese Face: Insights from Psychology*. Nova York: Oxford University Press.

BOT, Hanneke (2005). Dialogue interpreting as a specific case of reported speech. A: *Interpreting*, vol. 7, 2, pàg. 237-261.

CAMBRIDGE, Jan (2004) [en línia]. 'Profession' is a Cultural Concept: Training New Arrivals. A: *International Conference Critical Link 4: Professionalisation of interpreting in the community*, Estocolm,

20-23 de maig de 2004. Data de consulta: 4 de maig de 2009. Disponible electrònicament a:
http://www.criticallink.org/files/CL4_Cambridge.pdf

CAMBRIDGE, Jan (2002). Interlocutor roles and the pressures on interpreters. Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 119-124.

CAMBRIDGE, Jan (1999). Information loss in Bilingual Medical Interviews through an Untrained Interpreter. A: *The Translator*, vol. 5, núm. 2, pàg. 201-219.

CHACÓN TORNERO, Maria José (2005). Estudio comparativo de la actuación de intérpretes profesionales y no profesionales en interpretación social: trabajo de campo. A: *Puentes*, vol. 5, noviembre, pàg. 85-100.

CHAI, Mingjiong (柴明颀) (2007). Kouyi yu kouyi jiaoxue (口译与口译教学). A: *Zhongguo fanyi* (中国翻译) - *Chinese Translators Journal*, vol. 28, 1, pàg. 48-50.

CONNELL, Tim (2006). The application of new technologies to remote interpreting. A: *Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 311-324. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

CORSELLIS, Ann (2006). Making sense of reality. A: *Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 341-350. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

CORSELLIS, Ann (2005). Who takes responsibility for what in the intercultural, interlingual exchange? Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 313 – 318.

CORSELLIS, Ann (2002). Creating professional context for public service interpreters. Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 29-36.

DE LUISE, Daniel; MORELLI, Mara (2005). ¿Mediadores? ¿Intérpretes? ¿Negociadores? La percepción del papel de diferentes profesionales. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 67-124.

DEL TORTO, Lisa M. (2008). Once a broker, always a broker: Non-professional interpreting as identity accomplishment in multigenerational Italian-English bilingual family interaction. A: *Multilingua*, vol. 27, pàg. 77-97.

Departament d'Educació [en línia]. *Alumnat nouvingut. Recursos per a les famílies*. Generalitat de Catalunya. Data de consulta: 3 de juny de 2009. Disponible electrònicament a:
http://www.xtec.net/lic/nouvingut/families_com.htm

DONG, Xinran (2008). Chinese Requests in Academic Settings. Chan, Majorie K.M; Kang, Hana (eds.) *Proceedings of the 20th North American Conference on Chinese Linguistics*. Ohio: Universitat de l'Estat d'Ohio, pàg. 975-988.

EL HASNAOUI AHMED, Zahra (2005). Retos y técnicas en la mediación cultural. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 83-87.

EDWARDS, Rosalind; TEMPLE, Bogusia; ALEXANDER, Claire (2005). Users' experiences of interpreters. The critical role of trust. A: *Interpreting: International Journal of Research and Practice in Interpreting*. Vol.7 (1), pàg. 77-96.

Fundació "La Caixa" (2006). *Zheli shi yi-ge zenmeyang de guojia? Wei yimin he xinjumin tigong de youyong xinxi* (这里是一个怎么样的国家? 为移民和新居民提供的有用信息). Barcelona: Fundació "La Caixa".

GAO, Mobo C.F. (2000). Influence of Native Culture and Language on Intercultural communication: the Case of PRC Student Immigrants in Australia. A: *Journal of Intercultural Communication*, vol. 4. Data de consulta: 15 de maig de 2009. Disponible electrònicament a:
<http://www.immi.se/intercultural/nr4/gao.htm>

GARCÍA LUQUE, Francisco (2009). Translation as a mediating activity: The influence of translation metaphors in research, practise and training of community interpreting. A: *Entreculturas*, vol. 1, 1, pàg. 647-668.

GENTILE, Adolfo; OZOLINS, Uldis; VASILAKAKOS, Mary (1996). *Liaison Interpreting. A Handbook*. Melbourne: Melbourne University Press.

GIAMBRUNO, Cynthia (2008). The role of the interpreter in the governance of sixteenth- and seventeenth-century Spanish colonies in the "New World": Lessons from the past to the present. Valero-

Garcés, Carmen; Martín, Anne (ed.). *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 29-50.

Grupo Comunica. *I Informe del grupo "Comunica" sobre la situación actual de la interpretación para los servicios públicos en España* (2007) [en línia]. Grup Comunica. Madrid: Universidad de Alcalá de Henares. Data de consulta: 3 d'abril de 2009 Disponible electrònicament a:
<http://www2.uah.es/traduccion/pdf/informecomunica2abril07.pdf>

HALE, Sandra Beatriz (2008). Controversies over the role of the court interpreter. Valero-Garcés, Carmen; Martin, Anne (eds.) *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 99-122.

HALE, Sandra Beatriz (2007). *Community Interpreting*. Great Britain: Palgrave McMillan.

HALE, Sandra Beatriz (2001). How are Courtroom Questions Interpreted? An Analysis of Spanish Interpreters' Practices. Mason, Ian (ed.) *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*. Manchester: St. Jerome, pàg. 21-50.

HALL, Nigel; SHAM, Sylvia (2007). Language Brokering as Young People's Work: Evidence from Chinese Adolescents in England. *A: Language and Education*, vol. 21, 1, pàg. 16-30.

HERTOG, Erik; VAN DER VEER, Bart (2006). Taking stock: research and methodology in Community Interpreting. *A: Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 11-17. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

HERTOG, Erik; VAN GUCHT, Jan; de BONTRIDDER, Leen (2006). Musings on methodology. *A: Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 121-132. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

HERTOG, Erik (ed.) (2003) [en línia]. *Aequalitas: Equal Access to Justice across Language and Culture in the EU*. Antwerpen: Lessius. (GROTIUS Project 2001/GRP/015). Data de consulta: 15 de maig de 2009. Disponible electrònicament a:
<http://www.agisproject.com/Documents/Aequitas.pdf>

HERTOG, Erik (ed.) (2001) [en línia]. *Aequitas: Equal Access to Justice across Language and Culture in the EU*. Antwerpen: Lessius. (GROTIUS Project 98/GR/131). Data de consulta: 15 de maig de 2009. Disponible electrònicament a:
<http://www.agisproject.com/Documents/Aequitas.pdf>

HURTADO ALBIR, Amparo (2001). *Traducción y traductología. Introducción a la traductología*. Madrid: Càtedra.

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) (2008). *La immigració, ara i aquí. Catalunya 2008. Dades estadístiques*. Generalitat de Catalunya. Disponible electrònicament a:

<http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/cataleg/pdfdocs/immigracio08.pdf>

INGHILLERI, Moira (2006). Macro social theory, linguistic ethnography and interpreting research. A: *Linguistica Antverpiensia*, New series, vol. 5, pàg. 57-68. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

INGHILLERI, Moira (2003). Habitus, field and discourse. Interpreting as a socially situated activity. A: *Target*, vol. 15, 2, pàg. 243-268.

JACOBS, E [et al.] (2003). *Language barriers in health care settings: An annotated bibliography of the research literature*. Woodland Hills, CA: The California Endowment. Data de consulta: 30 d'abril de 2009. Disponible electrònicament a:

http://www.hablamosjuntos.org/pdf_files/Cal.Endow.Bibliography.pdf

JIE, Xi; Zhong, Yong (2008). Locating users of interpretation in the court. An impact analysis of literal and meaningful renditions in mock court situation. A: *Babel*, vol. 54, 4, pàg. 327-342.

KALINA, Sylvia (2002). Interpreters as professionals. A: *Across Languages and Cultures*, vol. 3, 2, pàg. 169-187.

LIN, Mei-Xiao (2008). Pragmatic Failure in Intercultural Communication and English Teaching in China. A: *China Media Research*, vol. 4, 3, pàg. 43-52.

LINDQUIST, Peter P. (2005). The MRC approach to interpreter performance evaluation: applying discourse analysis and corpus linguistics to the spoken word. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 235-242.

MARTÍN, Anne; ABRIL, Isabel (2008). Community interpreter self-perception. A Spanish case study. Valero-Garcés, Carmen; Martín, Anne (ed.). *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 203-230.

MARTÍN, Anne; ABRIL, Isabel (2002). Los límites difusos del papel del intérprete social. Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para*

nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 55-60.

MARTÍN, Anne (2006). La realidad de la traducción e interpretación en los servicios públicos en Andalucía. A: *Revista española de lingüística aplicada*, vol. extra 1 (exemplar dedicat a: Retos del siglo XXI en comunicación intercultural: nuevo mapa lingüístico y cultural de España / coord. per Francisco Raga Gimeno, Carmen Valero-Garcés), pàg. 129-150.

MASON, Ian (2006). Ostension, inference and response: analysing participant moves in Community Interpreting dialogues. A: *Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 103-120. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

MASON, Ian (ed.) (2001). *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*. Manchester: St. Jerome Publishing.

MASON, Ian; STEWART, Miranda (2001). Interactional Pragmatics, Face and the Dialogue Interpreter. Mason, Ian (ed.). *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*. Manchester: St. Jerome Publishing, pàg. 51-70.

MAYORAL ASENSIO, Roberto (2003). Los cambios en la profesión del traductor o intérprete jurado en España. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción e Interpretación en los servicios públicos. Contextualización, actualidad y futuro*. Granada: Comares, pàg. 127-132.

MIGUÉLEZ, Cynthia (2001). Interpreting Expert Witness Testimony. Challenges and Strategies. Mason, Ian (ed.). *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*. Manchester: St. Jerome, pàg. 3-21.

MIKKELSON, Holly (1998). Awareness of the language of law and the preservation of register in the training of legal translators and interpreters. García Izquierdo, Isabel; Verdegai, Joan (ed.). *Los estudios de traducción: un reto didáctico*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Disponible electrònicament a: <http://www.acebo.com/papers/LEGLANG.HTM>

MOLINA, Lucía; HURTADO ALBIR, Amparo (2002). Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. A: *Meta*, vol. 47, 4, pàg. 498-512.

NAVARRO MOTESDEOCA, Guillermo R. (2006). Interpreting at an immigration detention center in Las Palmas de Gran Canaria: Communication and power. Pym, Anthony; Shlesinger, Miriam; Jettmarová, Zuzana (ed.). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 163-172.

NIETO GARCÍA, Paola (2005). La interpretación social en la policia nacional, guardia civil y policia local de Segovia. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 193-201.

NISKA, Helge (2004). From helpers to professionals. Training of community interpreters in Sweden. Wadensjö, Cecilia; Englund Dimitrova, Birgitta; Nilsson, Anna-Lena (ed.) *The Critical Link 4. Professionalisation of interpreting in the community*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 297-310.

NISKA, Helge (2002). Introduction to terminology and terminological tools. Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 37-49.

ORTEGA HERRÁEZ, Juan Miguel; FOULQUIÉ RUBIO, Ana Isabel (2008). Interpreting in police settings in Spain. Service providers' and interpreters' perspectives. Valero-Garcés, Carmen; Martin, Anne (eds.) *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 124-146.

ORTEGA HERRÁEZ, Juan Miguel; FOULQUIÉ RUBIO, Ana Isabel (2005). La interpretación en el ámbito jurídico en Espanya: Hacia la creación de estructuras estables y profesionales. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 182-192.

OZOLINS, Uldis (2000). Communication Needs and Interpreting in Multilingual Settings: the International Spectrum of Response. Roberts, Roda P. et al. (ed.) *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 21-34.

PEÑARROJA FA, Josep (2003). Traducción e interpretación en los tribunales españoles. Valero-Garcés (ed.). *Traducción e Interpretación en los servicios públicos. Contextualización, actualidad y futuro*. Granada: Comares, pàg. 133-135.

PÉREZ, Isabel A.; WILSON, Christine W.L. (2004). Interpreter mediated police interviews. Working as a professional team. Wadensjö, Cecilia; Englund Dimitrova, Birgitta; Nilsson, Anna-Lena (ed.) *The Critical Link 4. Professionalisation of interpreting in the community*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 79-94.

PÖCHHACKER, Franz; SHLESINGER, Miriam (2007). *Healthcare Interpreting. Discourse and Interaction*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.

PÖCHHACKER, Franz (2008). Interpreting as mediation. Valero-Garcés, Carmen; Martín, Anne (eds.). *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 9-26.

PÖCHHACKER, Franz (2006). "Going social?" On pathways and paradigms in interpreting studies. Pym, Anthony; Shlesinger, Miriam; Jettmarová, Zuzana (ed.). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 215-232.

PÖCHHACKER, Franz (2005). Introduction. Discourse-based research on healthcare interpreting. A: *Interpreting*, vol. 7, 2, pàg. 157-165.

PÖCHHACKER, Franz (2004a). Critical linking up. Wadensjö, Cecilia; Englund Dimitrova, Birgitta; Nilsson, Anna-Lena (ed.) *The Critical Link 4. Professionalisation of interpreting in the community*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, pàg. 11-26.

PÖCHHACKER, Franz (2004b). *Introducing Interpreting studies*. London: Routledge.

PÖCHHACKER, Franz (2001). Quality Assessment in Conference and Community Interpreting. A: *Meta: Journal des traducteurs/Meta: Translator's Journal*. Vol. 46 (2), pàg. 410-425.

PÖCHHACKER, Franz (2000). The Community Interpreter's Task: Self-Perception and Provider Views. Carr, Silvana E.; Abraham, Diana; Dufour, Aileen (eds.). *The Critical Link 2: Interpreters in the Community*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.

PÖLLABAUER, Sonja (2006). "Translation culture" in interpreted asylum hearings. Pym, Anthony; Shlesinger, Miriam; Jettmarová, Zuzana (ed.) (2006). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 151-62.

PÖLLABAUER, Sonja (2004). Interpreting in asylum hearings. Issues of role, responsibility and power. A: *Interpeting*, vol. 6, 2, pàg. 143-180.

PYM, Anthony; SHLESINGER, Miriam; JETTMAROVÁ, Zuzana (ed.) (2006). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.

QU, Jing; Wang, Liying (2005). Pragmatic transfer in Compliment Responses by Chinese Learners of English. A: *Sino-US English Teaching*, vol. 2, 12, pàg. 66-75.

RUDVIN, Mette; TOMASSINI, Elena (2008). Migration , ideology and the interpreter-mediator. The role of the language mediator in educational and medical settings in Italy. Valero-Garcés, Carmen; Martín, Anne (eds.). *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 245-266.

RUDVIN, Mette (2007). Professionalism and ethics in community interpreting: The impact of individualist versus collective group identity. A: *Interpreting*. Vol. 9 (1), pàg. 47-69. John Benjamins Company.

RUDVIN, Mette (2006a). The cultural turn in Community Interpreting. A brief analysis of epistemological developments in Community Interpreting literature in the light of paradigm changes in the humanities. A: *Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 21-41. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

RUDVIN, Mette (2006b). Negotiating linguistic and cultural identities in interpreter-mediated communication for public health services. Pym, Anthony; Shlesinger, Miriam; Jettmarová, Zuzana (eds.). *Sociocultural Aspects of Translating and Interpreting*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 173-190.

RUDVIN, Mette (2002). Cross-cultural aspects of community interpreting in Italy. Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 125-220.

RUSSO, Mariachirara (2004). Community Interpreter, Liaison Interpreter, ad hoc Interpreter, Intercultural Mediator... What kind of curriculum for such a multifaceted profession? A: *International Conference Critical Link 4: Professionalisation of interpreting in the community*, Estocolm, 20-23 de maig de 2004. Data de consulta: 20 d'abril de 2009. Disponible electrònicament a: http://www.criticallink.org/files/CL4_Russo.pdf

SALES SALVADOR, Dora (2005). Panorama de la mediación intercultural y la traducción/interpretación en los servicios públicos en España. *Translation Journal*, vol. 9, n. 1. Data de consulta: 30 de març de 2009. Disponible electrònicament a: <http://translationjournal.net/journal/31mediacion.htm>

SALES SALVADOR, Dora (2003). Interacción comunicativa intercultural con inmigrantes procedentes de la cultura china. Grupo CRIT, *Claves para la comunicación intercultural*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. Data de consulta: 30 de març de 2009. Disponible electrònicament a: <http://www.crit.uji.es/biblio/doraclaves.pdf>

SANDRELLI, Annalisa (2001). Teaching Liaison Interpreting. Combining Tradition and Innovation. Mason, Ian (ed.). *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*. Manchester: St. Jerome, pàg. 173-196.

SECRETARIA PER A LA IMMIGRACIÓ (2006) [en línia]. *Pla de Ciutadania i Immigració 2005-08*. Generalitat de Catalunya. Data de consulta: 22 d'abril de 2009. Disponible electrònicament a: http://www.gencat.cat/benestar/immi/pdf/pla_05_08.pdf

STRAKER, Jane (2004). On-line and between the lines. The internet and glossary production for public service interpreters. Wadensjö, Cecilia; Englund Dimitrova, Birgitta; Nilsson, Anna-Lena (ed.) *The Critical Link 4. Professionalisation of interpreting in the community*. Amsterdam/Philadelphipia: John Benjamins, pàg. 273-282.

TAIBI, Mustapha; LÁZARO GUTIÉRREZ, Raquel (2006). La Red Comunica: Otros Componentes. Valero-Garcés, C; Raga, F (eds), *Retos del siglo XXI en comunicación intercultural: nuevo mapa lingüístico y cultural de España*, Revista Española de Lingüística Aplicada, pàg. 231-238.

TELLECHEA SÁNCHEZ, Ma. Teresa (2005). El intérprete como obstáculo: fortalecimiento y emancipación del usuario para superarlo. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Traducción como mediación entre lenguas y culturas. Translation as mediation or how to bridge linguistic and cultural gaps*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 114-121.

TOWNSLEY, Brooke (2007). Quality in Interpreting: the Service Providers Responsibility. A: *Critical Link 5: Quality in interpreting: a shared responsibility*. Sydney, 11-15 d'abril de 2007. Data de consulta: 10 d'abril de 2009. Disponible electrònicament a: <http://www.criticallink.org/files/CL5Townesley.pdf>

UGARTE BALLESTER, Xus (2006). Traducción e interpretación de los servicios públicos en Cataluña y Baleares. Valero-Garcés, C; Raga, F (eds), *Retos del siglo XXI en comunicación intercultural: nuevo mapa lingüístico y cultural de España*, Revista Española de Lingüística Aplicada, pàg. 111-128.

VALERO-GARCÉS, Carmen; LÁZARO GUTIÉRREZ, Raquel (2008). Investigación sobre la calidad de la comunicación en la atención sanitaria a la población inmigrante. Valero-Garcés, Carmen (ed.). *Investigación y Práctica en Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Desafíos y Alianzas. Research and Practice in Public Service Interpreting and Translation. Challenges and Alliances*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá.

VALERO-GARCÉS, Carmen; MARTÍN, Anne (ed.) (2008a). *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins.

VALERO-GARCÉS, Carmen; TAIBI, Mustapha (2004). Professionalizing Public Service Translation in Spain. A: *Critical Link 4: Professionalisation of interpreting in the community*, Estocolm, 20-23 de maig de 2004. Data de consulta: 20 d'abril de 2009. Disponible electrònicament a: http://www.criticallink.org/files/CL4_ValeroGarces_Taibi.pdf

VALERO-GARCÉS, Carmen; SALES SALVADOR, Dora (2007). The Production of Translated Texts for Migrant Minority Communities. Some Characteristics of an Incipient Market. A: *Jostrans*, vol. 7. Data de consulta: 10 de maig de 2009. Disponible electrònicament a: http://www.jostrans.org/issue07/art_valero_sales.php

VALERO-GARCÉS, Carmen (ed.) (2008). *Investigación y Práctica en Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Desafíos y Alianzas. Research and Practice in Public Service Interpreting and Translation. Challenges and alliances*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá.

VALERO-GARCÉS, Carmen (2008b). Hospital interpreting practice in the classroom and the workplace. Valero-Garcés, Carmen; Martín, Anne (ed.) *Crossing Borders in Community Interpreting. Definitions and dilemmas*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, pàg. 166-185.

VALERO-GARCÉS, Carmen (2007). Challenges in multilingual societies. The myth of the invisible interpreter and translator. A: *Across Languages and Cultures*, vol. 8, 1, pàg. 81-101.

VALERO-GARCÉS, Carmen (2006a). Community Interpreting and linguistics: A fruitful alliance? A survey of linguistics-based research in CI. A: *Linguistica Antverpiensia*. New series, vol. 5, pàg. 83-101. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

VALERO-GARCÉS, Carmen (2006b). *Formas de mediación intercultural. Traducción e Interpretación en los servicios públicos*. Madrid: Editorial Comares.

VALERO-GARCÉS, Carmen (2005a). Terminology and Ad hoc Interpreters in Public Services. An Empirical Study. A: *Jostrans: The Journal of Specialised Translation*, vol. 3. Data de consulta: 10 de maig de 2009. Disponible electrònicament a: http://www.jostrans.org/issue03/art_valero_garces.php

VALERO-GARCÉS, Carmen (2005b). Emotional and Psychological Effects on Interpreters in Public Services. A Critical Factor to Bear in Mind. A: *Translation Journal*, vol. 9, 3. Data de consulta: 27 d'abril de 2009. Disponible electrònicament a: <http://www accurapid.com/journal/33ips.htm>

VALERO-GARCÉS, Carmen (2003). Una visión general de la evolución de la Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Contextualización, actualidad y futuro*. Granada: Editorial Comares.

VALERO-GARCÉS, Carmen; MANCHO BARÉS, Guzmán (2002). Nuevas necesidades para nuevas realidades en la comunicación intercultural. Traducción e Interpretación en los servicios públicos. A: Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 15-25.

VALERO-GARCÉS, Carmen (2002). Traducir de y para los que llegan: una incipiente realidad. A: Valero-Garcés; Mancho-Barés (ed.). *Traducción e Interpretación en los Servicios Públicos. Nuevas necesidades para nuevas realidades. Community interpreting and translating: new needs for new realities*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá, pàg. 61-70.

VARGAS-URPI, Mireia (2009). *La mediación lingüístico-cultural en las escuelas catalanas. Cómo ayudar en la comunicación entre padres y madres chinos y educadores catalanes*. Treball de recerca no publicat. Universitat Autònoma de Barcelona.

VERMEIREN, Hildegard (2006). L'interpretation sociale, une interdiscipline face à ses théories. A: *Linguistica Antverpiensia*, New series, vol. 5, pàg. 43-55. Antwerp: Instituut voor Vertalers and Tolken, Hogeschool Antwerpen.

WADENSJÖ, Cecilia (2001). Interpreting in crisis. The interpreter's Position in Therapeutic Encounters. Mason, Ian (ed.) *Triadic Exchanges. Studies in Dialogue Interpreting*. Manchester: St. Jerome, pàg. 71-85.

WADENSJÖ, Cecilia (1998). *Interpreting as interaction*. New York: Longman.

WILLIAMS, Jenny; CHESTERMAN, Andrew (2002). *The Map. A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies*. Manchester: St. Jerome Publishing

Yang, Jia (2008). How to say 'No' in Chinese: A Pragmatic Study of Refusal Strategies in Five TV series. Chan, Majorie K.M; Kang, Hana (eds.) *Proceedings of the 20th North American Conference on Chinese Linguistics*. Ohio: Universitat de l'Estat d'Ohio, pàg. 1041-1058.

Yang, Ping (2007). Nonverbal Affiliative Phenomena in Mandarin Chinese Conversation. A: *Journal of Intercultural Communication*, vol. 15. Data de consulta: 29 de maig de 2009. Disponible electrònicament a: <http://www.immi.se/intercultural/nr15/yang>

Zhang, Wei 张威 (2008). Zhong-xi kouyi yanjiu de chayi fenxi (中西口译研究的差异分析). A: *Yuyan yu fanyi* (语言与翻译), vol. 95, 3, pàg. 33-38.